

Juridiska institutionen
Juristprogrammet
Examensarbete HRO800, 30 hp
Höstterminen 2020

En djungel av beviskrav

En analys av beviskravet i mål enligt 3 § LVU utifrån
rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig
behandling

Lena Jiretorn

Handledare: Erik Björling
Examinator: Ola Zetterquist

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

FÖRKORTNINGAR

FB	Föräldrabalk (1949:381)
FL	Förvaltningslag (2017:900)
FPL	Förvaltningsprocesslag (1971:291)
HD	Högsta domstolen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
LAFD	Lag (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar
LVM	Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall
LVU	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
Prop.	Proposition
RB	Rättegångsbalk (1942:70)
RegR	Regeringsrätten
SoL	Socialtjänstlag (2001:453)
SOU	Statens offentliga utredningar
St.	Stycke
Utl	Utlänningslag (2005:716)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Metod och material.....	3
1.3.1 Rättsdogmatisk metod och material	3
1.3.2 Empirisk metod och material	4
1.3.3 Rättspolitisk argumentation och material.....	6
1.4 Avgränsningar.....	7
1.5 Teori, begrepp och etiska överväganden	8
1.5.1 Teoretiska utgångspunkter	8
1.5.2 Begrepp	10
1.5.3 Etiska överväganden	12
1.6 Förhållande till tidigare forskning.....	12
1.7 Disposition.....	13
2. BEVISKRAVETS ROLL I BEVISVÄRDERINGEN OCH ANGÅENDE GÄLLANDE RÄTT OM BEVISKRAVET I FÖRVALTNINGSMÅL.....	15
2.1 Beviskravets roll i bevisvärderingen	15
2.1.1 Bevisteoretiska begrepp.....	15
2.1.2 Fri bevisprövning.....	15
2.1.3 Beviskravets roll	16
2.2 Vilket eller vilka beviskrav ska tillämpas i förvaltningsmål?.....	17
2.2.1 Förarbeten.....	18
2.2.2 Prejudikat	19
2.2.3 Doktrin.....	20
2.2.4 Sammantagen bedömning och reflektioner.....	26
2.3 Vad beviskravet betyder.....	29
2.4 Prognosbedömningar i förvaltningsmål och dess påverkan på beviskravet	31
2.5 Sammanfattande kommentarer	32
3. ANGÅENDE GÄLLANDE RÄTT OM BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD AV UNGA ENLIGT 3 § LVU.....	34
3.1 Tvångsvård enligt 3 § LVU.....	34
3.2 Prognosbedömningen i 3 § LVU	34
3.3 Vilket eller vilka beviskrav ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU?	35
3.3.1 Prejudikat	36
3.3.2 Doktrin.....	37
3.4 Sammanfattande kommentarer	44
4. RÄTTSTILLÄMPNING UTIFRÅN MOTIVERING AV DOMAR OM BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD ENLIGT 3 § LVU.....	46
4.1 Om rättsfallstudien	46
4.2 Det framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas.....	46
4.2.1 I vilken mån mönstret förekommer	46

4.2.2 Exempel på mönstret	47
4.2.3 Diskussion om mönstret.....	48
<i>4.3 Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav.</i>	48
4.3.1 I vilken mån mönstret förekommer	48
4.3.2 Exempel på mönstret	49
4.3.3 Diskussion om mönstret.....	51
<i>4.4 Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.</i>	54
4.4.1 I vilken mån mönstret förekommer	54
4.4.2 Exempel på mönstret	54
4.4.3 Diskussion om mönstret.....	55
<i>4.5 Det framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.</i>	56
4.5.1 I vilken mån mönstret förekommer	56
4.5.2 Exempel på mönstret	57
4.5.3 Diskussion om mönstret.....	58
4.6 Sammanfattande kommentarer	58
5. EN ANALYS UTIFRÅN DE TRE RÄTTSSÄKERHETSFAKTORERNA AV BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD ENLIGT 3 § LVU SAMT TÄNKBARA LÖSNINGAR PÅ RÄTTSSÄKERHETSPROBLEMATIK	61
5.1 <i>Analys av beviskravet utifrån de tre rättssäkerhetsfaktorerna</i>	61
5.1.1 Analys av rättsläget avseende beviskravet i mål om beredande av tvångsvård enligt 3 § LVU	61
5.1.2 Analys utifrån rättssäkerhetsfaktorer	63
5.1.3 Sammantagen bedömning	67
5.2 <i>Vad som ska åstadkommas med lösningen</i>	67
5.3 <i>Tänkbara lösningar och för- och nackdelar med dessa</i>	68
5.4 <i>Val av den lämpligaste lösningen</i>	71
5.5 Sammanfattande kommentarer	72
6. AVSLUTNING	73
KÄLLFÖRTECKNING	76

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

Beviskravet anger vilken styrka bevisningen behöver uppnå för att domstolen ska anse att ett förhållande är för handen.¹ Beviskravet kan avgöra huruvida domstolen kan bifalla eller avslå klagandes talan.² Det handlar alltså inte endast om att ha rätt i ett mål, utan också om att få rätt. En faktor som avgör om en part som har rätt också kan få rätt är alltså om partens bevisning uppfyller beviskravet.

I tvistemål tillämpas beviskravet styrkt. I undantagsfall kan dock andra beviskrav tillämpas. I brottmål tillämpas beviskravet ställt utom rimligt tvivel när det handlar om huruvida en tilltalad ska anses vara skyldig. Att tillämpa ett annat beviskrav än detta kan dock göras i undantagsfall.³

I förvaltningsmål generellt är det oklart vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas. Även för mål enligt 3 § LVU är det oklart vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas. Samtidigt så finns en mängd olika uttryck som kan kopplas till beviskrav. Nuvarande oklara rättsläge om vilket beviskrav som ska tillämpas för mål enligt 3 § LVU medför ett stort utrymme för domarna att bestämma beviskravet i ett enskilt fall. Frågan blir då hur detta oklara rättsläge påverkar vissa aspekter av den enskildes rättssäkerhet?

Det finns flera olika formella och materiella rättssäkerhetsfaktorer. Uppsatsen behandlar endast rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling. Den formella rättssäkerheten innefattar förutsebarhet och likabehandling. Den materiella rättssäkerheten innefattar likvärdig behandling.⁴ Den formella rättssäkerhetsfaktorn *förutsebarhet* innebär att beslut ska vara förutsebara genom att rättsläget är tydligt.⁵ Den formella rättssäkerhetsfaktorn *likabehandling* innebär att lika fall ska behandlas lika. Till den materiella rättssäkerheten hör däremot att ett beslut rent faktiskt ska anses "rättvist". Att beslutet anses "rättvist" kan bland annat handla om att personer ska behandlas likvärdigt. Den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling skiljer sig från likabehandlingen som innefattas i den formella delen av rättssäkerheten. Vid en likvärdig behandling sker en saklig bedömning som utgår från den enskildes intressen och behov, medan en likabehandling innebär att lika fall ska behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså till skillnad från likabehandling om att beslutet ska anses som rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak. Det räcker därmed inte att lika fall rent formellt behandlas lika.⁶

---

¹ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.39.

² Lindkvist, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.19-20.

³ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.91-92.

⁴ Alexius och Hollander, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*, s.200-201.

⁵ Zila, *Om rättssäkerhet*, s.284.

⁶ Alexius och Hollander, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*, s.200-201.

I och med nuvarande oklara rättsläge om vilket beviskrav som ska tillämpas så bedömer jag att det kan tänkas finnas ett formellt rättssäkerhetsproblem avseende förutsebarhet. Det oklara rättsläget kan tänkas medföra att den enskilde inte kan förutse vilket beviskrav som domstolen kommer att tillämpa. Vilket beviskrav som ska tillämpas påverkar vad det rättsliga beslutet blir. Eftersom den enskilde därmed inte kan förutse vad det rättsliga beslutet kommer att bli så leder det oklara rättsläget till bristande förutsebarhet. Bristande förutsebarhet är ett formellt rättssäkerhetsproblem.

Samtidigt kan rättsläget tänkas ha effekter på den materiella rättssäkerheten vilken ju som nämns ovan omfattar bland annat likvärdig behandling. Likvärdig behandling avser att personer behandlas likvärdigt för att beslutet rent faktiskt ska anses rättvist. För att personer ska behandlas likvärdigt måste domaren vid en saklig bedömning ta hänsyn till den enskildes intressen och behov. Det nuvarande oklara rättsläget kan tänkas medföra att domare inte vet vilket beviskrav som ska tillämpas. Istället ges domarna utrymme att bestämma ett så lämpligt beviskrav som möjligt skönsmässigt i varje fall utifrån den enskildes intressen och behov. Genom denna flexibilitet kan domare möjliggöra att personer behandlas likvärdigt och därmed att beslutet rent faktiskt anses rättvist.

Jag har dock en hypotes om ett ytterligare formellt rättssäkerhetsproblem. Likabehandling innebär som nämns ovan att lika fall ska behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov i det specifika fallet. I och med oklarheten om vilket beviskrav som ska tillämpas så är det möjligt att domare riskerar att i mål som liknar varandra, det vill säga i samma typ av mål, tillämpa olika beviskrav. Det beror på att domstolen inte har något att förhålla sig till avseende vilket beviskrav som ska tillämpas i olika typer av mål, utan istället kan bestämma beviskravet skönsmässigt i det specifika fallet. Det oklara rättsläget medför därmed en risk för att likabehandling inte sker. Om denna hypotes bekräftas av rättsläget så riskerar liknande fall att behandlas olika. Att så skulle riskera att ske är då negativt för den formella rättssäkerhetsfaktorn likabehandling.

Uppsatsen behandlar en sådan tänkbar rättssäkerhetsproblematik i mål om beredande av tvångsvård enligt 3 § LVU. Anledningen till att uppsatsen handlar om detta i förhållande till en specifik måltyp är att det till skillnad från i straffprocessen och civilprocessen inte går att ha ett gemensamt beviskrav för alla förvaltningsmål i och med bredden av måltyper. Antalet måltyper i förvaltningsrätt är över 500 och dessa är av väldigt olikartad karaktär.⁷ Det finns alltså skäl till att ha differentierade beviskrav för olika måltyper och detta innebär också olika konsekvenser på rättssäkerhetsfaktorerna.

I uppsatsen diskuteras rättsläget avseende beviskrav i mål om beredande av tvångsvård enligt 3 § LVU. Rättsläget klagörs genom en analys utifrån dels rättskällorna och dels förvaltningsrätters domskäl. Det redogörs sedan för rättslägets effekter på rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling. Slutligen diskuteras om rättsläget bör förändras utifrån eventuell rättssäkerhetsproblematik. Då görs en avvägning mellan rättssäkerhetsproblemen och skäl till att rättsläget ska förbli oförändrat. Om förändringar bör göras så diskuteras tänkbara lösningar på eventuell

---

⁷ Sveriges domstolar, *Förvaltningsdomstolar*, s.1.

rättssäkerhetsproblematik. Såväl fördelar som nackdelar med lösningarna lyfts. Sedan bedöms vilken lösning som är lämpligast för att lösa eventuell rättssäkerhetsproblematik.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling påverkas av rättsläget angående beviskrav enligt 3 § LVU utifrån en analys angående gällande rätt och rättstillämpningen i underrätter baserat på hur domar motiveras. Syftet innefattar också en diskussion om tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik.

För att uppsatsens syfte ska uppnås besvaras följande frågeställningar:

1. Hur förhåller sig lag, förarbeten, prejudikat och doktrin till beviskrav i 3 § LVU?
2. Hur behandlar förvaltningsrätters domskäl frågan om beviskrav i 3 § LVU-mål?

För att kunna nå uppsatsens syfte behöver ovanstående frågeställningar besvaras. Den första frågeställningen krävs eftersom rättsläget utifrån en analys angående gällande rätt behöver klargöras för att det ska kunna analyseras utifrån rättssäkerhetsfaktorerna. Det behöver också klargöras för att kunna diskutera tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik. Den andra frågeställningen krävs eftersom det behöver klargöras hur rättstillämpningen är i underrätter utifrån motiveringen av domar för att den ska kunna analyseras utifrån rättssäkerhetsfaktorerna. Det behöver också klargöras för att kunna diskutera tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik.

1.3 Metod och material

1.3.1 Rättsdogmatisk metod och material

För att ta reda på gällande rätt kan rättsdogmatisk metod användas.⁸ För att besvara frågan vad gällande rätt är behöver rättskällorna i rättskälleläran analyseras. Gällande rätt kan också beskrivas som på vilket sätt en rättslig regel i en specifik situation ska förstås.⁹ Detta uppnås genom att gällande rätt bestäms och tolkas samt genom strukturering av principer, samband, regler och liknande.¹⁰ Metoden inbegriper inte diskussioner om gällande rättskonsekvenser.¹¹

Den rättsdogmatiska *metoden* används i uppsatsen för att försöka beskriva gällande rätt genom en analys av rättskällorna. Försöket att beskriva gällande rätt görs genom att gällande rätt försöker fastställas och tolkas. Den första frågeställningen om hur rättskällorna förhåller sig till beviskrav i 3 § LVU-mål besvaras genom försöket att beskriva gällande rätt. Uppsatsens delar där den rättsdogmatiska metoden används tar endast sikte på att beskriva rättsläget utifrån analysen av rätten som sådan. Innehållet tar inte sikte på att beskriva verkligheten i form av hur underrätter faktiskt tillämpar rätten i praktiken genom sina beslut

---

⁸ Schelin, *Kritiska perspektiv på rätten*, s.42.

⁹ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s.26.

¹⁰ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*, s.48-49.

¹¹ *Ibid.*, s.50.

och domar. Kartläggningen av det som framgår av rättskällorna är ett försök till en rättsrealistisk "konstruktion" (se avsnitt 1.5.1) av rättsläget och inte ett uttryck för en positivistisk "gällande rätt".

Vad rättskällevärdet anses omfatta finns det olika syn på. Rättskällevärdet omfattar som utgångspunkt lagtext, förarbeten, prejudicerande domar och doktrin.¹² I de ovannämnda delarna där syftet är att beskriva gällande rätt så görs det utifrån *material* i enlighet med rättskällevärdet i form av rättskällorna lagtext, förarbeten, prejudicerande domar och doktrin.

Avseende doktrin används de relativt få verk som diskuterar dessa frågor relativt utförligt. Detta innebär att doktrindelens till stor del utgår från vad som skrivits av Diesen, von Essen, Kaldal och Lindkvist, men även i viss mån av Wennergren, Mattsson och Bramstång. De examensarbeten som berör frågorna behandlas inte utöver omnämnande i avsnitt 2.7 eftersom fokus är på kärnan av doktrinen på området. I uppsatsen används generellt den senaste upplagan av all litteratur förutom om det inte har varit möjligt att låna hem den från bibliotek vilket var fallet vad gäller boken *Prövning av migrationsärenden*.

1.3.2 Empirisk metod och material

Den rättsdogmatiska metoden tar inte sikte på hur rätten tillämpas i praktiken, utan rätten i sig. Detta faktum har ibland utpekats som en brist med metoden. Det faller alltså utanför metoden att undersöka hur underrätter tillämpar rätten.¹³ Empiriska rättsfallstudier skapar förståelse för den faktiskt gällande rätten, alltså rättens faktiska tillämpning i verkligheten, i motsats till den gällande rätten utifrån rättskällor.¹⁴ En empirisk metod kan vara lämplig som ett komplement till den rättsdogmatiska metoden. Ett exempel på användande av den empiriska metoden är rättsfallsstudier. Att en forskare använder en empirisk metod betyder inte nödvändigtvis att arbetets största del är den empiriska delen, utan det finns även ett värde i att ha ett empiriskt material som är avgränsat. Samhällsrelevansen kan främjas genom att arbetet har inslag av empiriskt material.¹⁵

Att använda empiriskt material kan ha flera syften. Ett exempel på ett sådant syfte är att bidra med bakgrundsinformation. Bakgrundsinformationen kan bland annat handla om innehållet i något rättsligt eller hur frekvent något rättsligt används. Ett ytterligare syfte är att bekräfta att ett visst problem faktiskt är ett verkligt relevant sådant i form av att det är någorlunda vanligt förekommande utifrån det empiriska materialet. Den empiriska metoden kan dessutom användas i syfte att undersöka hur ett visst perspektiv speglas i rättstillämpningen. Ännu ett syfte med metoden är att genom empiriskt material stödja en rättspolitisk argumentation. Det kan handla om att underbygga till exempel att en lag för med sig negativa följder i något visst avseende eller att rätten borde förändras.¹⁶

---

¹² Ibid., s.45.

¹³ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s.24.

¹⁴ Sandgren, *Om empiri och rättsvetenskap: Del 1*, s.732.

¹⁵ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*, s.54-56.

¹⁶ Sandgren, *Om empiri och rättsvetenskap: Del 1*, s. 736-745.

Den empiriska *metoden* är lämplig för att uppnå uppsatsens syfte eftersom såväl metoden som syftet innefattar att undersöka rättstillämpningen. Empiriskt material berikar uppsatsen med en rättsfallstudie av underrättsdomar från förvaltningsrätter.

Det finns flera syften med att uppsatsen berikas med rättsfallstudien. Till att börja med fyller rättsfallstudien syftet att ge bakgrundsinformation som handlar om innehållet i något rättsligt, det vill säga hur rättsläget utifrån rättskällorna angående beviskravet avspeglar sig i praktiken vad gäller underrätters rättstillämpning. Rättstillämpningen beskrivs vid besvarandet av den andra frågeställningen om hur förvaltningsrätters domskäl behandlar frågan om beviskrav i 3 § LVU-mål. Rättsfallstudien ger också bakgrundsinformation särskilt om hur frekvent det framgår vilket beviskrav som har tillämpats eller inget framgår om detta vilket är en del i beskrivningen av rättstillämpningen. Rättsfallstudien bekräftar också om oklarhet angående vilket beviskrav som tillämpas är någorlunda vanligt förekommande och därmed ett verkligt relevant problem.

Rättsfallstudien utgör ett tillägg till beskrivningen angående gällande rätt, varför rättsfallstudien är avgränsad och inte utgör majoriteten av arbetet. Rättsfallstudien görs genom att domarna undersöks. Då identifieras och undersöks fyra olika mönster. Utifrån detta dras slutsatser om rättstillämpningen av beviskrav. Rättstillämpningen avseende beviskrav beskrivs alltså endast utifrån hur domar motiverats. Genomgående när det handlar om rättstillämpning så åsyftas det nyss nämnda. Genom detta inslag så främjas samhällsrelevansen.

Rättsfallstudien görs också för att rättstillämpningen om beviskrav ska kunna undersökas utifrån de tre rättssäkerhetsfaktorerna. Det beror på att rättsfallstudien visar hur beviskravet tillämpas vilket sedan analyseras utifrån rättssäkerhetsfaktorerna. Rättsfallstudien ligger därmed också till grund för den rättspolitiska argumentationen om rätten bör förändras utifrån rättssäkerhetsproblematik.

Material som inte är rättskällorna i rättskällevärdet är det material som i regel används i den empiriska metoden.¹⁷ Uppsatsens empiriska *material* är rättsfallstudiens underrättsdomar från förvaltningsrätter som inte är hänförliga till rättskällevärdet då de inte utgör prejudikat. Det empiriska materialet med underrättsdomar ger uttryck för rättstillämpningen, till skillnad från den rättsdogmatiska delen där de traditionella rättskällorna som prejudikat används för att beskriva gällande rätt.

Rättsfallstudien omfattar ett urval av förvaltningsrättsdomar. Underrättsdomarna är från samtliga 12 förvaltningsrätter i Sverige. Studien omfattar totalt 60 rättsfall varav 5 rättsfall är från respektive domstol. Rättsfallstudien omfattar domar från samtliga förvaltningsrätter för att undvika att få ett urval som bara speglar en lokal rättstillämpning. Urvalet av domar är begränsat till de senaste domarna om 3 § LVU från 2019 i varje förvaltningsrätt. Det är mest relevant att undersöka rättstillämpningen den senaste tiden för att kunna diskutera om problem som därmed borde finnas även nu.

---

¹⁷ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*, s.55.

Samtliga rättsfall är hämtade från Bisnode Infotorgs rättsbank med avgöranden. Fallen tas fram genom sökning på det fria sökordet "3 § LVU" och sökningen avgränsas till tidsperioden 2019. Som domstol väljs förvaltningsrätterna. I studien används de 5 senaste avgörandena från 2019 för varje domstol. Jag filtrerar på stad och sorterar på senaste först. I träfflistan kommer dock mål upp som nämner tecknen "3, §, LVU," men inte handlar om just 3 § LVU. Dessa fall exkluderas. Exempel på exkluderade fall är fall som endast behandlar 2 § LVU, fall om upphörande av LVU-vård, mål om begränsning av umgänge, mål om förebyggande sjukpenning och mål om omplacering vid vård av unga. Studien omfattar endast mål som handlar om den unge ska beredas vård enligt 3 § 1 st LVU. I den mån ett mål berör såväl 2 § som 3 §§ LVU så exkluderas inte dessa mål, men delen avseende 2 § LVU exkluderas däremot.

Rättsfallstudien baseras som nämns ovan enbart på domarna i sig och inte på övrigt material som ligger till grund för domen. Analys sker alltså enbart av texten i domarna. Eftersom rättsfallstudien utgår från domarnas motivering då den andra frågeställningen besvaras och analys sker i förhållande till de tre rättssäkerhetsfaktorerna bör särskilt framhållas att uppsatsen inte ger uttryck för domstolens faktiska bedömningar. Anledningen till detta är att jag inte kan ta del av all bevisning på grund av sekretess och därmed göra en fullständig bevisvärdering. Istället ger uppsatsen uttryck för vad som framkommer av motiveringarna i sig.

Uppsatsens resultat är inte statistiskt generaliserbart eftersom rättsfallstudien av domar är begränsad till tidsperiod, geografiskt område och antal. Resultatet handlar alltså inte om rättstillämpningen i Sverige varje gång 3 § LVU tillämpas. Slutsatserna visar på att det finns brister utifrån vissa av rättssäkerhetsfaktorerna avseende rättstillämpningen utifrån just de valda domarna vilket är värdefullt i sig.

1.3.3 Rättspolitisk argumentation och material

Sandgren skriver att "Rättspolitisk argumentation har syftet att analysera om rätten ska ändras . . ." Denna argumentation kan göras baserat på främjande av något specifikt värde eller syfte. Argumentationen bygger på att det finns brister i den gällande rätten. Det kan därför bli aktuellt att presentera förslag på rättsliga förändringar eller att undersöka hur de rättsliga förhållandena förhåller sig till ett mål av ett annat slag.¹⁸

Uppsatsens syfte innefattar en analys av rättsläget utifrån tre rättssäkerhetsfaktorer och en diskussion om tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik. I det innefattas en analys om rättsläget ska förändras varför en rättspolitisk argumentation används (Sandgrens val av namn på metod kan dock ifrågasättas.) Argumentationen görs med utgångspunkt i att värdet rättssäkerhet i form av rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling ska främjas, utan att i alltför hög grad motverka rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling. Förslag presenteras angående hur rättsläget kan förändras till följd av rättssäkerhetsproblematiken. Den rättspolitiska argumentationen är en lämplig metod för att uppnå uppsatsens syfte eftersom den alltså möjliggör dels analys utifrån de valda

---

¹⁸ Ibid., s.52-53.

rättssäkerhetsfaktorerna och dels diskussion angående tänkbara lösningar. Den rättspolitiska argumentationen sker med en rättsrealistisk utgångspunkt (se avsnitt 1.5.1).

Material i form av samma källor som i delarna där rättsläget beskrivs utifrån rättskällorna och förvaltningsrätters domskäl används. Skälet till detta är att rättsläget måste klargöras innan konsekvenser på rättssäkerhetsfaktorerna och tänkbara lösningar på rättssäkerhetsproblematik kan diskuteras.

Det värde som uppsatsen tar utgångspunkt i är alltså rättssäkerhet. I beskrivningen av de tre rättssäkerhetsfaktorerna används litteratur där juristers politiska åsikter om innebörden av detta begrepp kommer till uttryck. Rättssäkerheten är ett normativt politiskt begrepp som i uppsatsen används som ett analysverktyg. Det rör sig alltså inte om ett begrepp vars innebörd uteslutande är något internt juridiskt, utan det är istället ett rättspolitiskt begrepp. Även skälen till varför rättssäkerhet är eftersträvarsvärt utgår från juristers politiska åsikter och mina egna i form av mitt urval av vad jag väljer att lyfta.

1.4 Avgränsningar

Jag gör inte anspråk på något uttömmande uppfyllande av uppsatsens syfte och svar på dess frågeställningar. Istället redogörs för det som bedöms som mest centralt, nödvändigt och tillräckligt för att uppfylla syftet i förhållande till problemformuleringen och därmed också besvara frågeställningarna. Inte heller görs anspråk på någon tidlös, oföränderlig och objektiv sanning. Jag arbetar med denna text i min kontext som student som kan påverkas av utomstående faktorer medvetet eller omedvetet. Dessa faktorer är till exempel att arbetet formas utifrån kursmål, att det finns begränsad tid till förfogande och att omfattningen begränsas för att få innehållet lagom koncentrerat. Även att avgränsningar görs av olika slag påverkar innehållet, men det är en förutsättning för en fördjupad förståelse om det som uppsatsen handlar om.

Eftersom det av syftet inte följer att enbart svensk rätt och rättstillämpning undersöks så görs en avgränsning till det. Utländsk rätt och rättstillämpning behandlas alltså inte.

Uppsatsen handlar inte om st 2 i 3 § LVU, utan endast om första stycket eftersom det behandlar de huvudsakliga grunderna till tvångsvård i beteendefall. Det andra stycket avser ett specialfall med ytterligare rekvisit avseende unga som dömts till slutet ungdomsvård.

När beviskravet i 3 § 1 st LVU undersöks så är fokus dels på den bakåtblickande bedömningen i förhållande till bakgrundsfaktorerna och dels på prognosbedömningen i förhållande till rekvisitet "påtaglig risk". Fokus är inte på prognosbedömningen utifrån rekvisit såsom samtycke och barnets bästa. Det mest centrala utifrån syftet och frågeställningarna är att bedöma beviskraven avseende bakgrundsfaktorerna och prognosbedömningen gällande "påtaglig risk".

Uppsatsen har vissa avsnitt av mer generell karaktär. I avsnitt 2.1 redogörs generellt för beviskravets roll i bevisvärderingen utan att relatera till förvaltningsmål eller mål enligt 3 § LVU specifikt. I avsnitt 2.2 diskuteras dessutom om gällande rätt om beviskrav generellt i förvaltningsmål. Dessa avsnitt faller utanför att besvara frågeställningarna, men dessa

avsnitt fyller en funktion för att uppnå syftet. För att syftet ska uppfyllas på ett så lämpligt sätt som möjligt så främjas det av att läsaren får till sig kunskap av mer allmänt slag om beviskravets roll som en del i bevisvärderingen och om beviskrav i förvaltningsmål utan fokus på just beviskravet i LVU-mål. Läsaren kan då bättre ta till sig resterande delar av texten som handlar mer specifikt om beviskravet i mål enligt 3 § LVU. Anledningen till detta är att läsaren får en bättre helhetsbild över i vilket sammanhang beviskravet i mål enligt 3 § LVU aktualiseras. Eftersom denna förförståelse är inom ramen för att uppfylla syftet så behöver inte en avgränsning göras av den anledningen, utan av anledningen att det inte redogörs för dessa områden särskilt djupgående utan endast sammanfattat generellt.

Syftet är att undersöka hur tre rättssäkerhetsfaktorer påverkas av rättsläget. En avgränsning görs innefattande att fokus är att relatera till de tre rättssäkerhetsfaktorerna på en abstrakt nivå. Dock ges till viss del exempel på konkreta problem relaterade till rättssäkerhetsfaktorerna likabehandling. Denna avgränsning görs eftersom jag försöker hålla arbetet lagom omfattande och har begränsad tid till mitt förfogande.

Avseende den första och andra frågeställningen om beviskravet i 3 § LVU utifrån rättskällorna och förvaltningsrätters domskäl så är fokus på vilket beviskrav som ska tillämpas. Dock berörs exempelvis också vad beviskraven betyder eftersom det är intressant att diskutera hur det påverkar frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas. Däremot utelämnas andra aspekter om beviskravet såsom vilka faktorer som påverkar vilket beviskrav som ska tillämpas för att kunna nå en fördjupad förståelse avseende utvalda aspekter.

Angående hur eventuell rättssäkerhetsproblematik kan tänkas lösas så görs en avgränsning bestående i att endast exemplifiera tänkbara lösningar och diskutera dem. Det redogörs inte för en uttömmande katalog av tänkbara lösningar med uttömmande diskussioner. En sådan diskussion är av värde för att nå fördjupad förståelse för eventuell rättssäkerhetsproblematik genom att inte endast konstatera att sådan föreligger utan även diskutera det vidare. Skälet till avgränsningen är den begränsade tiden, att uppsatsen ska hållas lagom omfattande och att fördjupad förståelse ska nås.

Uppsatsen innehåller en diskussion om innebörden av uttrycken "typ av mål" och "saken" (se avsnitt 2.2.4). Dessa diskussioner avgränsas till att vara översiktliga för att de inte utgör uppsatsens fokus utan endast ett par aspekter för att nå fördjupad förståelse. Ett annat skäl att uppsatsen ska hållas lagom omfattande.

1.5 Teori, begrepp och etiska överväganden

1.5.1 Teoretiska utgångspunkter

1.5.1.1 En rättsrealistisk utgångspunkt

Utifrån en *rättsrealistisk utgångspunkt* är juridikens huvudsakliga syfte att vara ett verktyg för att handskas med intressekonflikter personer emellan. Utifrån denna rättsrealistiska utgångspunkt är det sociala konstruktioner som utgör juridiken. Dessa sociala konstruktioner är i form av olika gemensamma föreställningar hos oss människor, vilket betyder att juridiken inte är något externt som finns för sig utan är något som finns i våra

medvetanden.¹⁹ Gällande rätt beskriver Hägerström som ett socialt maskineri. Kuggarna i detta maskineri motsvaras av människorna.²⁰ Vilka de gemensamma förställningarna är kan tas fram genom den rättsdogmatiska metoden. Den gällande rätten ska betraktas som juristers prognoser om hur domstolar kommer att döma.²¹ Utöver detta så menar rättsrealismen att jurister inte uteslutande kan hålla sig till rättskällorna, utan att även andra externa faktorer som inte är rättsliga kommer att ha inverkan. Vi behöver vara medvetna om dessa icke-rättsliga faktorerers inverkan, men ha klart för oss att målet är att rättstillämpningen understöds av den juridiska argumentationen utifrån rättskällorna. Enligt rättsrealismen kan baserat på exempelvis värden av olika slag och rättens effekter förslag på förändringar av rätten presenteras.²²

När rättsläget beskrivs utifrån rättskällorna har jag en rättsrealistisk utgångspunkt. Detsamma gäller i diskussionen om rätten bör förändras. När jag försöker beskriva gällande rätt och de tre rättssäkerhetsfaktorerna så tar jag reda på vilka gemensamma föreställningar människor har som återspeglas i rättsläget. Baserat på att rättsläget eventuellt får negativa effekter för den formella rättssäkerheten presenteras förslag på lösningar.

Andra externa faktorer som inte är rättsliga har inverkan på uppsatsen. Mitt ändamål med uppsatsen är icke-rättsligt. Rättsläget beskrivs utifrån rättskällor och förvaltningsrätters domskäl och det diskuteras om rättsläget bör förändras. Det icke-rättsliga ändamålet är att konstruera rättsläget och se om det bör förändras utifrån vad som kan påverka rättssäkerhetsfaktorerna.

1.5.1.2 Rättssäkerhet

I den del där det diskuteras om rätten bör förändras har jag utöver den rättsrealistiska utgångspunkten en ytterligare teoretisk utgångspunkt. Eftersom uppsatsen handlar om rättsläget utifrån rättssäkerhetsfaktorerna är den teoretiska utgångspunkten att *så hög grad av rättssäkerhet som möjligt är eftersträvansvärt*. För att underbygga valet av rättssäkerhetsfaktorerna redogörs för juristers skäl för varför rättssäkerhet är eftersträvansvärt.

Ett skäl till varför rättssäkerhet är eftersträvansvärt är att rättssäkerheten har betydelse för ett förfarandes legitimitet. Ett förfarandes legitimitet gynnas av att de rättsliga aktörerna faktiskt agerar i enlighet med det regelverk som finns. Om aktörer inte följer det så riskerar de misstro från omgivningen. Legitimiteten kan drabbas till följd av omgivningens misstro för ett förfarande.²³ Rättssäkerhet behövs dessutom i en demokrati eftersom människor inte ska känna misstro mot rättssystemet och de rättsliga aktörerna.²⁴

---

¹⁹ Mägi och Zimmerman, *Stjärnfamiljejuridik*, s. 22-25.

²⁰ Norlin, *Uppsalaskolans inflytande på svensk rättsvetenskap och rättstillämpning – en betraktelse*, s.283-284.

²¹ Mägi och Zimmerman, *Stjärnfamiljejuridik*, s.24.

²² *Ibid.*, s. 23-25.

²³ Lunds domarakademi, *Rättssäkerheten i brottmål - ifrågasatt av Justitiekanslern*, s.19-20.

²⁴ *Ibid.*, s.22.

Rättssäkerhet är också eftersträvansvärt eftersom det är en förutsättning för att de mänskliga rättigheterna ska skyddas och att staten därmed inte ska kunna kränka dessa.²⁵ Utöver detta så är ett skäl att en av grundbultarna för juridiken är just rättssäkerhetsbegreppet trots att dess innebörd inte är lika självklar som dess betydelse för såväl rätten som för rättsvetenskapen. Begreppets innebörd skapar debatt vilket tydligt visar att rättssäkerheten är en princip som är erkänd, men också att den är viktig.²⁶ Rättssäkerhet i form av förutsebarhet avseende beslut är också eftersträvansvärd eftersom det är ett krav för en rättsstat.²⁷

Utifrån det ovanstående kan konstateras att det finns flera skäl till varför så hög grad av rättssäkerhet som möjligt är eftersträvansvärt för ett rättssystem.

1.5.2 Begrepp

1.5.2.1. Rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling

Här redogörs för innebörden av *rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling*. Alexius och Hollander framhåller att det finns olika syn på vad begreppet rättssäkerhet innebär.²⁸ Även Zila framhåller att det finns delade meningar om vad uttrycket rättssäkerhet betyder, trots att det är ett uttryck som används sedan länge.²⁹ Han menar att begreppet är skiftande och diffust.³⁰ Alexius och Hollander beskriver rättssäkerhet genom att dela in den i formell och materiell rättssäkerhet. I respektive del innefattas olika rättssäkerhetsfaktorer.³¹ Här redogörs endast närmare för innebörden av de tre utvalda rättssäkerhetsfaktorerna.

Alexius och Hollander lyfter att den formella rättssäkerheten kan anses innefatta att värden som är viktiga är dels *förutsebarhet* och dels *likabehandling*. För att maktutövningen ska ske med förutsebarhet så krävs att objektivitetsprincipen iakttas då beslut fattas genom att arbetet ska genomsyras bland annat av att lika fall ska behandlas lika. Att ha rättsliga regler som är tydliga medför lättast att likabehandling och förutsebarhet främjas.³² Även Zila lyfter att rättssäkerhet innefattar att beslut ska vara förutsebara och att krav på likabehandling ska gälla vilket då kallas formell rättssäkerhet.³³ Förutsebarhet i form av att beslut ska vara förutsebara kräver att det rättsliga läget ska vara tydligt.³⁴ Den formella rättssäkerhetens viktigaste faktor är just förutsebarheten som omfattar inte vad rätten faktiskt innehåller, utan den form rätten uttrycks i och att den därmed ska vara tydlig.³⁵

---

²⁵ Sveriges advokatsamfund, *Rättssäkerhetsprogram*, s.3.

²⁶ Gustafsson, *Rättens polyvalens: En rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet*, s.301.

²⁷ Frändberg, *Begreppet rättsstat*, s.42.

²⁸ Alexius och Hollander, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*, s.200-201.

²⁹ Zila, *Om rättssäkerhet*, s.284.

³⁰ *Ibid.*, s.285.

³¹ Alexius och Hollander, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*, s.200-201.

³² *Ibid.*

³³ Zila, *Om rättssäkerhet*, s.286.

³⁴ *Ibid.*, s.284.

³⁵ *Ibid.*, s.288.

Zila lyfter att den materiella delen av rättssäkerhet däremot också innefattar krav på vad rätten innehåller.³⁶ Han lyfter att det ska gå att rent faktiskt komma fram till ett resultat som är rättvist i det specifika fallet däremot hör till den materiella delen av rättssäkerheten.³⁷ Även Alexius och Hollander lyfter att den materiella rättssäkerheten kan innefatta att ett beslut ska anses "rättvist" rent faktiskt. Att beslutet anses "rättvist" kan handla om att personer ska behandlas likvärdigt. Den *likvärdiga behandlingen* skiljer sig från likabehandlingen som innefattas i den formella delen av rättssäkerheten. En likvärdig behandling innebär en saklig bedömning som utgår från de enskildas intressen och behov, medan en likabehandling innebär att lika fall behandlas lika oberoende av behov och intressen. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså till skillnad från likabehandlingen om att beslutet ska kunna anses som rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak. Det räcker alltså inte att lika fall rent formellt behandlas lika.³⁸

Sammantaget kan konstateras att till den formella delen hör bland annat rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling. Förutsebarhet innebär att rättsliga beslut ska vara förutsebara. Med det avses att rättsläget ska vara tydligt. Den formella rättssäkerhetsfaktorn likabehandling innebär att lika fall ska behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov.

Till den materiella delen hör bland annat rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling. Den materiella rättssäkerheten handlar om att ett beslut ska anses "rättvist" om personer behandlas likvärdigt. Distinktionen mellan likabehandling och likvärdig behandling är särskilt viktig. Vid en likvärdig behandling sker en saklig bedömning som utgår från de enskildas behov och intressen, till skillnad från den formella likabehandlingen som innebar att lika fall behandlas lika oberoende av den enskildes behov och intressen. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså till skillnad från likabehandlingen om att beslutet ska kunna anses som rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak. Det räcker alltså inte att lika fall rent formellt behandlas lika.

Att analysen görs utifrån dessa rättsäkerhetsfaktorer beror på att jag bedömt att dessa är intressanta just i förhållande till rättsläget avseende beviskravet i 3 § LVU. Anledningen till det är att det är möjligt att ett oklart rättsläge medför såväl positiva som negativa effekter för rättssäkerhetsfaktorerna. Det beror på att det är möjligt att främja rättsäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling kan vara i motsatsställning till att främja likvärdig behandling. Därmed nås en fördjupad förståelse för effekterna av det oklara rättsläget genom att rättsläget analyseras utifrån rättssäkerhetsfaktorer som kan vara motsägelsefulla i förhållande till varandra. Det kan tänkas att det finns andra rättsäkerhetsfaktorer som också skulle vara intressanta för att visa på för- och nackdelar med rättsläget, men jag väljer att undersöka just dessa tre för nå fördjupad förståelse kring dessa istället för att analysera utifrån flera rättssäkerhetsfaktorer mer översiktligt.

---

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid., s.286.

³⁸ Alexius och Hollander, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*, s.200-201.

1.5.2.2. Gällande rätt

Begreppet *gällande rätt* är erkänt i juristsfären trots att det råder delade meningar om vad det betyder.³⁹ Nääv och Zamboni lyfter att rekonstruktion av en rättsregel är målet med den rättsdogmatiska metoden.⁴⁰ När det gäller doktrin kan det dock genom analys handla om en konstruktion av en ny lösning istället för att det endast handlar om rekonstruktion.⁴¹ Även Jareborg instämmer i att rättsdogmatiken har innebörden att rättsregler ska rekonstrueras.⁴² Sandgren lyfter dock kritik mot denna definition med innebörden att rekonstruera rättsregler. Skälet till detta är att han bedömer att definitionen är missvisande då rätten konstrueras genom metoden och inte konstrueras på nytt utifrån något som redan funnits. Den gällande rätten är inte något fast som finns, utan är något som kan förändras med tiden.⁴³

I uppsatsen används begreppet gällande rätt. Sandgren berör begreppet gällande rätt i samband med att han beskriver den rättsdogmatiska metoden. Han betonar faktumet att den gällande rätten inte är något som faktiskt existerar som sådan och som skulle vara statisk. Jag delar Sandgrens syn på begreppet gällande rätt eftersom jag inte betraktar den gällande rätten som något statiskt som faktiskt finns. Tvärtom är den gällande rätten något dynamiskt och något som konstrueras utifrån rättskällorna. Jag instämmer alltså i Sandgrens uppfattning om att gällande rätt inte tas fram genom rekonstruktion utan genom konstruktion eftersom den inte är något faktiskt existerande. Begreppet gällande rätt används eftersom det underlättar kommunikationen med läsaren, särskilt när det redogörs för vad som avses med begreppet.

1.5.3 Etiska överväganden

I uppsatsen beskrivs och analyseras rättsfall som är offentliga handlingar, men som innehåller uppgifter som är känsliga för de inblandade i målet. Vid beskrivningen och analysen av rättsfallen anonymiserar jag därmed personerna genom att inte lyfta deras namn. Istället för att benämna personerna vid namn så används ord som beskriver dem som "den unge" och "föräldrarna". Då det i citat utelämnas namn görs en citatmarkering i form av ". . .". I citat behålls dock ord såsom "han" och "hon" eftersom det inte bidrar för mycket till att personen kan identifieras för enkelt.

1.6 Förhållande till tidigare forskning

---

³⁹ Peczenik, *Rätt och moral*, s.609.

⁴⁰ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s.21.

⁴¹ *Ibid.*, s.45.

⁴² Jareborg, *Rättsdogmatik som vetenskap*, s.4.

⁴³ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, Ämne, material, metod och argumentation, s.49.

von Essen,⁴⁴ Diesen,⁴⁵ Wennergren,⁴⁶ Lindkvist,⁴⁷ Kaldal,⁴⁸ Bramstång,⁴⁹ Mattsson,⁵⁰ Skånberg,⁵¹ Jansson⁵² och Carling⁵³ har diskuterat om beviskravet i förvaltningsmål, om beviskravet särskilt i LVU-mål eller om båda dessa beviskrav. Flera författare har lyft att det inte är helt givet vilket beviskrav som ska tillämpas. Dock har inte någon av dessa författare genomfört den studie som denna uppsats innefattar. Det har endast forskats till viss del kring olika separata delar av uppsatsens syfte. Det finns därmed utifrån denna tidigare forskning som jag tagit del av behov av ytterligare forskning. Därmed bidrar uppsatsen till att flytta fram den aktuella forskningsfronten.

1.7 Disposition

Vid inledningen av kommande kapitel redogörs för vad det aktuella kapitlet handlar om, men återknyts även till det föregående kapitlet. Syftet med detta upplägg är att underlätta för läsaren att kunna följa den röda tråden i arbetet. Läsaren får också större möjlighet att ta till sig texten på ett bra sätt om denne ges en viss förståelse för vad kapitlet handlar om redan innan texten tar vid. Samtliga kommande kapitel avslutas med ett avsnitt med sammanfattande kommentarer där kapitlet sammanfattas och jag redogör för mina reflektioner om kapitlet.

Efter detta inledningskapitel följer *kapitel 2* som behandlar beviskravets roll i bevisvärderingen och gällande rätt om beviskravet i förvaltningsmål. I kapitlet redogörs till att börja med för den fria bevisprövningen som sådan och för beviskravets roll i bevisvärderingen. I kapitlet redovisas också rättsläget om beviskravet i förvaltningsmål utifrån en analys av rättskällorna. Det redogörs även för vad beviskrav betyder och prognosbedömningars påverkan på beviskravet i förvaltningsmål.

I *kapitel 3* besvaras den första frågeställningen om hur lag, förarbeten, prejudikat och doktrin förhåller sig till beviskrav i 3 § LVU-mål.

Sedan följer *kapitel 4* där den andra frågeställningen besvaras angående hur förvaltningsrätters domskäl behandlar frågan om beviskrav i 3 § LVU-mål. Det görs genom en rättsfallstudie av förvaltningsrättsdomar.

---

⁴⁴ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.39-44.

⁴⁵ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.90-111.

⁴⁶ Wennergren, *Förvaltningsprocesslagen m.m.: En kommentar*, s.150.

⁴⁷ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.12; Lindkvist, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.19-22,331.

⁴⁸ Kaldal, *Parallella processer – en rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU mål*, S.29-30.

⁴⁹ Bramstång, *Sociallagstiftningen: En kommentar till socialtjänstlagen, lagen om vård av unga samt lagen om vård av missbrukare*, s.201-210.

⁵⁰ Mattsson, *Barnet och rättsprocessen: Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s.305-310.

⁵¹ Skånberg, *Beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.6.

⁵² Jansson, *Beviskrav i förvaltningsmål*, s.5.

⁵³ Carling, *Beviskravet i mål om tvångsvård enligt 2 § LVU*, s.5-6.

I *kapitel 5* analyseras rättsläget utifrån de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling samt utifrån den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling. I kapitlet diskuteras hur eventuell formell rättssäkerhetsproblematik i form av brister avseende rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling kan tänkas lösas. Det redogörs för tänkbara lösningar, vad som talar för respektive emot dessa och vilken lösning som är mest lämplig för att lösa problematiken.

Uppsatsen avslutas med *kapitel 6* där det återkopplas till syftet och frågeställningarna. Därmed återkopplas även till problemformuleringen.

2. BEVISKRAVETS ROLL I BEVISVÄRDERINGEN OCH ANGÅENDE GÄLLANDE RÄTT OM BEVISKRAVET I FÖRVALTNINGSMÅL

Av det föregående kapitlet kan konstateras att uppsatsens syfte är att undersöka hur de tre rättssäkerhetsfaktorerna påverkas av rättsläget. Med rättsläget avses dels en analys angående gällande rätt om beviskrav och dels rättstillämpningen utifrån hur underrättsdomar motiveras angående beviskrav i mål enligt 3 § LVU. Syftet är också att diskutera tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik.

I följande kapital redogörs för beviskravets roll i bevisvärderingen. Då förklaras innebörden av vissa bevisteoretiska begrepp och av fri bevisprövning, för att sedan knyta an till beviskravets roll i den fria bevisvärderingen. Det redogörs också för rättsläget utifrån en analys angående gällande rätt om beviskravet i förvaltningsmål generellt. Skälet till att undersöka beviskravet i förvaltningsmål generellt är att detta kan få inverkan på vilket beviskravet i 3 § LVU är.

2.1 Beviskravets roll i bevisvärderingen

2.1.1 Bevisteoretiska begrepp

Inledningsvis redogörs kortfattat för innebörden av vissa bevisteoretiska begrepp som är av betydelse för uppsatsen. Det som ska lyckas bevisas i ett mål utgör *bevistemat*. Bevistemat är ofta de faktiska omständigheter som uppfyller rekvisiten i lagen. Bevistemat består av ett så kallat rättsfaktum. Ett *rättsfaktum* är ett verkligt förhållande som behöver vara bevisat för att en viss rättsföljd ska aktualiseras. Rättsfaktumet utgör då något konkret som speglar det faktiska som krävs av rekvisitet/bevistemat.⁵⁴ *Bevisbördan* kan uttryckas som vilken av parterna i ett mål som bär ansvar för att inte med den styrka som det uppställda beviskravet anger ha lyckats bevisa ett rättsfaktums existens.⁵⁵ *Beviskravet* anger vilken styrka bevisningen behöver vara av för att ett rättsfaktum ska anses bevisat av den part som bär bevisbördan för det.⁵⁶ Om ett mål berör flera rättsfakta måste beviskravet vara uppfyllt för den som bär bevisbördan för vart och ett av dessa rättsfakta.⁵⁷

2.1.2 Fri bevisprövning

Av RB 35:1 framgår att "Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är bevisat.". Genom detta stadgande uttrycks *principen om fri bevisföring* och *principen om fri bevisvärdering*.⁵⁸ Eftersom dessa två principer gäller så anses *fri bevisprövning* råda.⁵⁹ De faktiska omständigheterna bekräftas genom en bevisprövning.⁶⁰

⁵⁴ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.15-16.

⁵⁵ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.22.

⁵⁶ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.19.

⁵⁷ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.130.

⁵⁸ Se Borgström, *Rättegångsbalk (1942:740)*, 35 kap. 1 §, Karnov (JUNO) (besökt 2020-09-17).

⁵⁹ Ekelöf, Edelstam och Heuman, *Rättegång: Fjärde häftet*, s.26.

⁶⁰ SOU 1964:27, s.429.

Dessa principer gäller såväl i allmän domstol som i förvaltningsdomstol eftersom RB ska betraktas som ett komplement i förhållande till FPL och frågan om bevisvärdering inte särskilt regleras i FPL. Trots att samma principer tillämpas finns säregenheter för just förvaltningsmålen precis som tvistemål respektive brottmålen har vissa säregenheter.⁶¹

Av den först nämnda principen följer att vilken slags bevisning som krävs i ett mål för att ett specifikt sakförhållande ska anses bevisat inte regleras.⁶² Den fria bevisföringen innebär att en part normalt får åberopa alla bevis oavsett hur de tillkommit och oavsett vilket deras ursprung är.⁶³ Av den andra nämnda principen följer däremot att hur domstolen ska värdera bevisen i processen inte är reglerat. Domstolen är inte begränsad till att använda någon viss metod som framgår av lag eller vilken styrka olika slags bevismedel har.⁶⁴

Den andra principen medför inte att värderingen kan göras utifrån domarens subjektiva tyckande, utan den ska ske utifrån rationella baser såsom RB:s hjälpregler och att praxis har betydelse. Då kan bevisvärderingen ske på ett enhetligt sätt som utgångspunkt så att lika fall inte behandlas olika.⁶⁵

2.1.3 Beviskravets roll

Det är genom bevisvärderingen som domstolen värderar vilken styrka bevisningen har och om den är av sådan styrka att beviskravet fullgörs.⁶⁶ Detta kan också beskrivas som att beviskravet är domarens måttstock för att undersöka om bevisningen räcker i det aktuella målet.⁶⁷ Trots att bevisvärderingen alltså ska göras utifrån det enskilda fallet så finns det mer generella och normativa komponenter innefattade i bevisvärdering, särskilt avseende vilken styrka bevisningen behöver ha för att ett sakförhållande ska vara bevisat vilket benämns som beviskravet som gäller.⁶⁸

Vilket beviskravet ska vara är enligt Diesen inte något som är tänkt att bestämmas utifrån hur bevisningen är i målet och hur den kan värderas i det enskilda fallet, utan ska vara möjligt att bestämma utifrån vilken typ av mål det rör sig om. Vilket beviskrav som ska tillämpas är alltså en rättsfråga. Framgår det ej av lag vilket beviskrav som ska tillämpas så ska domstolen utgå från prejudikat. En part ska därmed som utgångspunkt på förhand kunna veta vilket beviskravet är för målet.⁶⁹ Om domarna värderar metodiskt, ökar chansen att nå mer godtagbara resultat och det blir inte materiellt felaktiga domar eller domar som bygger på subjektiva antaganden.⁷⁰ Det är viktigt att domare har kunskap om vilka olika beviskrav

---

⁶¹ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.23.

⁶² Ibid., s.20-21.

⁶³ Kullberg, *Bevisbörda och beviskrav*, S.99.

⁶⁴ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.21.

⁶⁵ Ibid., s.20-21.

⁶⁶ Ekelöf, Edelstam och Heuman, *Rättegång: Fjärde häftet*, s.14.

⁶⁷ Mattsson, *Barnet och rättsprocessen: Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s.305.

⁶⁸ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.21.

⁶⁹ Ibid., s.19.

⁷⁰ Ibid., s.24.

som finns och hur de förhåller sig till varandra beroende på vilken typ av mål det handlar om för att rättstillämpningen ska kunna ske enhetligt.⁷¹

Att beviskravet är en rättslig fråga instämmer även Lindell i. Han lyfter dock att alla inte är överens om huruvida domaren ska bestämma beviskravet innan eller först i det enskilda fallet om varken lag eller praxis reglerar vilket beviskrav som ska tillämpas. Vissa anser att bedömningen ska kunna ske från fall till fall vilket gör att beviskravet bestäms mer flexibelt vilket ger en bättre koppling till omständigheterna i målet. Dock uppstår därmed samtidigt en otrygghet för parterna eftersom förutsebarheten i domarna kraftigt försämras i och med att tydliga regler inte finns om vilket beviskrav som ska tillämpas.⁷²

Det råder alltså delade meningar kring om domstolen ska ta ställning till vilket beviskrav som ska tillämpas utan att beakta omständigheterna i det enskilda fallet. Jag instämmer dock med Diesen om att det ska göras utifrån den aktuella typen av mål och inte utifrån omständigheterna i det enskilda fallet utifrån argument som Lindell och Diesen lyfter. Jag vill främst betona de argument som Diesen lyfte angående materiellt felaktiga domar, domar som bygger på subjektiva antaganden och enhetlighet. Det viktigaste argumentet är dock det Lindell lyfter om att förutsebarheten kommer att drabbas på ett betydande sätt om inte detta görs utan istället flexibilitet prioriteras. Att kunna anpassa beviskravet beroende på typ av mål öppnar upp för tillräcklig flexibilitet samtidigt som förutsebarheten inte kraftigt försämras.

2.2 Vilket eller vilka beviskrav ska tillämpas i förvaltningsmål?

Vilket beviskrav som ska tillämpas i förvaltningsmål framgår ej av FPL.⁷³ Beviskravet regleras i vissa fall explicit i speciallagar. I vissa fall saknas dock sådant stöd i lag.⁷⁴ *von Essen* lyfter att det inte har forskats mycket kring vilka beviskrav som ska tillämpas i förvaltningsmål av olika slag.⁷⁵ Han lyfter att det snarast är ett undantag att beviskrav framgår av lagtexten. Dessutom kan det vara problematiskt att utifrån praxis avgöra vilket beviskrav som ska tillämpas.⁷⁶ Vilket beviskrav som ska tillämpas i mål av olika slag är därmed oklart.⁷⁷

Diesen anser att det är problematiskt att förstå vilket beviskrav som ska tillämpas utifrån vilken typ av mål det rör sig om. Ett skäl är att det sällan framgår av lag vilket beviskrav som ska tillämpas.⁷⁸ Diesen beskriver rättsläget avseende beviskraven i förvaltningsmål jämfört med tvistemål och brottmål som splittrat och oklart. Detta beror delvis på variationen av typer av mål som kräver olika beviskrav. Dessutom är domstolarna i sin rättstillämpning när de använder de uttryck som finns för att beskriva beviskraven varken tillräckligt tydliga eller konsekventa. För att få ordning på vilket beviskrav som gäller i vilket förvaltningsmål krävs

---

⁷¹ Ibid., s.20.

⁷² Lindell, *Sakfrågor och rättsfrågor*, s.16-17.

⁷³ Se von Essen, Förvaltningsprocesslagen, (version 7B, JUNO), kommentaren till 4 §, under rubriken Andra stycket.

⁷⁴ SOU 1991:106, s.525-526.

⁷⁵ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.39.

⁷⁶ Ibid., s.40-41.

⁷⁷ Se von Essen, Förvaltningsprocesslagen, (version 7B, JUNO), kommentaren till 8 § under rubriken Målets materiella karaktär.

⁷⁸ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.90.

en sådan tydlighet och konsekvens från domstolarna i domskrivningen. En tydlig bevisskala där beviskraven för olika måltyper hamnar på olika platser finns idag inte utifrån prejudikat. Diesen anser prejudikaten genomsyras av "en viss begreppsförvirring". Utifrån prejudikaten går det sällan att utläsa beviskravet i en viss måltyp.⁷⁹

2.2.1. Förarbeten

I förarbeten lyfts frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas. Det framhålls att beviskravet som utgångspunkt är att bevisningen är fullt övertygande. Det motiveras av att faran med att ha ett beviskrav med lägre styrka är att avgöranden som inte är materiellt riktiga blir resultatet. Ett lägre beviskrav ofta i form av "sannolika skäl" behövs dock gällande mål som behöver avgöras fort, vilket till exempel kan gälla ärenden som berör säkerhet och ordning. Efter detta konstaterande uttalas att sakens beskaffenhet avgör vilket beviskrav som ska tillämpas. De intressen som finns i ett mål vad gäller effektivitet och trygghet är då väsentliga liksom effekterna på säkerhet och ordning.⁸⁰

Det diskuteras sedan vilket beviskrav som ska tillämpas för vissa slags grupper av mål efter att ha konstaterat att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet och de intressen som finns i målet. De olika sorternas mål delas in i gynnande, missgynnande och förpliktande beslut och det lyfts hur olika intressen påverkar beviskravet. Det framgår sedan att det inte finns ett beviskrav som gäller för samtliga förvaltningsmål. Istället är det sakens beskaffenhet samt vilka intressen som riskerar att drabbas som avgör vilket beviskrav som ska tillämpas. Förarbetet framhåller dock åter att en utgångspunkt är beviskravet "övertygande bevisning".⁸¹

I ett förarbete angående UtIL uttalas att det i vissa fall är svårt för den som söker uppehållstillstånd att kunna bevisa sina påpekanden. Beslut måste då tas angående vilka omständigheter som faktiskt gäller utifrån en "rimlig grad av säkerhet". Detta ska gälla sådana mål eftersom regeringen menar att detta generellt gäller myndighetsutövning av den offentliga förvaltningen.⁸² I ett annat förarbete framgår att det vid återkallande av flyktingstatus gäller ett högt beviskrav för myndigheten. Detta beror enligt allmänna rättsprinciper på att gynnande beslut upphävs.⁸³

Ett normalkrav är att det finns ett beviskrav som gäller generellt. Detta beviskrav gäller förutom i vissa undantagssituationer.⁸⁴ En fråga som denna uppsats besvarar är huruvida det finns något normalkrav som gäller för förvaltningsmål generellt. Denna fråga besvaras eftersom huruvida det finns något normalkrav påverkar vilket beviskravet är i mål enligt 3 § LVU och rättssäkerhetsanalysen. Utifrån förarbetsuttalandena bedömer jag att svaret på huruvida det finns något normalkrav eller ej inte är givet. I resonemangen talas det å ena sidan om att ett beviskrav på "övertygande bevisning" ska användas som en utgångspunkt. Å andra sidan talas det om att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet.

---

⁷⁹ Diesen et al, *Prövning av migrationsärenden*, s.223-224.

⁸⁰ SOU 1964:27 s.429-430.

⁸¹ Ibid., s.430.

⁸² Prop. 1996/97:25, s.114.

⁸³ Prop. 2009/10:31, s.114-115.

⁸⁴ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.92.

Det förs ett dubbelt resonemang som kan medföra att läsare tolkar texten på olika sätt. Motstridigheter finns om förarbetet med utgångspunkt syftar på att det skulle finnas ett normalkrav men ändå menar att beviskravet varierar med sakens beskaffenhet. Resonemanget kan å ena sidan tolkas som att de med utgångspunkt menar normalkrav och att de när de talar om att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet tar sikte på när undantag ska tillämpas från normalkravet. Resonemanget kan å andra sidan tolkas som att beviskravet inte fastställs genom att börja på en viss utgångspunkt, alltså ett normalkrav, utan direkt utifrån sakens beskaffenhet. Frågan är dock då varför det behöver nämnas att "övertygande skäl" är en utgångspunkt. Med skrivningen kan avses att "övertygande skäl" är en utgångspunkt angående vilket beviskrav som förekommer ofta efter en bedömning om sakens beskaffenhet. Förarbetena kan alltså förstås på olika motstridiga sätt. Därmed är det långt ifrån klart hur uttalandena ska förstås och om de landar i en slutsats om ett normalkrav på "övertygande bevisning" eller i att beviskravet istället varierar med sakens beskaffenhet.

Förarbetet till UtL talar om att det vid vissa gynnande beslut måste finnas en lägre nivå på beviskravet. Uttalandet angående upphävande av gynnande beslut talar för en hög nivå på beviskravet i sådana mål. Dessa förarbeten går att tolka som att det inte finns ett normalkrav eftersom det talas om helt olika beviskrav. I stället kan förarbetena tala för att sakens beskaffenhet är avgörande. Förarbetena kan dock också tolkas som att de behandlade grupperna av mål kan utgöra undantag från ett normalkrav.

Totalt sett bedömer jag att förarbetena inte ger svar på vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i förvaltningsmål. Därför undersöks om denna fråga kan besvaras genom prejudikat eller doktrin.

2.2.2 Prejudikat

I HFD 2013 ref 61 bedöms vilket beviskrav som ska tillämpas om det vid offentlig upphandling blir aktuellt att en leverantör ska uteslutas. Till att börja med konstaterar HFD att det inte finns reglerat vilket beviskrav som ska tillämpas i fall av det här slaget i det upphandlingsrättsliga regelverket. Av den anledningen blir det då allmänna förvaltningsrättsliga principer och regleringen i FPL som ska användas i målet. HFD uttalar då att det inte finns något beviskrav som gäller för förvaltningsmål generellt. Istället ska beviskravet bestämmas utifrån sakens beskaffenhet. Därefter bedöms det närmare hur målet är beskaffat.

HFD 2019 ref 9 handlar om vilket beviskrav som tillämpas då en person ändrar sina uppgifter om sin identitet i folkbokföringen. Även här uttalar HFD att det inte finns ett visst beviskrav som gäller för förvaltningsmål generellt. Istället ska beviskravet bestämmas utifrån sakens beskaffenhet. HFD hänvisar då till fallet från 2013. Därefter bedöms det närmare hur målet är beskaffat.

I flera prejudikat ställs höga beviskrav vid betungande domar genom uttryck såsom "på ett otvetydigt sätt", "full bevisning", "otvetydigt", "klart har kunnat fastställas att . . . verkligen föreligger", "klart framgår" och "klart utredda".⁸⁵

Jag bedömer att HFD 2013 ref 61 och HFD 2019 ref 9 understryker att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål, utan att det är sakens beskaffenhet som är avgörande. HFD prövar respektive mål just utifrån hur de är beskaffade. De övriga prejudikaten visar på en mängd fall där det slås fast att olika typer av höga beviskrav ska gälla i flera olika typer av betungande mål. Dessa prejudikat tydliggör att Diesens uppfattning som redovisas i nästa avsnitt om ett normalkrav på nivån "sannolika skäl" saknar tillräckligt stöd i praxis. I en mängd förvaltningsmål av betungande typ ska uppenbart högre beviskrav än så användas. Om en huvudtyp av förvaltningsmål som är så omfattande som betungande mål i hög utsträckning tillämpar ett så högt beviskrav är det av detta skäl inte möjligt att tala om "sannolika skäl" som normalkrav för förvaltningsmål.

2.2.3 Doktrin

2.2.3.1 Normalkrav

Diesen bedömer att det inte är klart om det för förvaltningsmål ska tillämpas något normalkrav eller om det alternativt är så att det för varje typ av mål ska tillämpas ett visst beviskrav.⁸⁶ Han lyfter dock att det borde finnas ett normalkrav med undantag i förvaltningsmål eftersom det finns det för brottmål och tvistemål. Undantag från normalkravet behövs i och med bredden av olika slags mål.⁸⁷

Han menar att det finns stöd i doktrin och prejudikat för ett normalkrav. Detta gäller utifrån diskussion särskilt i skattemål. Han lyfter att normalkravet är "sannolikt" för skattemålen. Detta är ett beviskrav som ligger under beviskravet i tvistemål som är "styrkt". Att beviskravet inte ska vara lika högt som i tvistemål i förvaltningsmål motiveras av att ett beslut som fattas felaktigt inte leder till lika omfattande negativa konsekvenser i ett förvaltningsmål som i ett tvistemål. Det beror på att avgörandet normalt inte har samma rättskraft i förvaltningsmål som i tvistemål. Dessutom innebär en dom till den enskildes fördel normalt ingen skada på någon annan enskild, utan det är det allmänna som får hantera följderna av domen. *Diesen* bedömer att "sannolika skäl" är ett bättre begrepp än "sannolikt". I princip kan "sannolikt" översättas med vilken sannolikhet som helst från 51 % men under 100 %. "Sannolika skäl" är däremot samma begrepp som används i brottmål avseende till exempel häktning och i tvistemål avseende till exempel kvarstad och avser 75 % säkerhet. Han menar att normalkravet i skattemål alltså också gäller för förvaltningsmål.⁸⁸

Sedan lyfter han att om något normalkrav gällande förvaltningsmål inte skulle finnas skulle alternativet vara att skapa ett normalkrav utifrån praxis och doktrin för varje typ av mål. Det skulle också finnas undantag. Om så skulle ske skulle det skapa ett resultat som inte skulle gå

---

⁸⁵ RÅ 1989 ref 67, RÅ 1990 ref 64, RÅ 1990 ref 108, RÅ 1993 ref 26, RÅ 1994 ref 88, RÅ 1996 ref 15, RÅ 2010 ref 6, RÅ 2006 ref 7, RÅ 1997 not 216 och RÅ 1996 ref 83.

⁸⁶ *Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.92.

⁸⁷ *Ibid.*, s.19.

⁸⁸ *Ibid.*, s.99-101.

att överblicka och det skulle dessutom inte fungera att göra detta i verkligheten i och med det stora antalet sorters mål i förvaltningsmålen. Därför bör normalkravet "sannolika skäl" gälla istället.⁸⁹

I en annan skrift framför *Diesen* ett ytterligare skäl för att "sannolikt" (som han då själv talar om i stället för "sannolika skäl") skulle vara normalkravet. När det i förarbetet talas om att "övertygande sannolikt" är en allmän grundsats för att ett sakförhållande ska bedömas som bevisat menar *Diesen* att det ska förstås som ett normalkrav. Han lyfter att "övertygande sannolikhet" borde motsvara "sannolikt" i form av 75 % säkerhet.⁹⁰

von Essen instämmer inte i *Diesens* uppfattning om att "sannolika skäl" utgör normalkravet i förvaltningsmål. Han lyfter att det varken i FPL eller i LAFD stadgas något normalkrav. Han anser utifrån praxis inte att något sådant finns även om det finns i några måltyper som skattemål.⁹¹

Lindkvist instämmer i att något normalkrav i form av "sannolika skäl" inte finns. Det är endast det vanligast förekommande beviskravet i förvaltningsmål. Hans argument till varför något normalkrav inte finns grundas främst på argument som hör till varför det istället är så att beviskravet ska bestämmas utifrån sakens beskaffenhet. Det redogörs för dessa argument i nästa avsnitt. Kort sagt baserar han sin slutsats om att det inte finns något normalkrav på HFD 2013 ref 16 och tidigare nämnda förarbetsuttalande där det på båda ställena framkommer att inget normalkrav finns utan istället ska beviskravet avgöras utifrån sakens beskaffenhet.⁹²

2.2.3.1.1 Min bedömning om normalkrav

Frågan är om *Diesens* argumentation är tillräcklig för att kunna konstatera att det föreligger ett normalkrav för förvaltningsmål. *Diesens* argument om att det borde finnas ett normalkrav för förvaltningsmål eftersom det finns för brottmål och tvistemål bedömer jag som svagt eftersom han inte förklarar varför. Varför skulle förvaltningsmålen inte kunna avvika från brottmål och tvistemål i detta avseende?

Diesens argument om att det finns stöd för normalkravet "sannolikt" för förvaltningsmål baserar han på vissa slags mål, främst skattemål. Han redogör inte för något tydligt skäl till varför skattemål skulle vara en mer lämplig typ av mål att utgå från när normalkravet bestäms än någon annan typ.

Diesen menar dessutom att beviskravet i förvaltningsmål ska vara lägre än i tvistemål för att ett beslut som fattas felaktigt inte leder till lika omfattande negativa konsekvenser i ett förvaltningsmål som i ett tvistemål. Jag instämmer i att avgörandet i förvaltningsmål inte har samma rättskraft som i tvistemål. Det kan dock ifrågasättas om det är tillräckligt för att kunna konstatera att ett felaktigt beslut inte leder till lika omfattande negativa konsekvenser i ett förvaltningsmål i och med att förvaltningsmål kan röra mycket viktiga beslut för den

---

⁸⁹ Ibid., s.101-102.

⁹⁰ *Diesen et al, Prövning av migrationsärenden, s.225.*

⁹¹ *von Essen, Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor, s.39-40.*

⁹² *Lindkvist, Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt, s.87-89.*

enskilde. Beslutet kan medföra att individen frihetsberövas men också att individen inte har rätt till hjälp av olika slag. Att beviskravet ska vara lägre än i tvistemål motiverar han också med att en dom till fördel för den enskilde normalt inte innebär någon skada på annan. Det kan ifrågasättas eftersom vissa beslut inte kan kategoriseras som antingen missgynnande eller gynnande såsom tvångsvård. Sådana beslut kan dessutom medföra konsekvenser för till exempel vårdnadshavare. Hans skäl till varför beviskravet ska vara lägre än i tvistemål går alltså att ifrågasätta. Oavsett går det också att ifrågasätta varför nivån ska hamna just på "sannolikt" och inte något annat under "styrkt".

Även hans argument om att det skulle bli överblickbart och opraktiskt att inte ha endast ett normalkrav är svagt. Bara för att något är komplicerat är det inte ett skäl för att det inte är så något behöver göras. Det kan vara lika komplicerat att identifiera när undantag från hans normalkrav ska vara aktuella.

Diesens argument består också i att det av förarbeten framgår att det finns ett normalkrav eftersom det finns uttalanden om att "övertygande sannolikhet" är en "allmän grundsats" vilket jag bedömer vara ett tveksamt argument. Ett skäl är att det i förarbeten finns uttalanden där det framgår att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål utan att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet vilket talar för att något normalkrav ej finns. Dessutom används inte bara ord som "allmän grundsats" utan även ord som "utgå från" och "riktpunkt" som jag bedömer som svagare begrepp än "allmän grundats". Han missförstår alltså förarbetsuttalandet och övertolkar begreppen.

Han lyfter att "övertygande sannolikhet" borde motsvara normalkravet "sannolikt". Rikt punkten som beskrivs är "fullt övertygande bevisning" alternativt "övertygande sannolikt". Dessa uttryck bedömer jag motsvara "full och övertygande bevisning" i enlighet med Diesens kategoriseringar utifrån formuleringarna i sig. Beviskravet är i kategorin ett förhöjt beviskrav.⁹³ Därmed kan ifrågasättas att riktpunkten skulle utgöra ett normalkrav när han själv kategoriserar ett väldigt likt uttryck som ett förhöjt beviskrav.

Dessutom anser Diesen i sitt eget verk när han talar om beviskravet vid eftertaxering att beviskraven "mycket sannolikt" och "styrkt" ska anses vara synonyma och innebära "full och övertygande bevisning".⁹⁴ "Full och övertygande bevisning" kategoriserar han själv som ett förhöjt beviskrav. Rikt punkten i förarbetena om "övertygande sannolikhet" borde vara synonymt med Diesens egna beviskrav "mycket sannolikt" varför det också motsvarar "full och övertygande bevisning". Därmed är Diesen motsägelsefull i och med att han menar att riktpunkten i förarbetet är ett normalkrav men kategoriserar likartade begrepp som förhöjda beviskrav själv.

I förarbetet talas även om att beslut som behöver gå fort ska ha ett lägre beviskrav i form av "sannolika skäl". Det motsäger att riktpunkten "övertygande sannolikt" och undantaget "sannolikt" skulle vara synonyma. Diesen bortser alltså från hur förarbetet definierar "övertygande sannolikhet" som en högre grad av säkerhet i förhållande till "sannolika skäl".

---

⁹³ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113.

⁹⁴ *Ibid.*, s.103.

von Essens argument om det inte framgår i lag att något normalkrav finns är rimligt i och med att avsaknaden av något explicit angivet i lag antyder att det inte finns. Han har dessutom undersökt praxis angående flera olika typer av förvaltningsmål och där inte kunnat observera någon enhetlighet angående ett eventuellt normalkrav vilket ger ytterligare stöd för hans bedömning. Lindkvists resonemang är välunderbyggt eftersom det grundas på förarbetsuttalanden och prejudikat. Lindkvists och von Essens argument för att något normalkrav inte finns är alltså starka eftersom de baseras på lag, förarbeten och ett tydligt prejudikat.

Därmed kan konstateras att Diesens skäl för normalkravet "sannolika skäl" inte är tillräckliga för att något normalkrav kan anses finnas. Det framhålls också i annan doktrin att något normalkrav inte finns.

2.2.3.2 Sakens beskaffenhet

Lindkvist bedömer utifrån rättskällor att beviskravet varierar med sakens beskaffenhet. Ett argument för denna variation är att det ska gå att tillämpa det beviskrav som är lämpligast för att domen ska bli materiellt korrekt. Lindkvist bedömer att materiellt korrekta domar inte generellt främjas av ett högt ställt beviskrav. Han kritiserar det tidigare nämnda förarbetsuttalandet om att ett högt ställt beviskrav som utgångspunkt bidrar till domar som är materiellt korrekta. Så är inte generellt sett fallet eftersom det blir materiellt felaktiga domar i de fall då den som bär bevisbördan har rätt men inte lyckas bevisa sin sak givet ett högt ställt beviskrav. Detta talar för ett medelhögt beviskrav som "sannolikt". Det finns dock skäl att frångå detta i många typer av mål eftersom förvaltningsmålen är så varierande och eftersom det till exempel i mål som har en stark betungande karaktär krävs beviskrav som är mycket höga. Därför måste beviskravet bestämmas utifrån sakens beskaffenhet.⁹⁵

Slutsatsen om sakens beskaffenhet bygger även på förarbetet. Lindkvist tolkar förarbetet som att det inte finns något normalkrav utan bara en utgångspunkt om "fullt övertygande bevisning" samt att det avgörande ska vara sakens beskaffenhet. Han hänvisar också till HFD 2013 ref 16 där det framkommer att inget normalkrav finns. Istället bestäms beviskravet utifrån sakens beskaffenhet.⁹⁶

Wennergren anser att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet. Han bedömer att det i förvaltningsmål som liknar brottsmål bör användas liknande beviskrav som i brottsmål så att "till visshet gränsande sannolikhet" krävs. Svagare beviskrav gäller i övriga förvaltningsmål och beviskravet ska bestämmas utifrån "sakens beskaffenhet". Han bedömer att "Ju viktigare eller ömtåligare sak, desto strängare krav."⁹⁷

von Essen lyfter till följd av argument han ovan lyft om att det inte finns något normalkrav att beviskravet istället bestäms utifrån sakens beskaffenhet.⁹⁸

---

⁹⁵ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.87-88.

⁹⁶ *Ibid.*, s.89.

⁹⁷ Wennergren, *Förvaltningsprocesslagen m.m.: En kommentar*, s.150.

⁹⁸ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.39-40.

2.2.3.2.1 Min bedömning om sakens beskaffenhet

Lindkvist lyfter att ett argument för att beviskravet varierar med sakens beskaffenhet är att domen ska bli materiellt korrekt. Jag bedömer det vara väsentligt att materiellt korrekta domar både kan främjas och missgynnas av ett högt ställt beviskrav. Att beviskravet bestäms utifrån sakens beskaffenhet grundar Lindkvist också på vad som sagts i ett förarbete och i ett prejudikat vilket därmed är väl underbyggt.

Wennergrens utgångspunkt om "sakens beskaffenhet" är ett ytterligare stöd för att förarbetena ska tolkas som att beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet istället för att något normalkrav skulle finnas. Att Wennergren tolkar in hur viktigt eller hur ömtåligt något är i begreppet är rimligt. Det är rimligt att tänka sig ett strängare beviskrav i betungande förvaltningsmål där det är viktigt att en enskild part inte ska drabbas av en dom om något som är av väsentlig betydelse för den enskilde. Det är dock oklart om han endast åsyftar betungande mål där det offentliga bär bevisbördan eller också gynnande mål där den enskilde bär bevisbördan. Om han åsyftar även gynnande mål där den enskilde bär bevisbördan är det mer tveksamt om det är rimligt med ett högre beviskrav ju viktigare saken är för den enskilde. Det finns inget skäl varför det i gynnande mål där den enskilde bär bevisbördan skulle ställas högre beviskrav i mål som är viktiga för den enskilde än i mål som är mindre viktiga för den enskilde. Det finns ingen anledning att den enskilde ska behöva presentera mer säker bevisning bara för att parten anser målet viktigt. Jag bedömer därför att det inte allmänt bör gälla högre beviskrav för mål som är av viktigare eller ömtåligare slag även om detta gäller i vissa typer av mål. Det är att förenkla för mycket att "sakens beskaffenhet" endast beror på hur viktigt eller ömtåligt något är om Wennergren ens åsyftar det med sitt otydliga uttalande. Istället är detta endast några av flera faktorer som bör beaktas avseende vad begreppet sakens beskaffenhet innebär.

Som nämns ovan är von Essens argument om att det inte finns något normalkrav väl underbyggda varför hans slutsats om att beviskravet bestäms utifrån sakens beskaffenhet också är väl underbyggd.

Doktrin ger tydliga exempel på att det finns många olika sorters förvaltningsmål som har olika beskaffenhet och att beviskravet därför måste variera. Jag bedömer också att doktrin bekräftar förarbetens och prejudikats uttalanden om att beviskravet varierar utifrån sakens beskaffenhet.

2.2.3.3 Riktvärden

Lindkvist tolkar tidigare nämnda förarbete som att det inte finns ett normalkrav, utan att det avgörande är sakens beskaffenhet. Han lyfter att det bara finns en utgångspunkt om "fullt övertygande bevisning".⁹⁹

Avseende olika slags betungande beslut menar Lindkvist att olika uttalanden i förarbeten pekar på att beviskravet ska vara högt eller i alla fall ganska högt.¹⁰⁰ Han lyfter däremot att det främst utifrån olika förarbetsuttalanden kan konstateras att beviskravet vid gynnande

⁹⁹ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.89.

¹⁰⁰ Lindkvist, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.340-342.

beslut i regel inte ska vara ett för högt ställt sådant. Han baserar också denna slutsats på att detta är rimligt eftersom den enskilde bland annat ofta saknar hjälp av biträde samt har svårt att själv ta fram och argumentera för bevisning. Vad som utgör ett inte för högt ställt beviskrav exemplifierar han med beviskravet i asylmål som är "sannolikt".¹⁰¹

Lindkvist anser således att det vid betungande beslut ska tillämpas ett beviskrav som är ganska högt eller högt. Vid gynnande beslut ska däremot ett beviskrav som inte är för högt ställt tillämpas. Han menar att det som två utgångspunkter går att tala om att beviskravet i betungade mål ska vara högt, medan det i gynnande mål inte ska vara för högt ställt. Därmed går det att betrakta dem som riktvärden. Eftersom andra beviskrav dock tillämpas än de som följer av riktvärdena så speglar inte riktvärdena alla mål heltäckande. Riktvärdena ger endast uttryck för vilka beviskrav som ofta används. Sakens beskaffenhet varierar alltså även inom kategorierna betungande och gynnande beslut.¹⁰²

2.2.3.3.1 Min bedömning om riktvärden

Jag bedömer att Lindkvists argument för att ett inte för högt ställt beviskrav ska vara utgångspunkt i gynnande mål och ett högt beviskrav i betungande mål är rimliga och välunderbyggda. Det beror på att argumentationen baseras på förarbetsuttalanden men även mer allmänna rimliga resonemang från honom. Materialet han presenterar visar att det är rimligt att sakens beskaffenhet normalt är väsentligt annorlunda för betungande mål i förhållande till gynnande mål. De många undantagen från detta gör att jag instämmer i att det inte finns något normalkrav i förvaltningsmål, utan att beviskravet varierar utifrån sakens beskaffenhet även om det skulle kunna talas om två olika riktvärden. Dock bör lyftas att det inte framgår vilket exakt beviskrav dessa riktvärden skulle motsvara.

2.2.3.4 Sammantagen bedömning om doktrin

Till att börja med konstaterar jag att det inte finns enighet i doktrin angående om det finns ett normalkrav för förvaltningsmål. De argument som Diesen anfört till stöd för ett normalkrav på nivån "sannolika skäl" är inte tillräckliga. Doktrinen i övrigt slår fast att beviskravet varierar utifrån sakens beskaffenhet. Som ovan redovisas är förarbetsuttalandena dock delvis tvetydiga. Förarbetsuttalandena är inte glasklara avseende "övertygande bevisning" som normalkrav i förhållande till att beviskravet varierar utifrån sakens beskaffenhet. Med beaktande av att det i doktrin inte förekommer någon tolkning i form av att normalkravet är "övertygande bevisning" så vinner den delen inte stöd i doktrin. Därmed bedömer jag att doktrin bekräftar förarbetenas uttalande om att beviskravet varierar utifrån sakens beskaffenhet, men inte att "övertygande bevisning" skulle vara ett normalkrav.

Jag ansluter mig till von Essens bedömning om att det varken i lag, praxis eller förarbeten framgår att något normalkrav för förvaltningsmål finns. Jag instämmer även i Wennergrens bedömning dock med beaktande av att "sakens beskaffenhet" beror på mer än hur viktig och ömtålig saken är. Jag håller med om Lindkvists bedömning att man kan tala om två olika

---

¹⁰¹ Ibid., s.339-340.

¹⁰² Ibid., s.361-363.

riktvärden för betungande mål och för gynnande mål. Detta handlar dock bara om en slags utgångspunkt. Det finns så stora skillnader i bedömningen av sakens beskaffenhet även inom de båda kategorierna så att det inte går att tala om två normalkrav utan i stället behöver sakens beskaffenhet bedömas i varje typ av mål.

Utifrån en samlad bedömning av doktrin så finns inget normalkrav för förvaltningsmål. Istället bestämts beviskravet med hänsyn till sakens beskaffenhet. Det finns dock två riktvärden.

2.2.4 Sammantagen bedömning och reflektioner

Sammanfattningsvis bedömer jag att bristen på lagreglering tillsammans med förarbetsuttalanden, huvuddelen av undersökt doktrin samt relevanta prejudikat tydligt visar på att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål, utan att de tvärtom ska avgöras utifrån sakens beskaffenhet.

Det blir därmed relevant att diskutera vad som menas med "saken". Vad som menas med "saken" har betydelse för rättssäkerhetsfaktorerna. Om det med saken menas typ av mål eller omständigheterna i just det specifika fallet påverkar rättssäkerhetsfaktorerna på olika sätt. Mig veterligen finns inga rättskällor gällande LVU som besvarar denna fråga. Rättsläget är därför oklart. Det kan istället finnas olika tolkningar till följd av oklarheten. I och med detta får jag bedöma vilken tolkning av uttrycket som är lämpligast. Eftersom det inte finns rättskällor kopplade till LVU som förklarar hur saken ska förstås undersöks rättskällor som mer generellt diskuterar beviskravet utan koppling till just sakens beskaffenhet i LVU-mål.

Bedömningen om vilken tolkning som är lämpligast baseras på det som redovisas under avsnitt 2.1.3. Denna del handlar om hur beviskravet ska bestämmas mer generellt utan koppling till resonemanget om sakens beskaffenhet. Där konstateras främst att beviskravet ska bestämmas utifrån typ av mål och inte utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Eftersom beviskravet bestäms utifrån typ av mål och inte utifrån omständigheterna i det specifika målet så talar det också för hur sakens beskaffenhet ska tolkas. Eftersom beviskravet varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet måste därmed beviskravet bestämmas utifrån typ av mål för att inte vara i strid med bedömningen allmänt om hur beviskrav ska bestämmas. Den lämpligaste tolkningen av "saken" är att det ska förstås synonymt med typen av mål. Beviskravet bestäms alltså utifrån sakens beskaffenhet, det vill säga vilken typ av mål det rör sig om.

Det är också utifrån doktrin, förarbetsuttalanden och prejudikat tydligt att det finns en grundläggande skillnad i sakens beskaffenhet mellan betungande och gynnande mål där beviskravet normalt ställs högre i betungande än i gynnande mål. Samtidigt skiljer sakens beskaffenhet sig också åt inom betungande respektive gynnande mål och därför kan det inte heller talas om två normalkrav – ett för gynnande och ett för betungande mål. Istället är det då riktvärden som beskriver vad som ofta förekommer i gynnande respektive betungande mål. Det kan givet de stora skillnaderna avseende sakens beskaffenhet även inom de båda grupperna inte tas som utgångspunkt för att försöka bestämma beviskravet i en viss typ av mål.

I och med att beviskravet bestäms utifrån vilken typ av mål det rör sig om blir också begreppet "typ av mål" relevant. Mig veterligen finns ingen rättskälla som diskuterar kring uttryckets innebörd. Däremot används uttrycket på olika sätt. Exempelvis så finns på Sveriges domstolars hemsida ett uttalande om att "Förvaltningsrätten avgör mer än 500 olika typer av mål." Bland exempel på vanliga mål nämns skattemål och inom skattemålen lyfts olika skattemål som mål om mervärdesskatt och mål om fastighetstaxering. Avseende till exempel LVU-mål nämns det endast som ett exempel och det tas inte upp något om olika slags mål inom denna övergripande kategori. Det ges alltså exempel på övergripande slags mål. I vissa fall ges också exempel på olika slags mål inom denna kategori och i vissa fall görs det inte.¹⁰³ Det är utifrån detta oklart vad som avses med typ av mål eftersom det inte framgår om det syftar på den övergripande kategorin eller de olika slags mål som kan finnas inom en övergripande kategori av mål. Ett annat exempel är en juridisk ordlista från Domstolsverket där det gällande innebörden av uttrycket offentligt biträde nämns att ett biträde aktualiseras ". . . i vissa typer av förvaltningsrättsliga mål . . ." I en senare mening skrivs att biträdet aktualiseras i exempelvis mål om tvångsvård.¹⁰⁴ Detta skulle kunna tala för att typ av mål är en bredare kategori som skulle innefatta flera tvångsvårdslagar. På ett annat ställe framgår dock att till exempel LVM och LVU är olika måltyper.¹⁰⁵ Detta talar för att vilken typ av mål det rör sig om beror på vilken lag det handlar om.

Diesen ger exempel på måltyper i form av taxering, LVU-ärenden, deslegitimering, arbetsskada, asylprövning och särskild utskrivningsprövning.¹⁰⁶ Diesen ger alltså exempel på måltyper, men hur hans kategorisering görs är oklart. Därmed är det oklart vad han faktiskt menar med måltyp. Särskilt bör framhållas att von Essen lyfter att "En mer omfattande vetenskaplig behandling av vilka beviskrav som ska gälla i olika måltyper och utifrån vilka kriterier måltyperna ska särskiljas är mycket angelägen".¹⁰⁷ Jag menar att detta talar för att innebörden av uttrycket måltyp är oklar. Denna oklarhet blir extra tydlig när von Essen sedan talar om ordet måltyp som om det omfattar alla förvaltningsmål.¹⁰⁸ Lindkvist talar om att han undersöker olika måltyper och undersöker till exempel då skatt, LVU, migration, socialförsäkring, försörjningsstöd, återkallelse av olika tillstånd och disciplinpåföljd.¹⁰⁹ Inte heller av denna exemplifiering blir det klart hur det bestäms vad som utgör en måltyp och därmed innebörden av uttrycket. Han har till exempel kategoriserat LVU som en måltyp, det vill säga utifrån en viss lag. Samtidigt benämns försörjningsstöd också som en måltyp som dock inte är kategoriserat utifrån lagen eftersom SoL rymmer även andra former av bistånd.

Sammantaget kan jag konstatera att i och med att användningen av uttrycket inte är konsekvent vad gäller vad som innefattas i det och att det inte framgår hur exemplen bedömts utgöra en viss måltyp så är det oklart vad uttrycket "typ av mål" eller "måltyp" betyder.

---

¹⁰³ Sveriges domstolar, *Förvaltningsdomstolar*, s.1.

¹⁰⁴ Sveriges domstolar, *Juridisk ordlista*, s.15-16.

¹⁰⁵ Sveriges domstolar, *Anmälan till uppdrag som offentligt biträde*, s.1.

¹⁰⁶ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.102-111.

¹⁰⁷ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.44.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Lindkvist, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.336, 343.

Därmed kan konstateras att rättsläget är oklart avseende innebörden av typ av mål. I och med denna oklarhet öppnas det upp för olika tolkningar av uttrycket. Eftersom uttryckets innebörd är oklar behöver det göras en bedömning av vad som är en lämplig tolkning av uttrycket. Jag bedömer att det inte rör sig om att en viss lag avgör om det handlar om en viss typ av mål. Istället kan det finnas olika typer av mål inom ramen för en lag. För att det ska röra sig om en typ av mål behöver målen ha väsentliga omständigheter gemensamma. Jag bedömer att det kan finnas flera olika sådana typer av mål där varje typ av mål har väsentliga omständigheter gemensamma inom den typen av mål.

Anledningen till att jag bedömer att så är lämpligt är att det inom en lag kan finnas skilda åtgärder. Till exempel finns inom LVU såväl beredande av tvångsvård enligt 2 och 3 §§ som möjlighet till omedelbart omhändertagande. Det kan inte röra sig om samma typ av mål utifrån lagen eftersom för omedelbart omhändertagande stadgas beviskravet sannolikt i lagtexten vilket bara av den anledningen inte kan medföra att allt beredande av vård ska ha det beviskravet. Det finns skäl för ett lägre beviskrav vid omedelbart omhändertagande i och med dess tillfälliga art.

Jag kan till exempel också tänka mig att vilka bakgrundsfaktorer som ett mål handlar om kan spela in i huruvida ett mål tillhör en viss typ av mål. Det framhålls till exempel i viss doktrin att det avseende brottslig verksamhet ska gälla mycket höga beviskrav till skillnad från andra bakgrundsfaktorer. Det kan vara ett skäl till att det bör utgöra en egen typ av mål. Dessutom kan tänkas att ett starkare skyddsbehov talar för ett lägre beviskrav. Det framhålls till exempel i viss doktrin att ett alltför högt beviskrav kan innebära en alltför stark betoning av självbestämmande i förhållande till skyddsbehov. Detta kan tänkas betona att skyddsbehovet är särskilt viktigt att beakta. Därmed kan jag tänka mig att beviskravet kan ställas lägre om skyddsbehovet är särskilt starkt respektive högre om skyddsbehovet inte är särskilt starkt. Exempelvis är det möjligt att ett lägre beviskrav ska tillämpas för en person med ett särskilt allvarligt missbruk som medför ett särskilt starkt skyddsbehov. Däremot är det möjligt att ett högre beviskrav ska tillämpas för en person med ett mindre allvarligt missbruk som medför ett mindre starkt skyddsbehov. Vilket skyddsbehovet är kan alltså också bestämma om det rör sig om en viss typ av mål.

Skillnader som bara rör ett visst specifikt mål ska däremot inte kunna innebära att det rör sig om en viss typ av mål. Dessa specifika omständigheter får därmed bara tas hänsyn till vid värderingen om bevisningen når upp till beviskravet för den typen av mål som är aktuell. Sammantaget kan konstateras att en lämplig innebörd av uttrycket "typ av mål" är mål som har väsentliga omständigheter gemensamma. Det redogörs inte mer fördjupat för vilka typer av mål som finns inom förvaltningsmålen i och med tidigare gjorda avgränsning. Det kan dock konstateras att det kan finnas olika typer av mål inom en och samma lag.

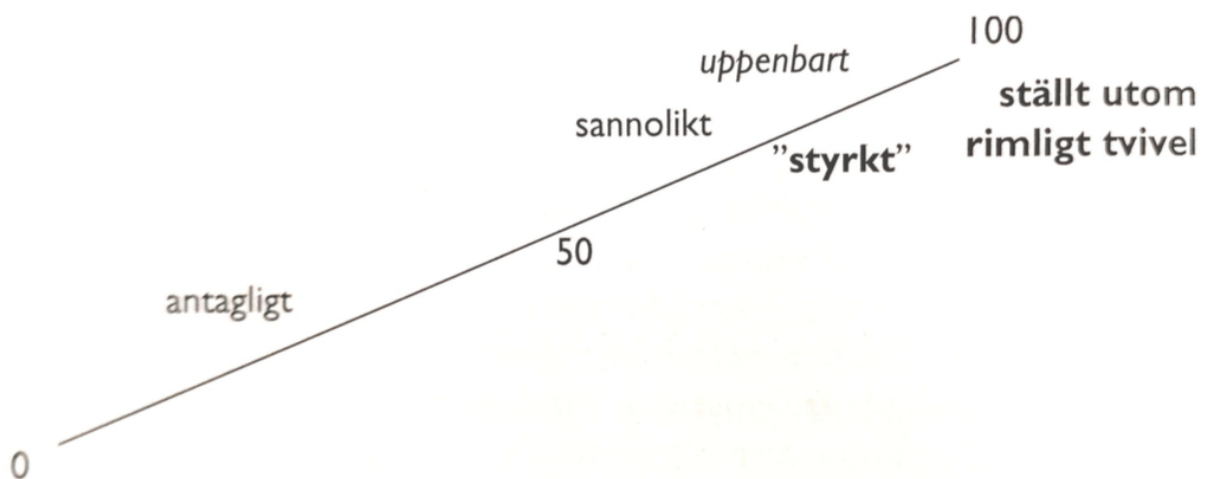
I vilket fall som helst bedömer jag att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål att förhålla sig till, utan att det för varje typ av mål måste avgöras vilket beviskrav som ska gälla utifrån sakens beskaffenhet. Det innebär att rättsläget är oklart angående vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i förvaltningsmål mer exakt. Även beviskravet i 3 § bestäms utifrån sakens beskaffenhet och inte utifrån ett normalkrav. Vad som gäller mer specifikt i mål enligt 3 § LVU behandlas i senare kapitel.

2.3 Vad beviskravet betyder

Det finns alltså inget normalkrav för förvaltningsmål. Istället varierar beviskravet utifrån sakens beskaffenhet. Detta leder till att en rad olika beviskrav finns. Frågan är då vilka beviskrav som finns och vad de innebär. Detta är av betydelse för rättsläget avseende 3 § LVU då det är en grund för förståelse av hur beviskrav används avseende 3 § LVU.

Diesen använder en skala för att visa olika beviskrav och hierarkin dem emellan. Den går mellan att det inte finns något krav på bevisning, det vill säga 0 %, och fullständig säkerhet, det vill säga 100 %. Mellan dessa extremer finns med början nedifrån "antagligt" som är under 50 %, "sannolikt" som är över 50 % och "uppenbart" som ligger närmare 100 %. På skalan finns också det normalkrav som råder i tvistemål respektive i brottmål placerade, med "ställt utom rimligt tvivel" respektive "styrkt". Det går ej att ange exakta procentsatser för "antagligt", "sannolikt" och "uppenbart". "Antagligt" motsvarar ungefär 25 % säkerhet eller något utöver denna procentsats. "Sannolikt" brukar avse "sannolika skäl" och motsvara runt 75 % säkerhet. Är något "styrkt" är säkerheten med god marginal över det som gäller för "sannolika skäl". "Ställt utom rimligt tvivel" är väldigt nära säkerheten för "uppenbart".¹¹⁰

Modell från s.92 i *Bevisprövning i förvaltningsmål*.¹¹¹

Det kan därmed konstateras att inte ens dessa tre beviskrav går att placera in exakt på en procentskala. Det går bara att säga ungefär vad de betyder. Frågan är då om det faktiskt finns fler beviskrav än dessa i förvaltningsmål och vilka svårigheter det i så fall finns att definiera deras innebörd.

Det finns en mängd olika uttryck för beviskrav i lag, men det framgår inte hur de förhåller sig till varandra. Ett begrepp som är lämpligt för måltypen används utan att beakta hur det förhåller sig till en hierarki av andra begrepp och utan koppling till vad som används i andra måltyper. Diesen beskriver denna bredd av uttryck, brist på hierarkisk struktur och brist på koppling till andra måltyper som en djungel.¹¹²

¹¹⁰ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.92-93.

¹¹¹ *Ibid.*, s.92.

¹¹² *Ibid.*, s.14-15.

von Essen lyfter att det dessutom finns en bredd av olika uttryck för beviskrav som används i praxis avseende förvaltningsmål.¹¹³ Bolding betonar att om det är osäkert vad begrepp som används för att fastlägga beviskrav innebär så blir det svårt att diskutera dem eftersom människor kommer att ha olika tankar om innebörden. Det gör att personer kan missuppfatta varandra.¹¹⁴

Som nämns ovan kan det av lag och prejudikat utläsas en variation av uttryck som verkar motsvara beviskravet. Detsamma gäller förarbeten. I rättskällorna verkar uttrycken handla om beviskravet antingen för en specifik typ av förvaltningsmål eller vad domstolen bedömt i det specifika fallet att bevisningen har uppfyllt för något beviskrav. Den stora variationen uttryck medför problem med enhetlighet och tydlighet. Diesen har utformat en lista med vissa av uttrycken. Den inleds med det beviskrav som har högst styrka och så följer en sjunkande skala avseende bevisstyrka. Dessa är: *”uppenbart, full och övertygande bevisning, bevisat, visat, styrkt, befinnes, klarlagt, mycket sannolikt, övertygande sannolikhet, hög grad av sannolikhet, sannolika skäl, sannolikt, tillräcklig grad av sannolikhet, skäligen, klart mera sannolikt, skälig anledning, övervägande skäl, övervägande sannolikt, påtaglig risk, antagligt, risk, anledning förekommer och kan antas.”*¹¹⁵

Han lyfter att det kan förefalla som om alla uttrycken motsvarar olika beviskrav, men att det också kan förstås på andra sätt. Det kan förstås som att vissa är synonymer eller att uttrycken inte alltid utgör beviskravet i sig utan att andra förhållanden för att rättsföljden ska utgå beaktas. Det verkliga beviskravet kan också vara lägre än vissa uttryck eftersom bedömningen innefattar en prognosbedömning.¹¹⁶

Diesen menar att utöver hans normalkrav ”sannolika skäl” så finns uttryck som utgör undantag som kan delas in i ”bevisövervikt” eller ”skälig anledning”, ”antagligt” samt ”full och övertygande bevisning”. När det krävs svagare bevisning än normalt talar han om ”bevisövervikt” eller ”skälig anledning” som motsvarar en säkerhet på 51 % eller något högre. När det krävs starkare bevisning än normalt talar han om att det krävs en styrka på samma nivå som ”styrkt” i tvistemål. Han använder uttrycket ”full och övertygande bevisning” för att ”styrkt” inte ska missförstås som att något är tillräckligt bevisat. Utöver detta används ”antagligt” som ett krav på den enskilde partens motbevisning. Diesen infogar uttrycken i fyra kategorier. I kategorin ”krav för motbevisbörda” finns ”antagligt”. I ”sänkt krav” finns ”skälig anledning”. I ”normalkrav” finns sannolika skäl. I ”förhöjt krav” finns ”full och övertygande bevisning”. I kategorierna finns synonyma uttryck. Det finns uttryck som han ej placerat in i kategorierna eftersom de går att tolka på flera sätt och det därmed inte kan anses klart var uttrycket ska placeras.¹¹⁷

Även Lindkvist diskuterar vad beviskraven betyder, då i termer av om det är ”högt”, ”medelhögt” eller ”lågt” och ungefärliga procent. Även han lyfter att tillämpningen inte kan klara av för många beviskrav om det ska ges en tydlig bild av hierarkin. Det är rimligt att

---

¹¹³ von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.40.

¹¹⁴ Bolding, *Bevisbördan och den juridiska tekniken*, s.163.

¹¹⁵ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.93-94.

¹¹⁶ *Ibid.*, s.94-99.

¹¹⁷ *Ibid.*, s.112-113.

diskutera beviskrav på nivåerna "mycket högt", "högt", "medelhögt", "omkring medel" och "lågt" innan det blir för ohanterligt.¹¹⁸

Lindkvist undersöker innebörden av följande beviskrav som han kan identifiera: *anledning att anta, kan antas/antagligt, övervägande skäl, skälig anledning att anta, grundad anledning att anta, sannolikt, särskild anledning att anta, välgrundad anledning att anta, hög grad av sannolikhet, klart framgår, synnerlig anledning att anta, klarlagd/styrka/visa, mycket hög grad av sannolikhet, uppenbart och utrett.*¹¹⁹ Lindkvist sorterar beviskraven i stigande ordning. I motsats till Diesen anser han sig kunna göra en sådan sortering även om han sedan för att få en tydlighet relaterar beviskraven till de fem kategorierna av beviskrav.¹²⁰

Jag kan konstatera att det inte går att fastställa beviskravs exakta innebörd trots att de kan placeras på en ungefärlig sannolikhetsskala. I doktrin finns olika uppfattningar om hur många grupper av beviskrav som gäller. Lindkvist gör en indelning i fler grupper än Diesen. Alla de olika uttryck som förekommer kan enligt Diesen i stort placeras in i hans kategorier som synonymer, medan Lindkvist menar att det även kan särskiljas en rangordning inom hans fem kategorier. Det är tydligt att det finns olika uppfattningar om hur beviskraven ska delas in och mellan vilka beviskrav det finns faktiska skillnader. Det är inte alls givet hur beviskravens innebörd ska förklaras. Uttrycken kan dessutom anses vara skilda beviskrav, men andra tolkningar är också möjliga. Detta förstärker den oklarhet som råder gällande beviskravens innebörd i förvaltningsmålen. I analysen angående rättsläget avseende 3 § LVU och i analysen utifrån rättssäkerhetsfaktorerna så utgår jag från dessa olika uppfattningar och diskuterar även utförligare synen på vissa av uttrycken som används i målen.

2.4 Prognosbedömningar i förvaltningsmål och dess påverkan på beviskravet

Det finns alltså många beviskrav, deras exakta innebörd är inte givna och det finns utrymme för tolkning av om vissa uttryck ens utgör beviskrav. Diesen lyfter till exempel att beviskravet inte alltid är uttrycket som finns i en lagtext, ett förarbete eller en dom eftersom en prognosbedömning kan ingå i uttrycket. Att redogöra för prognosbedömningars allmänna betydelse har också ett värde för fördjupningen avseende LVU eftersom en prognosbedömning är en del av LVU-mål och kan ha betydelse för vilket eller vilka beviskrav som tillämpas. Därför behövs en förståelse för hur en prövning som innefattar en prognos går till generellt sett innan förhållandet särskilt behandlas i LVU-mål. Därför behandlas nu hur beviskravet allmänt påverkas av att en bestämmelse innefattar en prognosbedömning.

I ett stort antal typer av förvaltningsmål spelar prognosbedömningar en central roll.¹²¹ Prövningen i sådana mål består av två delar. Först sker en prövning av ett bakåtblickande tema där bakgrundsfaktorer ska bevisas med en viss bevisstyrka. Efter detta kommer en prövning av ett prognostema där bakgrundsfaktorer som bevisats omvandlats till prognosfaktorer. Det finns även prognosfaktorer i annan form som kan ha påverkan på prognosen. I prövningen ska samtliga dessa prognosfaktorer beaktas för att avgöra om

---

¹¹⁸ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.103.

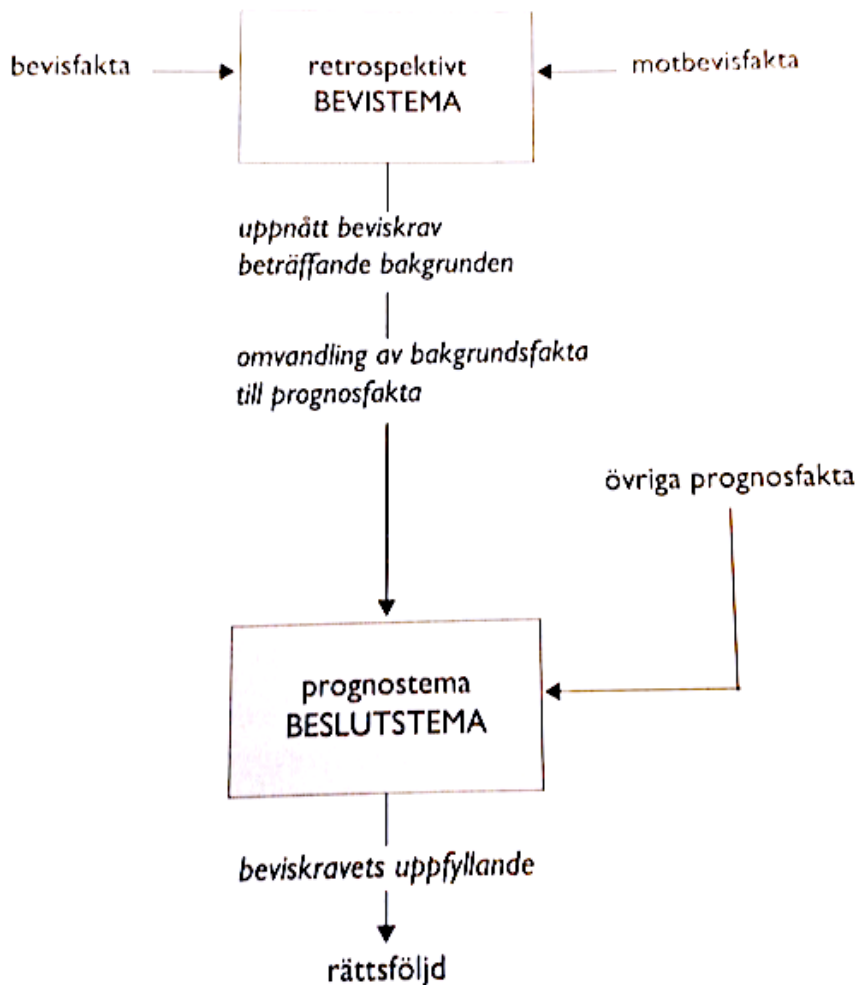
¹¹⁹ *Ibid.*, s.104-107.

¹²⁰ Lindkvist, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.420-421.

¹²¹ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.122.

rättsföljden kan aktualiseras. Frågan blir då om det är samma beviskrav som ska tillämpas för den bakåtblickande bedömningen som för prognosen. Det gäller också att avgöra om en prognosformulering som "påtaglig risk" i lagen kan medföra att ett högre eller lägre beviskrav än det som gäller för den bakåtblickande bedömningen ska tillämpas. Vilka beviskrav som ska tillämpas i respektive del måste undersökas utifrån förarbeten och prejudikat baserat på vilken måltyp det handlar om.¹²²

II. Typ 2 – retrospektiv prövning kombinerad med prognos

Modell från s.129, *Bevisprövning i förvaltningsmål*.¹²³

Bevisprövningen i många typer av förvaltningsmål sker alltså i två delar och därmed kan två beviskrav bli aktuella.

2.5 Sammanfattande kommentarer

I detta kapitel beskrivs inledningsvis beviskravets roll i bevisvärderingen. Fri bevisprövning innefattar fri bevisföring och fri bevisvärdering. Trots att bevisvärderingen är fri kan

¹²² Ibid., s.128-129.

¹²³ Ibid., s.129.

domstolen inte göra en godtycklig sådan, utan har en rad faktorer att förhålla sig till. En sådan faktor är att domstolen behöver ta ställning till vilket beviskrav som ska tillämpas i målet. Utifrån min bedömning ska beviskravet bestämmas utifrån typ av mål och inte utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Sedan behandlas frågan vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i förvaltningsmål generellt. Jag kommer fram till att det inte finns något normalkrav, utan att sakens beskaffenhet avgör beviskravet. Det finns en mängd olika uttryck som används kopplat till beviskrav i förvaltningsmål. Dessa kan delvis gå att gruppera i nivåer även om det inte fullt fångar in alla beviskrav. Det finns också olika modeller för denna gruppering på nivåer där Lindkvist använder sig av en indelning med fler kategorier än vad Diesen gör. Det finns en otydlighet angående vad beviskraven betyder. Det är otydligt vilka beviskrav som faktiskt är rena beviskrav, vilka som kan sammanfogas till grupper, vilka grupperna i så fall är och hierarkin beviskraven emellan. I förvaltningsmål kan prognosbedömningar dessutom förekomma som påverkar beviskravet. Prövningen av mål som innehåller en prognosbedömning sker i två steg med en bakåtblickande del och en prognosdel där beviskraven inte behöver vara likadana i båda delarna.

Rättsläget avseende beviskravet i förvaltningsmål består kort sagt i att det inte finns något normalkrav, att beviskravet bestäms utifrån sakens beskaffenhet, oklarheten om vad uttryck betyder och att det kan tillämpas två beviskrav. Det är därmed oklart vilket eller vilka beviskrav som mer exakt ska tillämpas i förvaltningsmål vilket också påverkar vilket beviskrav som tillämpas i 3 § LVU. Därmed kommer dessa delar också att påverka rättssäkerhetsanalysen. Rättsläget kommer då relateras till de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling. Dessa innebär att beslut ska vara förutsebara genom att rättsläget är tydligt och att lika fall ska behandlas lika. Slutligen kommer det också relateras till den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling som innebär att det sker en saklig bedömning som utgår från den enskildes intressen och behov, medan en likabehandling innebär att lika fall behandlas lika oberoende av behov och intressen. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså om att beslutet ska anses som rättvist rent faktiskt, och att det inte räcker att lika fall formellt behandlas lika.

3. ANGÅENDE GÄLLANDE RÄTT OM BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD AV UNGA ENLIGT 3 § LVU

Av det föregående kapitlet framgår att beviskravet ska bestämmas utifrån vilken typ av mål det rör sig om och inte utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan också konstateras att rättsläget består i att det inte finns något normalkrav för alla förvaltningsmål. Istället är rättsläget tydligt avseende att beviskravet i förvaltningsmål ska avgöras utifrån sakens beskaffenhet. Detta ska prövas för varje typ av mål. Det finns dock ingen gällande rätt om vilket eller vilka beviskrav som mer exakt ska tillämpas i olika typer av förvaltningsmål. Det finns många beviskrav som tillämpas i förvaltningsmål och det är oklart vad vissa beviskrav innebär vilket förstärker oklarheten om vilket beviskrav som ska tillämpas. Utöver detta kompliceras bevisfrågorna ofta av att förvaltningsmålen innefattar prognosbedömningar.

I detta kapitel redogörs för analysen angående gällande rätt om beviskravet i mål enligt 3 § LVU. Det redogörs först för att 3 § LVU innehåller en prognosbedömning. Sedan diskuteras vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i 3 § utifrån lagtext, förarbeten, prejudikat och doktrin. Det redogörs för en analys angående gällande rätt för att detta senare i uppsatsen ska kunna analyseras utifrån rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling.

3.1 Tvångsvård enligt 3 § LVU

För att tvångsvård ska aktualiseras behöver fem rekvisit vara uppfyllda. Det första rekvisitet är att vården inte kan ges på frivillig väg vilket följer av 1 § LVU. I 3 § 1 st LVU framgår huvudfallet när tvångsvård i beteendefallen kan aktualiseras, det vill säga tvångsvård till följd av brister avseende det egna beteendet hos den unge.¹²⁴ Bestämmelsen lyder "Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende". Den unge ska därmed uppfylla någon bakgrundsfaktor vilket utgör det andra rekvisitet som sedan leder till risken.¹²⁵ Dessa bakgrundsfaktorer är missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Risken som bakgrundsfaktorn lett till ska vara påtaglig vilket utgör det tredje rekvisitet. Den påtagliga risken ska kunna skada den unges hälsa och utveckling vilket utgör det fjärde rekvisitet. Det femte rekvisitet är den unge behöver ha ett vårdbehov.¹²⁶ Dessa fem rekvisit ska styrkas med bevisningen. Nu undersöks vilket eller vilka beviskraven är.

3.2 Prognosbedömningen i 3 § LVU

Riskbedömningen innebär en prövning av en mängd olika rekvisit. Prövningen innebär också en prövning av delrekvisit. Bakgrundsrekvisit kallas de rekvisit som beskriver problem som

---

¹²⁴ Prop. 1989/90:28, s.106-109.

¹²⁵ Kaldal, *Parallella processer – En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, s.190.

¹²⁶ Se Clevesköld, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), kommentar 8 under rubriken Beredande av vård, Karnov (JUNO) (besökt 2020-09-23).

inträffat som samtidigt utgör grunden för att den unges framtida hälsa och utveckling kan skadas.¹²⁷ Vad gäller det som har hänt är prövningen i LVU-mål tillbakablickande eftersom rekvisiten är kopplade till missförhållanden som redan har inträffat.¹²⁸ Innan en prövning av prognosrekvisit görs måste det ha konstaterats att bakgrundsrekvisiten föreligger. Kopplat till 2 § LVU pekar Kaldal på att något av de i paragrafen uppräknade missförhållandena som visar på att den unges miljö är bristfällig måste föreligga i sådan grad att beviskravet för bakgrundsfaktorn är uppfyllt. Efter detta görs en prognosbedömning angående om det finns "påtaglig risk" för att skada utveckling eller hälsa hos den unge.¹²⁹

Omständigheterna om missförhållandena kring den unge ska ligga till grund för en prognos angående vad som kan hända. Efter att först ha visat på bakåtblickande omständigheter som har funnits innebär sedan prognosbedömningen att undersöka om det finns kvar en risk för fortsatta sådana negativa omständigheter.¹³⁰ Risknivån handlar om hur starkt samband det finns mellan å ena sidan de prognosfaktorer som bakgrundsfaktorerna ger tillsammans med övriga prognosfaktorer och å andra sidan en skada i framtiden på barnets hälsa eller utveckling. Om risknivån är tillräckligt hög är beviskravet uppfyllt i prognosdelen. Bedömningen av om beviskravet är uppfyllt är enkel om det handlar om mycket graverande bakgrundsfaktorer som klart påverkar den unges hälsa och utveckling. Det är däremot svårare att konstatera att beviskravet är uppfyllt om bakgrundsfaktorernas påverkan på den unges hälsa och utveckling är mindre tydlig.¹³¹

"Påtaglig risk" utgör det totala slutliga kravet på bevisningen som alltså både innefattar en bedömning av det som har inträffat och en prognos om vad som kan komma att inträffa. Det räcker inte att undersöka denna risk avseende helheten, utan det behöver finnas beviskrav av den typ som normalt förekommer i andra typer av mål för (i motsats till detta slutliga sammanfattande krav) varför beviskraven för de båda stegen behöver fastställas.¹³²

Resonemangen ovan av Diesen och Kaldal handlar om 2 § LVU. I både 2 och 3 §§ handlar det dock om såväl en bakåtblickande bedömning som en prognosbedömning. Bestämmelserna är alltså uppbyggda på samma sätt. Därför bedömer jag att resonemangen även är tillämpliga avseende 3 § LVU. Detta understöds genom förändringar då en skrivning i 3 § LVU om "allvarlig fara" ändrades till "påtaglig risk för skada". Förändringen gör att det handlar om samma skrivning i 2 och 3 §§ LVU.¹³³

3.3 Vilket eller vilka beviskrav ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU?

Av ovanstående kan konstateras att det i bedömningen tillämpas ett beviskrav avseende den bakåtblickande bedömningen och ett avseende den framåtblickande bedömningen.

---

¹²⁷ Kaldal, *Parallella processer – En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, s.190-191.

¹²⁸ *Ibid.*, s.278-279.

¹²⁹ *Ibid.*, s.190-191.

¹³⁰ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.132-133.

¹³¹ Kaldal, *Parallella processer – En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, s.306-307.

¹³² Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.103-104.

¹³³ Prop. 1989/90:28, s.108-109.

Eftersom det ej framgår av 3 § LVU eller av förarbeten vilka beviskrav som ska tillämpas så redogörs i detta avsnitt för vad som framgår av prejudikat och doktrin.

3.3.1 Prejudikat

Efter en genomläsning av prejudikat angående 3 § LVU bedömer jag att HFD inte tydligt uttalar sig om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. I huvudsak bedöms i prejudikaten frågor om ett beteende uppfyller något av de tre alternativa kriterierna vad avser bakgrundsfaktorer och då bland annat frågor om beteendet är ett symptom på psykisk störning.¹³⁴

I vissa fall gör dock HFD uttalanden som kan ge ledning angående vilken nivå på beviskrav som ska tillämpas. Exempel på sådana uttalanden är att HFD i flera fall uttalar att tvångsvård är "en ingripande åtgärd" samt att det speciellt är fallet för 3 § LVU.¹³⁵ Dessa uttalanden skulle kunna vara en indikation från HFD om att beviskravet ska sättas högt eftersom det handlar om en så ingripande åtgärd. HFD verkar också indikera att beviskravet bör vara högre vid beteendefallen än i miljöfallen beroende på att det betonas att det i beteendefallen handlar om en särskilt ingripande åtgärd. Dock framgår det i så fall inte hur höga beviskrav som ska användas. Uttalandena behöver inte nödvändigtvis vara en indikation från HFD om beviskravet, utan kan bara handla om att redogöra för karaktären av ingripandena. Det är möjligt att HFD:s uttalanden inte behöver tolkas som att beviskravet ska vara högt. Det är därmed oklart om uttalandena kan ge någon ledning om beviskravets nivå.

I ett fall talas det bland annat om att den unges beteende inte är "tillräckligt allvarligt för att förutsättningar för att bereda henne vård enligt 3 § LVU ska anses föreligga".¹³⁶ I ett annat fall talas det bland annat om att det gällande den unges beteende inte är "tillräckligt allvarligt för att förutsättningar för att bereda henne vård enligt 3 § LVU ska anses föreligga".¹³⁷ Inget uttalaras som kan vara beviskrav i en prognosbedömning i fallen.¹³⁸ Jag bedömer att dessa uttalanden skulle kunna syfta på att beviskravet är "tillräckligt allvarligt". Det är inte helt tydligt om detta är ett uttalande om att ett beviskrav inte uppfylls för att beteendet inte är "tillräckligt allvarligt", och det är i så fall oklart vilken bevisnivå som syftas på med "tillräckligt allvarligt". Det framgår inte heller tydligt om domstolen i så fall anser att det finnas ett separat beviskrav för en prognosbedömning utöver detta eventuella beviskrav för bakgrundsfaktorerna och om i så fall samma beviskrav gäller i båda stegen. Det är inte heller tydligt om domstolarna faktiskt anser det vara två steg eller en enda bedömning. Det är därmed oklart om fallen ger någon ledning om vilket beviskrav som ska tillämpas.

I ett annat fall uttalaras om rekvisitet socialt nedbrytande beteende att "Det framstår således nu som alldeles uppenbart att det av stadsdelsnämnden åberopade beteenderekvisitet är

---

¹³⁴ HFD 2015 ref 42, HFD 2015 ref 7, RÅ 2010 ref 24, RÅ 2000 ref 33, RÅ 84 2:31, HFD 5850-14. HFD 3857-14, RegR dom 2010-03-03 Socialrätt i mål nr 8480-08.

¹³⁵ HFD 2015 ref 42, HFD 2015 ref 7, HFD 5850-14, HFD 3857-14.

¹³⁶ HFD 2015 ref 7.

¹³⁷ HFD 3857-14.

¹³⁸ HFD 2015 ref 7, HFD 3857-14.

uppfyllt". Inget uttalas om någon prognosbedömning.¹³⁹ Det är möjligt att RegR åsyftar att beviskravet är "alldeles uppenbart" trots att det inte är givet. Det är också möjligt att beviskravet är lägre än "alldeles uppenbart" och att domstolen menar att bevisningen i fallet når upp till denna nivå som överskrider vad som krävs som beviskrav. Om domstolens ens syftar på ett beviskrav så avser det troligen endast bakgrundsfaktorn "socialt nedbrytande beteende" och inte prognosbedömningen med tanke på skrivningen, men det är inte givet. Det är alltså oklart om domstolen menar att beviskravet ska vara samma för prognosbedömningen som för bakgrundsfaktorn. Det är även oklart om domstolen ens gör en tvåstegsprövning. Det är därmed oklart om fallet ger någon ledning om vilket beviskrav som ska tillämpas.

Efter denna genomgång av ovanstående prejudikat bedömer jag att HFD inte tydligt uttalat vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU i något fall. Inte heller av uttalanden som kan indikera vilket beviskravet är eller förstås som ett beviskrav framkommer något som egentligen gör det tydligare vilket beviskrav som ska tillämpas eftersom uttalandena är otydliga angående vad som avses och är öppna för tolkning.

3.3.2 Doktrin

I doktrin diskuteras vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Nedan redogörs för och diskuteras synen utifrån doktrin på tvåstegsprövningen, intresseavvägningar och den bakåtblickande bedömningen specifikt. Dessutom redogörs för och diskuteras synen på prognosbedömningen specifikt och generellt angående beviskravets nivå i 3 § LVU.

Diesen och *Kaldal* diskuterar som ovan nämns 2 § LVU och inte 3 § LVU. Utifrån att båda paragraferna innehåller samma slags tvåstegsprövning samt utifrån införandet av rekvisitet påtaglig risk i 3 § så det blev samma som i 2 § så är deras resonemang också tillämpliga för 3 §.

3.3.2.1 Synen på tvåstegsprövningen

Som redovisas ovan utgår såväl *Diesen* som *Kaldal* från en tvåstegsprövning med en bakåtblickande bedömning och en prognosbedömning där det finns ett beviskrav för var och en av prövningarna. *Bramstång*, *von Essen*, *Lindkvist* och *Mattsson* talar inte om någon tvåstegsprövning. Därmed är det inte klart hur de tar ställning till om det finns två separata beviskrav för den bakåtblickande bedömningen och för prognosbedömningen eller om det endast handlar om en sammanhållen bedömning.

3.3.2.1.1 Min bedömning om synen på tvåstegsprövningen

Jag bedömer att *Diesens* och *Kaldals* utförliga beskrivningar av tvåstegsprövningen väger tyngre än övriga delar av doktrins tystnad angående om det finns en tvåstegsprövning.

---

¹³⁹ RÅ 2000 ref 33.

3.3.2.2 Intresseavvägningar

Diesen lyfter att ett väldigt högt beviskrav borde tillämpas i LVU-mål eftersom tvångsvård är den lösning som ska väljas först om vårdnadshavarna inte går med på åtgärder i frivillig form. Ett annat skäl till ett väldigt högt beviskrav är att ingripandet i den enskildes frihet är väldigt omfattande genom tvångsvården. Däremot borde beviskravet vara lägre ställt eftersom domen inte handlar om vårdnadshavarna utan det är barnet som ska skyddas. Dessa motstående intressen talar för beviskrav i olika riktningar och lagen ger uttryck för en avvägning av dessa. Även beviskravet ska spegla denna avvägning.¹⁴⁰

Kaldal bedömer också att det finns skäl såväl för höga som för mindre höga beviskrav. Hon menar att det finns argument för ett högt ställt beviskrav utifrån att den unges möjligheter till självbestämmande kraftigt inskränks och att den unges rätt att under sin uppväxt bo med sina föräldrar upphör genom ett tvångsomhändertagande. Samtidigt talar den unges rätt att få vård för ett mindre högt ställt beviskrav. Ett alltför högt beviskrav kan innebära en alltför stark betoning av självbestämmande i förhållande till skyddsbehov.¹⁴¹

von Essen diskuterar att tvångsvård handlar om något som enligt *Wennergrens* definition är både ömtåligt och viktigt, vilket talar för ett strängare beviskrav. *von Essen* ifrågasätter dock om ett sådant mål bör innebära ett högt beviskrav enligt *Wennergrens* definition för att det rör sig om beslut som inkräktar mycket på den enskildes integritet. Det skulle istället kunna vara ett lägre beviskrav eftersom tvångsvårdslagstiftningen ska skydda den enskilde. *von Essen* tar ej ställning till detta.¹⁴²

3.3.2.2.1 Min bedömning om intresseavvägningar

Jag bedömer att *Diesens* och *Kaldals* resonemang lyfter att det finns tydliga skäl som pekar i olika riktning när det handlar om att bestämma beviskravet i LVU-mål. *von Essens* argument utifrån *Wennergrens* definition pekar både på motiv för ett skärpt och för ett mildrat beviskrav vilket är grundat. Hans resonemang leder inte här till klarhet angående vilket beviskrav som ska tillämpas. *von Essens* resonemang visar på den osäkerhet som finns avseende vilket beviskrav som faktiskt ska tillämpas. Hans bidrag i doktrinen är därmed att konstatera osäkerheten och diskutera frågan, men inte att ge något exakt svar på den.

3.3.2.3 Den bakåtblickande bedömningen

Diesen bedömer att RegR använder beviskravet "styrkt" kopplat till bakgrundsfaktorerna om tvångsvården uteslutande baseras på en enda omständighet såsom ett övergrepp mot den unge. Beviskravet "sannolika skäl" ska däremot tillämpas om det föreligger olika omständigheter kopplade till bakgrundsfaktorerna som talar för tvångsvård. Han lyfter att beviskravet för bakgrundsfaktorer är det normalkrav som han bedömer ska tillämpas i form av beviskravet "sannolika skäl".¹⁴³

¹⁴⁰ *Diesen* och *Lagerqvist Veloz Roca*, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.104.

¹⁴¹ *Kaldal*, *Parallella processer – En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, s.308.

¹⁴² *von Essen*, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.40-41.

¹⁴³ *Diesen* och *Lagerqvist Veloz Roca*, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.133-134.

Kaldal bedömer däremot att beviskravet är "styrkt" för bakgrundsfaktorerna. Hennes argument är att RegR har satt ett högt beviskrav avseende bakgrundsfaktorerna och att detta får stöd i förarbeten som talar om en restriktiv användning av LVU. Hon utgår även från det höga normalkravet "styrkt" i dispositiva mål och undersöker om det finns skäl att avvika från det. Hennes bedömning är att bakgrundsfaktorerna inte handlar om orsakssamband som kan anses komplicerade eller resonemang som är hypotetiska. Därmed saknas sådant som skulle kunna motivera ett lägre ställt beviskrav. När det gäller bakgrundsfaktorerna handlar det istället oftast om tydliga problem som det finns bevis om. Det avgörande blir då om den unges utveckling och hälsa påtagligt riskerar att skadas på grund av bristerna. Därmed är en högre nivå på beviskravet möjlig.¹⁴⁴

3.3.2.3.1 Min bedömning om den bakåtblickande bedömningen

Diesen och *Kaldal* kommer fram till att olika beviskrav ska tillämpas för bakgrundsfaktorerna utifrån olika argument. *Diesens* bedömning att "styrkt" endast ska tillämpas när enstaka bevisfaktum är avgörande medan "sannolika skäl" ska tillämpas om det finns många olika omständigheter kopplade till bakgrundsfaktorerna bygger på hans tolkning av prejudikat vilket därmed gör att den bör beaktas. Avseende resonemanget om att det är hans normalkrav som ska användas så instämmer jag inte i det eftersom det som ovan nämns kan konstateras att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål. *Kaldals* argument har en sådan styrka att även de behöver beaktas. Att beviskravet avseende bakgrundsfaktorerna ska vara "styrkt" är rimligt när hon utgår från förarbeten och prejudikat. Däremot är jämförelsen med dispositiva mål ett svagt argument i och med att hon inte förklarar varför just de dispositiva målen vore en rimlig jämförelse. Att förhållanden som hänt är mer lättbevisade än resonemang om vad som kan hända eller komplicerade orsakssamband är däremot stöd för "styrkt" vad gäller bakgrundsfaktorerna.

3.3.2.4 Prognosbedömningen

Kaldal pekar på att det i förarbeten diskuterats att "fara" som använts avseende prognosbedömningen skulle ändras till "uppenbar risk". Resultatet blev dock "påtaglig risk" eftersom "uppenbar risk" som finns som ett uttryck i LVM skulle leda till en alltför restriktiv avgränsning för när tvångsvård kan ske. Utifrån diskussion i doktrin hamnar beviskravet i LVM på en så hög nivå som "styrkt". Det finns därmed skäl för att beviskravet i prognosdelen i LVU ska vara lägre än "styrkt" som gäller för LVM, vilket skulle kunna tala för beviskravet "sannolikt". Eftersom ett beviskrav som skulle vara högre skulle inskränka när LVU kan användas alltför mycket förordar *Kaldal* "sannolikt".¹⁴⁵ "Sannolikt" motsvarande ungefär 70 % sannolikhet ska gälla för prognosbedömningen.¹⁴⁶

Diesen anser givet sin ovannämnda intresseavvägning att beviskravet i prognosdelen bör tolkas som "sannolika skäl". Det är alltså hans normalkrav för förvaltningsmål som bör tillämpas. Skulle beviskravet "full och övertygande bevisning" tillämpas istället skulle det kunna innebära att inte så många unga tvångsvårdas som behöver det. Skulle istället

---

¹⁴⁴ *Kaldal, Parallella processer – En rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, s.317-318.

¹⁴⁵ *Ibid.*, s.323-325.

¹⁴⁶ *Ibid.*, s.327-328.

beviskravet bevisövertikt tillämpas skulle det troligen resultera i att ett för stort antal unga tvångsvårdas när det inte behövs.¹⁴⁷ Diesen menar alltså att beviskravet för prognosbedömningen är normalkravet "sannolika skäl".¹⁴⁸

3.3.2.4.1 Min bedömning om prognosbedömningen

Kaldal och Diesen kommer fram till att samma beviskrav ska gälla för prognosbedömningen, dock baserat på olika argument. Jag bedömer *Kaldals* argument som landar i "sannolikt" för prognosbedömningen som rimligt då det baseras på förarbeten. *Diesens* avvägning bakom en nivå på "sannolika skäl" är rimlig. Avseende resonemanget om att det är hans normalkrav som ska användas instämmer jag inte i det eftersom det tidigare konstaterats att det inte finns något normalkrav för förvaltningsmål. Sammantaget finns det skäl att beakta *Kaldals* och *Diesens* bedömning att beviskravet "sannolika skäl" ska tillämpas i prognosbedömningen i den fortsatta analysen.

3.3.2.5 Nivån på beviskravet i 3 § LVU

von Essen bedömer att vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt LVU efter en undersökning av praxis är problematiskt att utläsa. Jämfört med målgrupperna socialtjänstmål och socialförsäkringsmål där det sällan finns något beviskrav i lagtext så bör beviskravet bestämmas till att vara högre i LVU-mål. Det är också problematiskt att veta vilket beviskrav som ska tillämpas utifrån prejudikat för socialförsäkrings- och socialtjänstmål. Han lyfter dock att begreppet "visat" förekommer i praxis och menar att det troligen inte syftar på beviskravet "styrkt," utan att det i socialförsäkrings- och socialtjänstmål ska tillämpas ett beviskrav som är svagare än just beviskravet "styrkt". Begreppet "visat" används istället utifrån att det finns tillräcklig bevisning och inte som en synonym till beviskravet "styrkt".¹⁴⁹

Bramstång talar om "gedigna" beviskrav vilket utifrån resonemanget får tolkas som höga beviskrav ska tillämpas i LVU. Han betonar att det bör tillämpas samma beviskrav i LVU som rörande annan lagstiftning om tvångsvård.¹⁵⁰ Angående mål kopplade till dåvarande lagstiftning angående alkoholmissbruk så krävs att det finns en övertygelse om att tvångsvård ska ges. Övertygelsen ska dessutom vara acceptabel rent objektiv sätt. Detta innebär ett beviskrav motsvarande "en hög grad av sannolikhet" vilket innebär ett lika högt beviskrav som i brottmål, även om det kan vara praktiskt problematiskt att ställa ett så högt krav.¹⁵¹ Av rättssäkerhetsskäl vore det också märkligt med ett lägre beviskrav för att ta ifrån den unge friheten genom tvångsvård för sexuellt utagerande än för att ta ifrån den unge friheten som misstänks ha begått ett brott.¹⁵²

---

¹⁴⁷ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.104.

¹⁴⁸ *Ibid.*, s.134.

¹⁴⁹ *von Essen, Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.40.

¹⁵⁰ *Bramstång, Sociallagstiftningen: En kommentar till socialtjänstlagen, lagen om vård av unga samt lagen om vård av missbrukare*, s.201-202.

¹⁵¹ *Bramstång, Missbruk och hemfallenhet: En studie av de allmänna förutsättningarna för ingripande enligt nykterhetsvårdslagen*, s.36.

¹⁵² *Ibid.*, s.20.

Mattsson menar att antagandet om oskyldighet tills det är bevisat att brott har begåtts bör gälla på samma sätt för tvångsvård till följd av bakgrundsfaktorn "brottslig verksamhet" som i brottmål. Därmed ska ett mycket högt beviskrav tillämpas. Hon hänvisar till FN:s konvention om barnets rättigheter och en diskussion i doktrin utifrån konventionen.¹⁵³

Även vid annan bakgrundsfaktor än "brottslig verksamhet" så borde ett beviskrav som är högt tillämpas av rättssäkerhetsskäl. I miljöfallen bör det övervägas ett beviskrav som är lägre än i beteendefallen eftersom det finns ett starkare skyddsbehov i miljöfallen vid skydd mot vårdnadshavarna jämfört med i beteendefallen vid skydd mot den unges eget beteende.¹⁵⁴ Att det i beteendefall måste finnas ett tydligt lagstöd för att frihetsberöva någon leder också till att beviskrav som är särskilt höga ska tillämpas i beteendefallen.¹⁵⁵ Hon pekar även på att vad gäller omedelbart omhändertagande och förbud för vårdnadshavaren att flytta den unge från ett hem för vård eller boende så är "sannolikt" angivet som beviskrav i LVU. Därmed bör ett beviskrav som är högre gälla för tvångsvård som är slutlig.¹⁵⁶

Mattsson landar i ett högt beviskrav i mål enligt 3 § LVU. Hon gör inte tydligt exakt hur högt beviskravet ska ligga, men det är högre än "sannolikt" i och med resonemanget om omedelbart omhändertagande och förbud mot flyttning. Hon menar också att det starkare skyddsbehovet i miljöfall talar för ett ännu högre beviskrav gällande beteendefallen. Hon förespråkar ett lika högt beviskrav som för brottmål vid "brottslig verksamhet", men delar troligen inte *Bramstångs* uppfattning om att använda straffprocessens beviskrav i alla beteendefall utan bara vid "brottslig verksamhet". Hur som helst vill hon tillämpa ett högt beviskrav i beteendefallen.

Lindkvist menar att argument som talar för ett beviskrav som är högt eller väldigt högt är att det i förarbeten framgår att det för tvångsvård ska finnas "full bevisning" och att "tungt vägande skäl" krävs. Detta bekräftas även genom prejudikat. Att beviskravet ska vara högt framgår också av ett JO-uttalande där det framgår att det bara är sannolikt att det finns ett behov av tvångsvård inte räcker för att tvångsvård ska kunna ges. Därmed ska ett högt beviskrav tillämpas utifrån argument baserade på rättskällorna.¹⁵⁷

En invändning är att om beviskravet sätts högt så kommer det att bli materiellt felaktiga avgöranden i de fall då det faktiskt finns ett behov av att skydda den unge men bevisningen inte uppfyller beviskravet. Det skulle kunna innebära att den unge skadas om ingen tvångsvård ges som följd av ett högt beviskrav. *Lindkvist* bedömer att detta strider mot principen om barnets bästa i LVU där det anges att det avgörande då det ska beslutas om tvångsvård är det agerande som ger bäst resultat för den unge.¹⁵⁸

---

¹⁵³ *Mattsson, Barnet och rättsprocessen: Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s.309.

¹⁵⁴ *Ibid.*, s.309-310.

¹⁵⁵ *Ibid.*, s.308.

¹⁵⁶ *Ibid.*, s.305.

¹⁵⁷ *Lindkvist, Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, s.354-357.

¹⁵⁸ *Ibid.*, s.357-358.

En ytterligare invändning är att det finns en motsättning mellan hög utredningsskyldighet och högt beviskrav utifrån effekten på materiellt korrekta domar. Det råder ett otillfredsställande läge eftersom rättskällorna både talar för ett högt beviskrav och för en hög utredningsskyldighet samtidigt som de båda sakerna principiellt inte går att förena. Sammantaget konstaterar han att det är ett oklart rättsläge avseende beviskravet i LVU-mål eftersom rättskällorna talar för ett högt beviskrav, medan han har invändningar som talar för ett måttligt högt beviskrav. Enligt honom är det mest lämpligt med ett beviskrav som är måttligt högt som exempelvis beviskravet "sannolikt" utifrån barnets bästa och domar som är materiellt korrekta.¹⁵⁹

Sammantaget kan konstateras att *von Essen* bedömer att beviskravet i LVU-mål är högre ställt jämfört med beviskravet i såväl socialtjänstmål som socialförsäkringsmål. Såväl *Bramstång* som *Mattsson* för resonemang som landar i höga eller mycket höga beviskrav avseende mål enligt 3 § LVU. Detta gör även *Lindkvist* utifrån rättskällorna även om han framför invändningar av andra skäl.

3.3.2.5.1 Min bedömning om nivån på beviskravet i 3 § LVU

Som jag bedömer det är *von Essens* problem med att fastställa beviskravet grundat då han analyserar praxis. Han pekar på att prejudikat talar för att beviskravet är högre i LVU-mål jämfört med socialtjänst- och socialförsäkringsmål. Han anser att beviskravet för dessa måltyper bör vara lägre än "styrkt", men det framgår inte om han med det menar "sannolika skäl" eller något annat beviskrav. Detta gör det svårt att säga vilket beviskravet i LVU-mål är om vi inte vet vad det är i dessa måltyper. Han är inte heller tydlig med hur mycket högre beviskravet för LVU-mål ska vara än beviskravet för socialtjänst- och socialförsäkringsmål. Det gör det också oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i LVU-mål. Argumentet är bara en väldigt svag riktlinje som inte bidrar till någon vidare klarhet om beviskravet i 3 § LVU. *von Essens* resonemang visar på den osäkerhet som finns avseende vilket beviskrav som faktiskt ska tillämpas. Hans bidrag i doktrinen är därmed att visa på osäkerheten och diskutera frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas, men inte att ge något exakt svar på den.

Bramstångs argument om likhet i förhållande till annan tvångslagstiftning bedömer jag inte vara särskilt starkt eftersom han inte förklarar varför det skulle vara samma beviskrav vid all tvångsvård. Det kan till exempel tänkas att skyddsintresset är större vid LVU än LVM i och med att LVU rör barn som är särskilt utsatta jämfört med vuxna. Detta starkare behov av skydd för den unge framhålls också i propositionen inför förändringen av LVU.¹⁶⁰ Hans argument om lika höga krav för att på olika sätt frihetsberöva den unge är rimligt även om det kan behöva balanseras utifrån att den unge kan ha ett skyddsbehov som är olika stort i olika situationer. Ett starkt skyddsbehov kan tala för ett lägre beviskrav.

Jag bedömer att *Mattssons* argument om ett mycket högt beviskrav för "brottslig verksamhet" är rimligt eftersom hon grundar det på en artikel i FN-konventionen och tolkning av den i doktrin. Hennes argument om att det av rättssäkerhetsskäl och för att det krävs tydligt lagstöd ska tillämpas ett högt beviskrav även för andra bakgrundsfaktorer än "brottslig verksamhet" är rimliga. Dock kan de tre argumenten delvis ifrågasättas utifrån att

---

¹⁵⁹ Ibid., s.358.

¹⁶⁰ Prop. 1989/90:28, s.62-63.

den unge också har ett skyddsbehov. Däremot redovisar hon inte tillräckligt varför ett något lägre beviskrav skulle vara aktuellt vad gäller miljöfallen än avseende beteendefallen. Inget säger att skyddsbehovet automatiskt skulle vara mindre då det grundas i ens eget beteende än då det grundas i förhållande till vårdnadshavarna. Mattssons argument om att beviskravet bör vara högre än "sannolikt" utifrån en jämförelse med mer tillfälliga åtgärder i LVU är välgrundat.

Jag bedömer att *Lindkvists* argument utifrån förarbetena, prejudikat och ett JO-uttalande är välgrundade givet rättskällornas innehåll. Hans invändning om barnets bästa är dock svag eftersom barnets bästa även kan tolkas åt det motsatta hållet genom att det skulle medföra ett krav på ett högt beviskrav i och med att tvångsvård berövar den unge friheten. Principen måste innehålla en intresseavvägning mellan frihetsaspekten och skyddsaspekten där han bara framhåller skyddsaspekten. Hans invändning är inte tillräckligt grundad för att kunna medföra att rättskälleanalysen leder fram till ett mindre lämpligt resultat. Inte heller hans invändning att systemet med beviskrav och utredningsskyldighet är ologiskt uppbyggt idag ger anledning att säga att rättskällorna ska tillmätas mindre vikt.

von Essens resonemang visar på den osäkerhet som finns avseende vilket beviskrav som faktiskt ska tillämpas. Trots att jag inte instämmer i samtliga argument finns ändå tillräckligt underbyggda argument för att också beakta såväl Mattssons som Bramstångs bedömningar. Mattssons bedömning innebär ett mycket högt beviskrav avseende "brottslig verksamhet" och ett högt beviskrav i övrigt. Bramstångs bedömning är att beviskravet ska vara mycket högt i dessa mål. Lindkvists argumentation visar på att det finns osäkerhet kring vilket beviskrav som ska tillämpas. Dock kan osäkerheten till viss del ifrågasättas då hans argument för ett måttligt högt beviskrav är mindre hållbara. Dock ska hans bedömning om ett högt beviskrav utifrån främst rättskällor beaktas.

3.3.2.6 Sammantagen bedömning om doktrin

Det finns väldigt olika uppfattningar i doktrin angående beviskravet i mål enligt 3 § LVU. Bramstång förespråkar ett beviskrav som principiellt sett borde vara lika högt som i brottmål. Diesen bedömer att beviskravet såväl avseende bakgrundsfaktorerna som prognosfaktorerna ska vara normalkravet "sannolika skäl". Enligt von Essen så är det oklart vilket beviskrav som ska tillämpas. Kaldal bedömer att beviskravet "styrkt" gäller för bakgrundsfaktorerna medan "sannolikt" gäller för prognosbedömningen. Lindkvist landar i att rättsläget är oklart på grund av att rättskällorna entydigt talar om ett högt beviskrav, medan hans invändningar skulle innebära att det måttliga beviskravet "sannolikt" är lämpligast. Mattsson landar i att beviskravet ska vara högt och avseende "brottslig verksamhet" till och med mycket högt i nivå med brottmål.

Utifrån ovanstående är doktrin oklar avseende vilket eller vilka beviskrav som gäller i mål enligt 3 § LVU då det finns helt olika slutsatser baserade på helt olika argument. Vissa argument är välgrundade och andra är möjliga att ifrågasätta vilket bidrar till ännu mer oklarhet. Dessutom är det oklart vilket antal beviskrav som ska tillämpas vilket bidrar till ännu mer oklarhet.

3.4 Sammanfattande kommentarer

För att tvångsvård enligt 3 § LVU ska kunna aktualiseras krävs att det bevisas att fem rekvisit är uppfyllda. Prövningen enligt 3 § LVU innebär att det dels handlar om att göra en bakåtblickande bedömning avseende bakgrundsfaktorerna och dels om att göra en prognosbedömning. Frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU kompliceras av huruvida en tvåstegsbedömning ska göras och vilka beviskrav som i så fall ska tillämpas i dessa delar.

Prejudikaten som finns angående 3 § LVU ger inte något svar på vilket beviskrav som ska tillämpas. Flera prejudikat talar om att tvångsvård enligt LVU är en "ingripande åtgärd" och det framgår också att det speciellt bedöms gälla beteendefallen i 3 § LVU. Det framgår dock inte om domstolen faktiskt åsyftar att dessa uttalanden ska kopplas till att de antyder att ett högt beviskrav ska tillämpas och i så fall vilket beviskrav som gäller. Det finns också prejudikat där domstolen nämner något som kan förstås som ett beviskrav men det är inte givet att det åsyftas. Sammantaget ger prejudikaten inte något tydligt besked i frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas.

Enligt doktrin framgår att bevisprövningen kan ske i två steg. Först avgörs om rekvisiten angående bakgrundsfaktorer uppfylls genom bevisningen med tillräcklig styrka givet det beviskrav som gäller. Därefter omvandlas dessa till prognosfaktorer som tillsammans med andra prognosfaktorer används för att göra en bedömning av om det finns en "påtaglig risk" för den unges hälsa och utveckling. Även här behöver ett beviskrav uppfyllas. Både Diesen och Kaldal talar om en prövning i två steg. von Essen, Lindkvist, Mattsson och Bramstång diskuterar inte om det görs en tvåstegsprövning och det går därmed inte att veta hur de tar ställning till detta. Eftersom Diesen och Kaldal är tydliga och motiverar tvåstegsprövningen medan övriga i doktrin inte klart anger att det är en prövning i ett steg så bedömer jag att doktrinen pekar på en tvåstegsprövning även om det inte är helt givet.

Det som återstår att bedöma är vilket eller vilka beviskrav som tillämpas enligt doktrin. Diesen förordar att "sannolika skäl" är beviskrav i båda stegen. Kaldal menar att "sannolikt" är beviskravet vid prognosbedömningen, men att det för bakgrundsfaktorer är "styrkt". von Essen anser att beviskravet bör hamna på en högre nivå än i såväl socialtjänstmål som socialförsäkringsmål men uttalar sig inte ytterligare om beviskravens nivå. Lindkvist menar att det råder ett oklart rättsläge och anser "sannolikt" mest lämpligt, trots att han bedömer att rättskällorna talar för ett högt beviskrav. Mattsson landar i ett högt beviskrav för 3 § LVU och avseende bakgrundsfaktorn "brottslig verksamhet" i ett mycket högt beviskrav på samma nivå som i brottmål. Även Bramstång bedömer att ett högt beviskrav gäller och att det principiellt sett borde ligga lika högt som i brottmål. Totalt sett bedömer jag att doktrin består av motstridiga slutsatser som till stor del grundar sig på helt olika argument. Enligt doktrin finns inget tydligt svar på frågan om vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.

Sammantaget råder det ett oklart rättsläge avseende beviskrav i 3 § LVU utifrån en analys av rättskällorna. Det finns alltså ingen gällande rätt som besvarar frågan om vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas. Detta får betydelse för rättssäkerhetsanalysen. Det oklara rättsläget kommer att relateras till de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet som

avser att beslut ska vara förutsebara genom ett tydligt rättsläge och likabehandling som avser att lika fall ska behandlas. Samtidigt påverkar det den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling som skiljer sig från likabehandlingen. Vid likvärdig behandling sker en saklig bedömning som utgår från den enskildas intressen och behov, medan likabehandling innebär att lika fall behandlas lika oberoende av behov och intressen. Likvärdig behandling handlar alltså om att beslutet anses som rättvist rent faktiskt och att det inte räcker att lika fall formellt behandlas lika.

4. RÄTTSTILLÄMPNING UTIFRÅN MOTIVERING AV DOMAR OM BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD ENLIGT 3 § LVU

Av det föregående kapitlet kan konstateras att det finns flera rekvisit som behöver vara uppfyllda för tvångsvård enligt 3 § LVU. Rekvisitet om påtaglig risk är då särskilt intressant eftersom det medför en tvåstegsprövning med två beviskrav. Rättsläget utifrån en analys angående gällande rätt är oklart avseende vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.

I följande kapitel undersöks rättstillämpningen i underrätterna avseende beviskrav utifrån formuleringarna i domarna. Detta görs genom en rättsfallstudie.

4.1 Om rättsfallstudien

I denna rättsfallstudie analyseras totalt 60 rättsfall från samtliga 12 förvaltningsrätter i Sverige. De fem senaste domarna från 2019 från respektive förvaltningsrätt undersöks. Genom att analysera texterna i domarnas motivering identifieras fyra mönster. Det finns andra sätt att genomföra rättsfallstudien på, men detta är ett möjligt sätt som är lämpligt för syftet med uppsatsen.

Det första mönster som identifieras är att det tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas. Det andra mönstret är att det inte tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas, men att det däremot finns uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav. Det tredje mönstret är att det inte tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas, men att det däremot finns uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som har tillämpats. Det fjärde mönstret är att det inte framgår något som kan kopplas till vilket beviskrav som har tillämpas. I studien går varje dom igenom för att placeras in något av dessa mönster. Det diskuteras i vilken mån respektive mönster förekommer, ges exempel ur rättsfallen på mönstret samt diskuteras kring mönstret generellt.

4.2 Det framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas.

Med detta mönster avses att ett begrepp står i ett sammanhang där det enligt mig framstår som att det syftar på ett beviskrav. Det behöver därmed inte vara så att domstolen använder ordet beviskrav, utan det är tillräckligt att begreppet framstår som ett beviskrav utifrån hur domen har skrivits. Begreppet måste också diskuteras i doktrin som ett beviskrav.

4.2.1 I vilken mån mönstret förekommer

I 3 mål framgår det tydligt vilket beviskrav som tillämpas.¹⁶¹ Dessa mål utgör 5 procent av de totala antal mål.

---

¹⁶¹ Mål nr 5322-19, Mål nr 6227-19, Mål nr 13579-19.

4.2.2 Exempel på mönstret

4.2.2.1 Sannolikt

I ett fall konstaterar domstolen:

För ett förordnande om tvångsvård måste det åtminstone krävas att det är sannolikt att den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig skada på sätt som nämns i 3 § LVU. Vid denna prövning ska det göras en samlad bedömning av den bevisning som lagts fram.¹⁶²

Sedan gör domstolen en sådan bedömning och går igenom utredningen varpå de konstaterar:

Tillsammans med det övriga beteendet föreligger det enligt förvaltningsrättens bedömning en påtaglig risk för att . . . utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig risk på grund av ett socialt nedbrytande beteende.¹⁶³

Av detta uttalande framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas eftersom domstolen konstaterar i början att det krävs åtminstone "sannolikt". Fallet hör därmed till det första mönstret. Eftersom domstolen sedan säger att rekvisiten är uppfyllda så bedömer jag det som att domstolen bedömer att beviskravet "sannolikt" också åtminstone är uppnått varför de i sin bevisvärdering kan ha kommit fram till att bevisningen når upp även till ett högre beviskrav.

Ett annat exempel på mönstret är i ett fall då domstolen uttalar att:

Sammantaget har socialnämnden gjort sannolikt att . . . till följd av missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och annat socialt nedbrytande beteende utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas och att han därför är i behov av vård.¹⁶⁴

Utifrån hur domen är skriven framgår det tydligt att beviskravet är "sannolikt". Domstolen talar om "sannolikt" gällande vad socialnämnden har lyckats visa i förhållande till den sammantagna bedömningen om rekvisiten är uppfyllda vilket framstår som att det åsyftar beviskravet.

4.2.2.2 Klarlagt

I en dom uttalar domstolen följande:

Enligt förvaltningsrättens mening är det klarlagt att . . . genom ett socialt nedbrytande beteende utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas. Det föreligger således ett vårdbehov enligt 3 § LVU.¹⁶⁵

Domstolen åsyftar tydligt med sin skrivning att beviskravet är "klarlagt" varför domen hör till det första mönstret. Domstolen talar om "klarlagt" i förhållande till den sammantagna bedömningen om den unge uppfyllt rekvisiten vilket framstår som att det åsyftar bevisningens styrka.

---

¹⁶² Mål nr 5322-19.

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Mål nr 6227-19.

¹⁶⁵ Mål nr 13579-19.

4.2.3 Diskussion om mönstret

Jag kan konstatera att de två beviskrav som tydligt används i domarna är "sannolikt" och "klarlagt". "Sannolikt" förekommer i två fall. Det framgår tydligt ur sammanhanget att det just är i egenskap av beviskrav som begreppet "sannolikt" används. Detta är ett beviskrav som är vanligt förekommande som beviskrav i doktrin. Diesen använder kravet som normalkrav för förvaltningsmål.¹⁶⁶ Lindkvist betraktar det som ett medelhögt krav.¹⁶⁷ Lindkvist anser det inte vara något normalkrav, men det är det beviskrav som oftast förekommer. Det kan påpekas att Lindkvist anser att "sannolikt" motsvarar en säkerhet i cirka runt spannet 60-75 %, medan Diesen talar om cirka 75 % säkerhet.¹⁶⁸ Utifrån detta är det alltså tydligt att domstolarna i dessa fall menar att beviskravet är "sannolikt" även om uttryckets exakta innebörd är oklar.

I det tredje fallet är uttrycket som används "klarlagt". Utifrån sättet det är skrivet på framstår det som att domstolen åsyftar just beviskravet "klarlagt" och inte endast att det är bevisat. Diesen har lyft att ordet "klarlagt" kan vara ett beviskrav på nivån att det är ett förhöjt krav.¹⁶⁹ Även Lindkvist diskuterar ordet som ett högt beviskrav.¹⁷⁰ Det finns alltså stöd i doktrin för att "klarlagt" är ett högt beviskrav trots att det inte framgår exakt hur högt.

I samtliga tre fall framgår inte om domstolen gör någon tvåstegsprövning av beviskraven. Sammantaget kan konstateras att det i dessa tre fall är tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Det framgår dock att domstolarna tillämpar olika beviskrav i form av "sannolikt" och "klarlagt". Dessutom är begreppens exakta innebörd oklar eftersom doktrin innehåller delade meningar om detta.

4.3 Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav.

Med detta mönster avses att ett uttryck står i ett sammanhang där det skulle kunna syfta på att det är ett beviskrav i sig, men där uttrycket lika gärna skulle kunna syfta på något annat.

4.3.1 I vilken mån mönstret förekommer

I 27 mål framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav.¹⁷¹ Dessa mål utgör 45 procent av de totala antal mål.

---

¹⁶⁶ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113.

¹⁶⁷ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.105.

¹⁶⁸ Ibid., s.109-110

¹⁶⁹ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s. 113.

¹⁷⁰ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.106

¹⁷¹ Mål nr 14729-19, Mål nr 14504-19, Mål nr 6877-19, Mål nr 14575-19, Mål nr 14443-19, Mål nr 14381-19, Mål nr 4905-19, Mål nr 4856-19, Mål nr 6263-19, Mål nr 5987-19, Mål nr 6238-19, Mål nr 10018-19, Mål nr 9253-19. Mål nr 9126-19, Mål nr 2202-19, Mål nr 1648-19, Mål nr 13393-19, Mål nr 13740-19, Mål nr 12564-19, Mål nr 25526-19, Mål nr 25218-19, Mål nr 2395-19, Mål nr 2360-19, Mål nr 7510-19, Mål nr 4964-19, Mål nr 4391-19, Mål nr 5409-19.

4.3.2 Exempel på mönstret

4.3.2.1 Utrett, Står det klart, Visat, Klarlagt, Klart Stöd, Erforderligt stöd och Tillräckligt

Det finns tre exempel på fall där domstolen använder sig av begreppet "utrett".¹⁷² Till exempel konstaterar domstolen i ett fall att:

Det är alltså utrett att hon missbrukar beroendeframkallande medel. Att . . . magrat, att hon har hög frånvaro i skolan och att hon avskärmar sig från kontakter med närstående och socialtjänsten får åtminstone delvis anses vara en konsekvens av missbruket. . . . utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas.¹⁷³

I ett fall använder domstolen begreppet "står det klart". Domstolen uttalar:

Även med beaktande av att han inte är dömd för något brott står det klart, genom utredningen och . . . s egna uppgifter, att han befunnit sig på den aktuella brottsplatsen och varit inblandad i händelsen för den nu aktuella brottsmisstanken avseende försök till mord.¹⁷⁴

Sedan lyfter domstolen att tidigare brottshistorik också finns men inte är relevant.

Därefter konstaterar domstolen:

Mot bakgrund av ovanstående bedömer förvaltningsrätten att . . . s beteende utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende som medför att han utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas.¹⁷⁵

Det finns 13 fall där domstolen använder begreppet "visat".¹⁷⁶ I ett fall konstaterar domstolen att:

Sammantaget visar utredningen att . . . har genomgått en mycket destruktiv utveckling mot socialt utanförskap och förvaltningsrätten bedömer att hans beteende utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende som medför att han utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas.¹⁷⁷

I fyra av fallen används "visat" angående en bakgrundsfaktor, medan uttrycket inte används angående en annan eller flera andra bakgrundsfaktorer.¹⁷⁸ I ett sådant fall använder domstolen uttrycket "visat" i förhållande till bakgrundsfaktorn missbruk av beroendeframkallande medel, men använder inte uttrycket avseende bakgrundsfaktorn annat socialt nedbrytande beteende.¹⁷⁹

I ett fall använder domstolen uttrycket "klarlagt". I samma fall används begreppet "kommit fram", men jag bedömer att detta inte är ett begrepp som kan utgöra ett beviskrav utan bara är en beskrivning av vad som presenterats. Begreppet "klarlagt" avser bara ett uttalande om en viss konkret bevisning i målet. Dessutom räknas ytterligare väsentlig

---

¹⁷² Mål nr 14504-19, Mål nr 6877-19, Mål nr 14729-19.

¹⁷³ Mål nr 14729-19.

¹⁷⁴ Mål nr 14575-19.

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Mål nr 25526-19, Mål nr 2360-19, Mål nr 4391-19, Mål nr 6263-19, Mål nr 5987-19, Mål nr 6238-19, Mål nr 13393-19, Mål nr 12564-19, Mål nr 14443-19, Mål nr 4856-19, Mål nr 1648-19, Mål nr 2395-19, Mål nr 2202-19.

¹⁷⁷ Mål nr 14443-19.

¹⁷⁸ Mål nr 1648-19, Mål nr 2395-19, Mål nr 2202-19, Mål nr 4856-19.

¹⁷⁹ Mål nr 4856-19.

bevisning upp utan att något sådant begrepp används. Inget sådant begrepp används heller vid den slutliga bedömningen att den unge utifrån de fyra redovisade delarna av bevisningen uppvisar ett socialt nedbrytande beteende.¹⁸⁰

I ett fall använder domstolen uttrycket ”klart stöd”. Domstolen använder begreppet i en mening där såväl bakgrundsfaktorerna missbruk och brottslighet som prognosbedömningen om påtaglig risk finns med.¹⁸¹ I ett annat fall använder domstolen uttrycket ”erforderligt stöd” avseende bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende.¹⁸² Det finns dessutom ett fall där domstolen använder begreppet ”tillräckligt” avseende bakgrundsfaktorerna missbruk av beroendeframkallande medel och brottslig verksamhet.¹⁸³

4.3.2.2 Blandningar av uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav

I sex fall finns kombinationer av uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav.

I ett fall använder domstolen uttrycket ”visat” tillsammans med ”saknas tillräckligt stöd”. Avseende missbruk av beroendeframkallande medel lyfter domstolen begreppet ”visat” när domstolen konstaterar att:

Det är ostridigt i målet att . . . har ett pågående missbruk av THC och att hon även använder andra tyngre droger så som [sic] amfetamin, bensodiazepiner, [sic] och läkemedel tillsammans med alkohol. Utredningen i målet visar att . . . s missbruk både är omfattande och eskalerande. Förvaltningsrätten gör mot bakgrund härav bedömningen att . . . har ett betydande missbruk av beroendeframkallande medel som inbegriper tunga droger. Förvaltningsrätten bedömer vidare att hon genom sitt missbruk utsätter sin hälsa och utveckling för påtaglig fara.¹⁸⁴

Frågan är då om domstolen menar att beviskravet är att det ska vara ”ostridigt”. Jag bedömer att begreppet inte utgör ett beviskrav, utan används i betydelsen att det inte finns olika uppfattningar om det inträffande och därmed att parterna är överens. Istället är det uttrycket ”visat” som domstolen sedan använder som kan tänkas utgöra beviskravet.

Avseende den brottsliga verksamheten lyfter domstolen begreppet ”saknas tillräckligt stöd” och återigen begreppet ”visat” när de konstaterar att:

Förvaltningsrätten bedömer mot bakgrund härav att det saknas tillräckligt stöd i utredningen för att det ska anses vara visat att . . . ägnar sig åt brottslig verksamhet i den mening som avses i 3 § LVU.¹⁸⁵

I ett annat fall använder domstolen uttrycket ”visat” i förhållande till bakgrundsfaktorerna missbruk av beroendeframkallande medel och socialt nedbrytande beteende samt uttrycket ”ger stöd” avseende den påtagliga risken.¹⁸⁶

---

¹⁸⁰ Mål nr 5409-19.

¹⁸¹ Mål nr 9126-19.

¹⁸² Mål nr 4964-19.

¹⁸³ Mål nr 10018-19.

¹⁸⁴ Mål nr 14381-19.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ Mål nr 4905-19.

I ett fall använder domstolen uttrycken "starkt kan misstänkas", "sannolikt" och "tydligt". Avseende att den unge använder droger används uttrycket "starkt kan misstänkas". Uttrycket "sannolikt" används avseende hennes missbruk. När domstolen slutligen konstaterar att hon har ett annat socialt nedbrytande beteende används begreppet "tydligt".¹⁸⁷

Det finns också tre andra fall där kombinationer används i form av "utrett" och "klarlagt", "ger stöd" och "står det vidare klart" samt "ger stöd" och "tillräckligt stöd".¹⁸⁸

4.3.3 Diskussion om mönstret

Till att börja med identifieras en rad olika uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav. Dessa är följande: "utrett", "står det klart", "visat", "klarlagt", "klart stöd", "erforderligt stöd" och "tillräckligt". Dessutom förekommer kombinationer av några av dessa uttryck med varandra, med varandra och med andra begrepp eller endast med andra begrepp. Dessa kombinationer är följande: "visat" tillsammans med "saknas tillräckligt stöd", "visat" tillsammans med "ger stöd", "starkt kan misstänkas" tillsammans med "sannolikt" och "tydligt", "utrett" tillsammans med "klarlagt", "ger stöd" tillsammans med "står det klart" samt "tillräckligt stöd" tillsammans med "ger stöd". Jag bedömer utifrån detta att det finns en stor variation av uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav.

I tre fall används uttrycket "utrett". I det första exemplet anges ordet "utrett" i förhållande till bakgrundsfaktorn missbruk av beroendeframkallande medel. Frågan är då vad domstolen menar med att det är "utrett". Det kan å ena sidan tolkas som att det syftar på ett beviskrav. Det kan å andra sidan också tolkas som att domstolen menar att det finns tillräcklig bevisning, utan att det talas om det faktiska beviskravet. Om domstolen skulle syfta på beviskravet finns ändå problematik. En problematik består i att det kan ifrågasättas om domstolen menar att det är just det beviskravet som ska tillämpas i mål av denna typ. Alternativt anses bevisningen uppnå beviskravet i just detta mål, vilket bara innebär att beviskravet kan vara det eller något lägre. En annan problematik består i vad begreppet "utrett" innebär. Diesen har lyft att uttrycket "utrett" inte kan placeras in i hans kategorier för beviskrav eftersom han menar att det är svårt att förstå vad uttrycket faktiskt innebär.¹⁸⁹ Lindkvist menar däremot att det är ett beviskrav som är på gränsen till ett högst ovanligt högt sådant.¹⁹⁰

Om "utrett" syftar på ett beviskrav är frågan också om det då enbart tar sikte på bakgrundsfaktorerna eller också på prognosen eftersom det avseende prognosen endast konstateras vad som anges i lagtexten om påtaglig risk i fallet. Det kan också vara så att det enbart tar sikte på prognosen. Dessutom är ett ytterligare problem att det inte går att veta om domstolen genomför prövningen i två delar som Kaldal och Diesen gör eller betraktar det som en samlad prövning. Även i de två andra fallen där uttrycket används uppkommer liknande problematik i och med användningen av uttrycket.

---

¹⁸⁷ Mål nr 13740-19.

¹⁸⁸ Mål nr 25218-19, Mål nr 7510-19, Mål nr 9253-19.

¹⁸⁹ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113.

¹⁹⁰ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.107.

Denna slags problematik avseende beviskravet kommer återkomma gällande vissa av de andra uttrycken, vilket då benämns som "tidigare nämnda problematik". Denna problematik omfattar alltså om domstolen ens syftar på ett beviskrav, om beviskravet motsvarar det som ska uppfyllas eller om det är ett lägre som behöver uppfyllas och vad beviskravet betyder. Dessutom omfattas om beviskravet tar sikte på enbart bedömningen av bakgrundsfaktorerna, endast prognosbedömningen eller båda bedömningarna och om domstolen ens gör en prövning i två steg med två beviskrav. När det finns något särskilt att lyfta som gäller just det specifika uttrycket utöver det som här sagts om problematiken kommer tillägg att göras.

I ett fall används uttrycket "*står det klart*" i förhållande till bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. Tidigare nämnda problem finns då. Avseende uttrycket "*står det klart*" kan sägas att uttrycket inte förekommer vare sig i Diesens eller i Lindkvists kategoriseringar. Lindkvist talar dock om uttrycken "*klart framgår*" och "*klarlagt*" som beviskrav som är högt ställda. Diesen talar om "*klarlagt*" som ett förhöjt beviskrav".¹⁹¹ Dessa två uttryck skulle kunna avse samma nivå på beviskravet som "*står klart*". Formuleringen gör det dock inte tydligt att så är fallet.

Domstolen använder begreppet "*visat*" i 13 fall på flera olika sätt. I vissa fall framstår det trots att det inte är helt klart som att det syftar på bakgrundsfaktorn. I andra fall framstår det som syftande på prognosbedömningen och ibland på båda. Även här uppkommer tidigare nämnda problematik. Det som kan tilläggas är att begreppet "*visat*" exempelvis av von Essen har lyfts som att det är oklart om det syftar på ett visst beviskrav. Det kan också vara så att det bara uttrycker att det finns en bevisning som är tillräcklig. Han menar dock att "*visat*" som utgångspunkt inte åsyftar beviskravet utan endast att bevisningen är tillräckligt.¹⁹² Diesen instämmer i detta.¹⁹³ Även Lindkvist instämmer i detta.¹⁹⁴ Avseende vad uttrycket "*visat*" som ett beviskrav betyder kan sägas att Diesen har placerat uttrycket som ett förhöjt beviskrav.¹⁹⁵ Lindkvist har placerat det som ett beviskrav som är högt.¹⁹⁶

Det kan även tilläggas att i fyra av dessa fall används "*visat*" avseende en bakgrundsfaktor men inte i förhållande till andra bakgrundsfaktorer. Frågan är då om domstolen där också åsyftar "*visat*". En annan möjlig tolkning skulle kunna vara att eftersom man inte talar om "*visat*" så är det bara är ett sätt att tala om det finns tillräcklig bevisning för att uppfylla ett beviskrav som ej uttalas.

I ett annat fall används ordet "*klarlagt*" och även här gäller tidigare nämnda problematik. Min bedömning är att det är oklart utifrån hur domen är skriven om domstolen syftar på ett beviskrav. Det beror på att "*klarlagt*" bara avser ett uttalande om en viss konkret bevisning i målet. Avseende problem med uttryckets innebörd kan som redovisats i avsnitt 4.2.3 sägas att Diesen lyft att ordet "*klarlagt*" kan vara ett beviskrav på nivån att det är ett förhöjt krav.

---

¹⁹¹ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113; Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.103-107.

¹⁹² von Essen, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, s.40.

¹⁹³ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.105.

¹⁹⁴ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.106.

¹⁹⁵ Diesen och Lagerqvist Veloz Roca, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113.

¹⁹⁶ Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, s.106.

Även Lindkvist diskuterar ordet som ett beviskrav som är högt. Dock är det oklart hur högt beviskravet mer exakt ska vara vilket förstärks av att författarna som ovan nämns har olika kategoriseringar.

I ett fall använder domstolen begreppet "*klart stöd*". Även här föreligger tidigare nämnda problematik. Avseende problematik med uttrycks innebörd kan sägas att varken Lindkvist eller Diesen har diskuterat kring ett sådant beviskrav.¹⁹⁷ Eventuellt skulle en parallell kunna göras till deras resonemang kring "*klarlagt*" och Lindkvists resonemang kring "*klart framgång*", men eftersom det inte är samma begrepp bedömer jag det som ett annat uttryck som inte tydligt är en synonym.

Tidigare nämnda problematik finns också avseende när domstolen använder begreppet "*erforderligt stöd*". Avseende uttryckets innebörd kan dessutom sägas att det är oklart vad begreppet skulle innebära särskilt då varken Diesen eller Lindkvist diskuterat kring detta begrepp.¹⁹⁸ Domstolen använder i ett annat fall begreppet "*tillräckligt*". Även här föreligger tidigare nämnda problematik. Avseende uttryckets innebörd kan sägas att det inte finns någon diskussion i doktrin angående detta uttryck.¹⁹⁹

I flera fall finns kombinationer av uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav. Domstolen använder i ett fall "*visat*" i förhållande till bakgrundsfaktorn missbruk av beroendeframkallande medel. Avseende bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet använder däremot domstolen begreppet att det "*saknas tillräckligt stöd*". Till att börja med föreligger tidigare nämnda problematik. Avseende vad begreppet "*visat*" betyder gäller det som sagts tidigare. Gällande begreppet "*tillräckligt stöd*" anser jag "*tillräckligt*" vara det centrala ordet varför det som tidigare sagts avseende begreppet också gäller här. Utöver detta så är det oklart om domstolen menar att beviskravet skiljer sig åt beroende på vilken bakgrundsfaktor det rör sig om.

I ett annat fall används "*visat*" avseende bakgrundsfaktorn missbruk av beroendeframkallande medel och bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. Begreppet "*ger stöd*" används i förhållande till prognosbedömningen. Tidigare nämnda problematik gäller här. Även det jag behandlar angående vad uttrycken "*visat*" betyder gäller här. Avseende innebörden av "*ger stöd*" så är det oklart vad det betyder eftersom varken Diesen eller Lindkvist diskuterar det.²⁰⁰ Det ska också tilläggas att om vi talar om beviskrav framstår det som att "*visat*" används avseende bakgrundsfaktorerna, medan "*ger stöd*" används när det gäller prognosen och att domstolen gjort prövning i två steg. Det är dock inte givet.

I ett fall talas om "*sannolikt*", "*starkt kan misstänkas*" och "*tydligt*" i förhållande till diskussion om bakgrundsfaktorerna är uppfyllda. Den tidigare nämnda problematiken gäller här. Avseende vad begreppet "*sannolikt*" betyder gäller det tidigare redovisade. Avseende innebörden av uttrycken "*starkt kan misstänkas*" och "*tydligt*" har varken Lindkvist eller

---

¹⁹⁷ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113; Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.103-107.

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Ibid.

Diesen diskuterat begreppen varför deras innebörd är oklar.²⁰¹ Sedan är dessutom frågan vilket av dessa tre uttryck som skulle kunna utgöra beviskravet eftersom tre olika beviskrav (om alla avses vara beviskrav) rimligen inte kan användas i förhållande till en bakgrundsfaktor. "Sannolikt" och "starkt kan misstänkas" används dock vid delbedömningar, medan "tydligt" används vid bedömningen om det handlar om ett socialt nedbrytande beteende. Även om det inte är helt givet kan det tala för att det är det sistnämnda begreppet som kan vara ett beviskrav.

Jag bedömer utifrån vad jag ovan har diskuterat att det i många av fallen föreligger problematik främst avseende om domstolen syftar på ett beviskrav eller inte. Om domstolen syftar på ett beviskrav aktualiseras ofta frågan om det beviskrav som domstolen har tillämpat ger uttryck för vad som krävs för att LVU ska kunna användas. Alternativt kan uttrycket endast säga något om vad bevisningen i det enskilda fallet har värderats till varför det som krävs för att LVU ska kunna användas kan vara antingen det uttrycket eller något lägre beviskrav. I många fall råder oklarhet kring vad uttrycken betyder. I vissa fall finns det diskussioner i doktrin som dock inte leder till någon enhetlig exakt innebörd, och i vissa fall finns det ingen diskussion i doktrin. Ett ytterligare problem om domstolen avser beviskrav är om beviskravet endast ska gälla steg ett, steg två eller i båda stegen. Det är också oklart om domstolens ens gör en sådan prövning i två steg med två beviskrav. Av fallen med kombinationer av uttryck framgår ytterligare problematik i form av vilket som är beviskrav om flera tänkbara beviskrav används i förhållande till en bakgrundsfaktor samt om beviskravet kan skilja sig åt mellan olika bakgrundsfaktorer.

4.4 Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.

Med detta mönster avses att inget uttryck används i ett sammanhang där det enligt mig framstår som att det tydligt syftar på ett beviskrav, men att det däremot förekommer uttryck som skulle kunna antyda vilket beviskrav domstolen faktiskt använt. Det uttrycket i sig kan inte tänkas vara ett beviskrav, men däremot kan uttrycket alltså tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.

4.4.1 I vilken mån mönstret förekommer

I 3 mål framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men målen innehåller uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.²⁰² Dessa mål utgör 5 procent av de totala antal mål.

4.4.2 Exempel på mönstret

I ett fall lyfter domstolen följande i sin redogörelse för den rättsliga regleringen:

Även om LVU är en skyddslagstiftning för utsatta unga är ett tvångsomhändertagande enligt lagen en ingripande åtgärd. Detta gäller särskilt tvångsomhändertaganden som sker med stöd av 3 § LVU.²⁰³

---

²⁰¹ Ibid.

²⁰² Mål nr 2190-19, Mål nr 25116-19, Mål nr 25159-19.

²⁰³ Mål nr 2190-19.

I förvaltningsrättens bedömning skrivs:

Även om hennes beteende kan anses vara något förhastat är det inte hennes eget beteende som bryter mot samhällets grundläggande normer. Förvaltningsrätten bedömer således att . . . inte har ett socialt nedbrytande beteende i detta avseende.²⁰⁴

Dessutom skrivs:

Vidare kan inte det som framkommit om hennes umgängen med pojkar anses vara tillräckligt för att utgöra ett socialt nedbrytande beteende.²⁰⁵

I ett annat mål anger domstolen i avsnittet om vad som ligger till grund för domstolens bedömning:

Av Högsta förvaltningsdomstolens praxis framgår att det måste ställas höga krav på den utredning som ska ligga till grund för ett omhändertagande enligt LVU. Utredningen i LVU-ärenden innefattar inte bara tidigare förhållanden, utan också en bedömning av vilken eller vilka risker barnet utsätts för i hemmet om ett omhändertagande inte görs. Den delen av en LVU-utredning som avser en bedömning av riskerna för barnet måste av naturliga skäl bygga på antaganden. Dessa ska självfallet vara så välunderbyggda som möjligt, men en viss osäkerhet måste accepteras.²⁰⁶

Sedan gör domstolen en bedömning där de konstaterar:

Förvaltningsrätten gör mot denna bakgrund den sammantagna bedömningen att . . . betar sig på ett sätt som är att anse som ett socialt nedbrytande beteende i LVU:s mening. Den omständigheten att pojkvännen för närvarande är frihetsberövad eller vad som i övrigt framkommit ger inte stöd för att hennes beteende nu kan anses ha upphört. Rätten gör därför bedömningen att . . . genom det socialt nedbrytande beteendet utsätter sin hälsa och utveckling för en påtaglig risk att skadas.²⁰⁷

I ett tredje fall lyfter domstolen i inledningen till bedömningen följande:

”Av förarbetena till LVU framgår att en så allvarlig åtgärd som tvångsomhändertagande av unga inte bör få vidtas utan tungt vägande skäl.”²⁰⁸

Därefter anger domstolen mer konkret utifrån fallet följande:

. . . är misstänkt för brott, har låg närvaro i skolan och har avvikit från den senaste placeringen. Det finns även misstankar om att hon umgås med kriminella personer. Förvaltningsrätten anser att det av utredningen i målet framgår att det beteende . . . uppvisar utgör ett sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU. Detta har även vidgåtts av hennes far och hennes ställföreträdare. Hennes beteende utgör en påtaglig risk för hennes hälsa och utveckling, särskilt mot bakgrund av hennes unga ålder.²⁰⁹

4.4.3 Diskussion om mönstret

I de tre ovan redovisade fallen bedömer jag att domstolen gör vissa uttalanden som kan tänkas kopplas till vilket eller vilka beviskrav som har tillämpats.

I det första fallet hänvisar domstolen till det som ovan beskrivs i förhållande till ett antal prejudicerande domar om att tvångsomhändertagande är en ingripande åtgärd och att det

---

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Mål nr 25116-19.

²⁰⁷ Ibid.

²⁰⁸ Mål nr 25159-19.

²⁰⁹ Ibid.

speciellt gäller 3 § LVU. I de domarna kan indikeras ett högt beviskrav, men det kan finnas andra förklaringar till det som sägs i uttalandena. I förvaltningsrättens bedömning skrivs inget om de konkreta beviskraven utom att "tillräckligt" används vid ett tillfälle där det dock inte tydligt framgår att det är ett beviskrav. Domstolen konstaterar däremot att bevisningen inte medför att den unges beteende "bryter mot samhällets grundläggande normer" trots att den unge agerat förhastat samtidigt som domstolen tidigare talat om tvångsomhändertagande som en ingripande åtgärd. Domstolen konstaterar också att bevisningen inte är tillräcklig för att medföra att den unges beteende är att anse som ett socialt nedbrytande beteende trots ". . . det som framkommit om hennes umgängen med pojkar . . .". Jag bedömer det som tillhörande mönster tre och inte mönster två eftersom det inte tydligt framgår att "tillräckligt" är ett beviskrav samtidigt som jag bedömer att uttalandet om ingripande åtgärd är centralt i domen. Uttalandet kan indikera att domstolen ställer ett högt beviskrav för rekvisitet socialt nedbrytande beteende. Om uttalandet är kopplat till ett högt beviskrav är det dock ändå oklart exakt hur högt beviskravet är.

I det andra fallet som redovisas bedömer jag att domstolens uttalanden i utgångspunkterna för bedömningen snarare pekar på höga krav avseende utredningsskyldigheten än på höga beviskrav. Anledningen till bedömningen är att domstolen formulerar sig med ordet utredning vilket talar för att det är utredningsskyldigheten som åsyftas. Detta stärks också av att domstolen i bedömningen sedan inte talar om något konkret beviskrav. Det är dock ej helt givet att domstolen inte skulle kunna tänkas syfta på nivån på beviskravet. Om ett högt beviskrav åsyftas så framgår oavsett detta inte hur högt beviskravet i så fall skulle vara.

I det tredje fallet bedömer jag att uttrycket "tungt vägande skäl" i sammanhanget kan tänkas antyda att beviskravet ska sättas högt. Det skrivs dock i förhållande till det konkreta fallet inget om vilket faktiskt beviskrav som har tillämpats sedan. Uttalandet kan alltså tänkas antyda ett högt beviskrav trots att det inte är givet. Oavsett detta framgår dock inget om hur högt beviskravet i så fall skulle vara.

De tre fallen kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som har tillämpats. Jag bedömer det dock som mer troligt i två av fallen än i det tredje. Domstolarna kan tänkas indikera ett högt beviskrav, men det framgår inte hur högt.

4.5 Det framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.

Med detta mönster avses fall då det inte är tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Målen innehåller inte heller något uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav eller som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.

4.5.1 I vilken mån mönstret förekommer

I 27 mål framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.²¹⁰ Dessa mål utgör 45 procent av det totala antal mål.

---

²¹⁰ Mål nr 5412-19, Mål nr 5665-19, Mål nr 5375-19, Mål nr 5246-19, Mål nr 5183-19, Mål nr 5238-19, Mål nr 6434-19, Mål nr 5982-19, Mål nr 6079-19, Mål nr 6152-19, Mål nr 6012-19, Mål nr 5810-19, Mål nr 9383-19, Mål nr 8458-19, Mål nr 2484-19, Mål nr 2006-19, Mål nr 13229-19, Mål nr 25163-19, Mål nr 2439-19, Mål nr

4.5.2 Exempel på mönstret

I ett fall konstaterar domstolen:

Det är ostridigt att . . . har ett allvarligt missbruk av beroendeframkallande medel och att han behöver vård för att komma till rätta med det. Det framgår även av utredningen att han genom missbruket utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk att skadas.²¹¹

I ett annat fall uttalar domstolen avseende brottslig verksamhet att:

. . . är emellertid inte dömd, åtalad, nu misstänkt eller ens anmäld för något brott. Redan av den anledningen utsätter . . . inte sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom brottslig verksamhet. Det förhållandet att socialnämndens uppfattning är att . . . s beteende i sig är brottsligt förändrar inte den slutsatsen.²¹²

Avseende socialt nedbrytande beteende uttalar domstolen:

Utifrån det här drar förvaltningsrätten slutsatsen att det beteende . . . uppvisar i huvudsak är att betrakta som symtom på hans psykiska besvär. Det utesluter att hans beteende kan betraktas som ett socialt nedbrytande beteende. . . utsätter alltså inte sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom socialt nedbrytande beteende.²¹³

I ett ytterligare fall konstaterar domstolen:

Det är i målet ostridigt att . . . innan det omedelbara omhändertagandet brukade droger och utsatte sig själv för risker på ett sådant sätt att hon hade ett missbruk av beroendeframkallande medel och uppvisade sådant socialt nedbrytande beteende som avses i 3 § LVU. Genom detta utsatte hon sin hälsa och utveckling för påtaglig risk att skadas.²¹⁴

I två andra fall där det inte heller framgår något som kan kopplas till vilket beviskrav som har tillämpats används dock uttrycket "får anses" i förhållande till att bakgrundsfaktorerna uppfyllts.²¹⁵

Även i en annan dom framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas. Uttrycket "visar" används en gång i sammanhanget att den unge " . . . visar ett kriminellt beteende . . .". Detta är en av flera aspekter som beaktas vid bedömningen av bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. Uttrycket används inte i förhållande till de andra aspekterna eller till domstolens bedömning av bakgrundsfaktorn missbruk.²¹⁶

I flera fall utöver nyss nämnda exempel bedömer jag att det inte framgår något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.²¹⁷

2525-19, Mål nr 2301-19, Mål nr 6969-19, Mål nr 6073-19, Mål nr 6779-19, Mål nr 3734-19, Mål nr 5125-19, Mål nr 4632-19.

²¹¹ Mål nr 5412-19.

²¹² Mål 5665-19.

²¹³ Ibid.

²¹⁴ Mål nr 5375-19.

²¹⁵ Mål nr 5246-19, Mål nr 5183-19.

²¹⁶ Mål nr 5982-19.

²¹⁷ Mål nr 5238-19, Mål nr 6434-19, Mål nr 6079-19, Mål nr 6152-19, Mål nr 6012-19, Mål nr 5810-19, Mål nr 9383-19, Mål nr 8458-19, Mål nr 2484-19, Mål nr 2006-19, Mål nr 13229-19, Mål nr 25163-19, Mål nr 2525-19,

4.5.3 Diskussion om mönstret

I två fall används uttrycket "ostridigt". Jag bedömer att uttrycket används i betydelsen att ingen invänt annat utan att parterna är överens om vad som har inträffat. Det skulle inte kunna tänkas handla om något beviskrav då jag betraktar hur det används i sammanhanget. Av fallen framgår inget i övrigt om vilket beviskrav som tillämpas.

I ett annat fall tas upp att det inte finns någon bevisning i form av dom, åtal, misstanke eller anmälan för att den unge sysslat med brottslig verksamhet varför rekvisitet inte kan vara uppfyllt. Domstolen uttalar dock inte vilket beviskravet är för att rekvisitet ska anses vara uppfyllt, utan slår bara fast att givet bristen avseende det uppräknade är det omöjligt att detta ospecificerade beviskrav skulle kunna vara uppfyllt. I övrigt tas inget heller upp angående något beviskrav i domen. I samma dom tas upp att beteendet är ett symptom på den unges psykiska problem varför det inte kan anses vara ett socialt nedbrytande beteende. Domstolen menar alltså att hans beteende faller utanför rekvisitet. Detta innebär inget uttalande om det beviskrav som gäller, utan bara en bedömning av att det i fallet inte går att betrakta beteendet som ett socialt nedbrytande beteende. Bedömningen görs utifrån hur domstolen anser gällande rätt vara när det handlar om situationer där beteendet bedöms som ett symptom på den unges psykiska problem.

I två fall används "får anses" vid bedömningen av rekvisiten. Det kan som jag bedömer det inte tänkas vara något beviskrav eftersom det endast handlar om en vanlig beskrivning av att något lär vara på ett visst sätt. Det förstärks också av att det inte heller förekommer i doktrin som ett beviskrav.²¹⁸ Inget annat i målen är heller kopplat till beviskrav.

I ett fall används ordet "visar" en gång men då i ett sammanhang där det används som synonym till "uppvisar" och inte som ett beviskrav. Det beror på att ordet bara används avseende en av flera aspekter som vägs in i bedömningen när det gäller bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. I resterande mål finns inget som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.

4.6 Sammanfattande kommentarer

Skälet till att det redogörs för rättsläget avseende beviskravet i 3 § LVU utifrån rättstillämpningen i underrätter är att det får betydelse för rättssäkerhetsanalysen. Rättsläget relateras då till de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet som avser att beslut ska vara förutsebara genom att rättsläget är tydligt och likabehandling som avser att lika fall ska behandlas lika. Rättsläget relateras också till den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling som skiljer sig från likabehandlingen. Vid en likvärdig behandling sker en saklig bedömning som utgår från den enskildas intressen och behov, medan en likabehandling innebär att lika fall behandlas lika oberoende av behov och intressen. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså om att beslutet ska anses som rättvist rent faktiskt

---

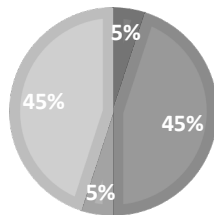
Mål nr 2301-19, Mål nr 6969-19, Mål nr 6073-19, Mål nr 6779-19, Mål nr 3734-19, Mål nr 5125-19, Mål nr 4632-19, Mål nr 2439-19.

²¹⁸ Diesen, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, s.113; Lindkvist, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: en översikt*, s.103-107.

och att det inte räcker att lika fall rent formellt behandlas lika.

RÄTTSTILLÄMPNINGEN AVSEENDE BEVISKRAVET

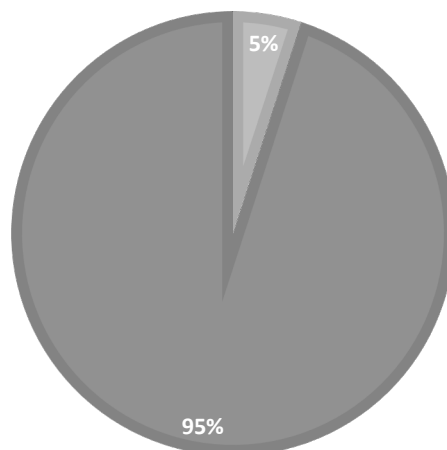
- Det framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas.
- Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav.
- Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas.
- Det framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.

Ovanstående cirkeldiagram visar på i vilken mån mönstren förekommer. Det finns totalt 60 rättsfall. I 3 mål och därmed 5 procent finns det första mönstret. I 27 mål och därmed 45 procent finns det andra mönstret. I 3 mål och därmed 5 procent finns det tredje mönstret. I 27 mål och därmed 45 procent finns det fjärde mönstret.

RÄTTSTILLÄMPNINGEN AVSEENDE BEVISKRAVET

- Det framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas
- Det framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas

I cirkeldiagrammet ovan konstateras att i 3 mål och därmed endast 5% procent av fallen framgår det första mönstret om att det är tydligt vilket beviskrav tillämpas. De 57 mål och därmed 95 procent där det inte framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas innefattar de tre andra mönstren. Det handlar då om att det finns uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav, att det finns uttryck som kan tänkas antyda något om beviskravet och att det inte framgår någonting alls som kan tänkas kopplas till beviskravet.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det i undersökningen finns mycket få fall där beviskravet tydligt framgår. Det är bara 5 % av fallen. I två fall används "sannolikt" som är ett normalkrav enligt Diesen och ett medelhögt beviskrav enligt Lindkvist. De bedömer alltså beviskravet olika, den ena som ett normalkrav och den andra inte som ett normalkrav, vilket också visar på uttryckets oklara betydelse. Ytterligare en oklarhet med begreppet är att Diesen bedömer att det motsvarar runt 75 % säkerhet medan Lindkvist bedömer att det är runt 60-75 %. I ett fall handlar det om "klarlagt" som är ett förhöjt beviskrav enligt Diesen och ett högt beviskrav enligt Lindkvist. De två olika beviskrav som används i domarna är såväl enligt Diesen som enligt Lindkvist beviskrav men på olika nivåer. Dessutom är respektive uttrycks exakta innebörd i sig oklar. Därmed besvarar dessa mål inte entydigt frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.

Betydligt oftare används uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav. Totalt gäller detta 45 % av fallen. I flera fall finns problematiken att det är oklart om domstolen syftar på ett beviskrav. Om domstolen syftar på ett beviskrav så finns annan problematik. Denna problematik består till att börja med i att det är oklart om domstolens uttryck syftar på det som krävs för att LVU-vård ska kunna ges eller endast speglar vad bevisningen i det enskilda målet värderats till. Därmed kan det beviskrav som ska vara uppfyllt antingen vara just det uttrycket eller ett lägre beviskrav. Ett annat problem är vad beviskravet betyder och därmed vilken plats det intar i hierarkin av beviskrav. Dessutom är det i vissa fall oklart om uttrycket ska tillämpas som beviskrav både för bakgrundsfaktorn och för prognosbedömningen eller endast för den ena. Dessutom är det även i flera fall oklart om domstolen ens gör en prövning i form av en bedömning i två steg med två beviskrav. Samtliga dessa oklarheter kring beviskravet bidrar till att det är ännu mer oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.

Det finns få fall där det inte framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men där det finns uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas. Det handlar också om 5 % av fallen. Jag bedömer dessutom att det i ett av fallen utifrån hur det är formulerat är mer troligt att det ska tolkas som ett allmänt uttalande om en hög utredningsskyldighet och inte som ett uttalande om beviskrav trots att den möjligheten till tolkning finns. I fallen handlar det om att domstolen har gjort uttalanden som kan tala för ett högt beviskrav trots att det inte är givet. Om uttalandena faktiskt är tänkta att gälla beviskravet så är det oklart hur högt beviskrav som ska tillämpas.

I 45 % av fallen finns inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.

Sammantaget bedömer jag att rättsfallstudien visar på att domstolarna mycket sällan tydliggör vilket beviskrav de tillämpar. I de få fall de gör det så finns det motstridigheter mellan beviskraven och inom respektive beviskrav avseende innebörden. I nästan alla fall framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Samtliga dessa oklarheter som nämns bidrar till att det är oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Rättstillämpningen i underrätter utifrån rättsfallstudien utifrån domars motivering är mycket oklar avseende vilket eller vilka beviskrav som tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Detta oklara rättsläge analyseras nedan utifrån de tre rättssäkerhetsfaktorerna.

5. EN ANALYS UTIFRÅN DE TRE RÄTTSSÄKERHETSFAKTORERNA AV BEVISKRAVET I MÅL OM BEREDANDE AV TVÅNGSVÅRD ENLIGT 3 § LVU SAMT TÄNKBARA LÖSNINGAR PÅ RÄTTSSÄKERHETSPROBLEMATIK

Av det föregående kapitlet kan konstateras att inte enbart vad som framgår av analysen utifrån rättskällorna om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU är oklart, utan även rättstillämpningen i underrätter utifrån domars motivering. Studien avseende rättsläget utifrån de två frågeställningarna ger anledning att i följande kapitel fundera över frågor om förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling. Detta ger i sin tur upphov till en diskussion om hur vissa rättssäkerhetsaspekter eventuellt kan förbättras genom förändringar i rättsläget avseende 3 § LVU.

5.1 Analys av beviskravet utifrån de tre rättssäkerhetsfaktorerna

5.1.1 Analys av rättsläget avseende beviskravet i mål om beredande av tvångsvård enligt 3 § LVU

Mattsson konstaterar att tvångsvård är av ingripande karaktär varför rättssäkerheten ska vara väldigt omfattande.²¹⁹ Även Lönnheim framhåller att tvångsvård ska genomsyras av en hög grad av rättssäkerhet.²²⁰ Som ovan nämns består den formella rättssäkerheten bland annat av förutsebarhet som innebär att beslut ska vara förutsebara genom att rättsläget är tydligt. Även likabehandling som innebär att lika fall ska behandlas lika ingår. Till den materiella rättssäkerheten hör däremot bland annat att ett beslut ska anses "rättvist" vilket kan handla om att personer behandlas likvärdigt. Vid en likvärdig behandling sker en saklig bedömning som utgår från den enskildes intressen och behov, medan en likabehandling innebär att alla lika fall behandlas lika oberoende av behov och intressen. Den likvärdiga behandlingen handlar alltså om att beslutet ska anses som rättvist rent faktiskt och det räcker därmed inte att lika fall rent formellt behandlas lika.

Eftersom kraven på rättssäkerhet är höga i tvångsvård analyserar jag rättsläget utifrån de tre rättssäkerhetsfaktorerna. Analysen görs utifrån ovan nämnda uppdelning i formell och materiell rättssäkerhet genom att undersöka de tre rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling. I diskussionen angående likabehandling ingår även att pröva min hypotes om att domare i fall som liknar varandra riskerar att tillämpa olika beviskrav och därmed behandla liknande fall olika vilket skulle vara i strid med likabehandling.

5.1.1.1 Rättsläget

I detta kapitel analyserar jag rättsläget avseende beviskravet i 3 § LVU. För att sammanfatta rättsläget kan inledningsvis konstateras att det inte utifrån analysen av lag, förarbeten, prejudikat och doktrin framgår att det skulle finnas ett normalkrav för *förvaltningsmål*.

---

²¹⁹ Mattsson, *Barnrättsperspektivet i tvångsvården för barn och unga*, s.111.

²²⁰ Se Lönnheim, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) 1 §, avsnitt 2.3 Processlagstiftning med barnets bästa som mål, Lexino 2020-08-30 (JUNO).

Istället är det sakens beskaffenhet som avgör vilket beviskrav som tillämpas i förvaltningsmål. Detta får påverkan på beviskravet i 3 § LVU eftersom om det hade funnits ett normalkrav hade det varit utgångspunkt för beviskravet i mål enligt 3 § LVU. Istället bestäms beviskravet med hänsyn till sakens beskaffenhet även i mål enligt 3 § LVU.

Vad gäller rättsläget utifrån *analys angående gällande rätt om beviskravet i mål enligt 3 § LVU* bedömer jag som ovan redovisas att det inte av lagen eller dess förarbeten framgår vilket beviskrav som ska tillämpas. Vissa i doktrin har framhållit att en prognosbedömning ska göras i två steg där två beviskrav behöver uppfyllas. Andra utelämnar dock resonemang om detta varför deras ställningstagande till det inte går att uttala sig om. Till följd av att inte alla författare framhåller tvåstegsprövningen så diskuterar vissa endast ett beviskrav medan andra diskuterar två.

Flera prejudikat talar om att tvångvård enligt LVU är en "ingripande åtgärd" och det framgår också att det speciellt gäller beteendefallen i 3 § LVU. Det framgår dock inte tydligt om domstolen menar att ett högt beviskrav ska tillämpas och i så fall framgår inte vilket exakt beviskrav som gäller. Det finns också prejudikat där domstolen nämner något som kan förstås som ett beviskrav men där det inte är givet att det åsyftas. Prejudikaten ger därmed inte något tydligt besked i frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas.

Det råder dessutom delade meningar i doktrin om vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i dessa mål. Diesen menar att "sannolika skäl" gäller i båda stegen. Kaldal menar att "styrkt" gäller första steget och "sannolikt" andra steget. von Essen kan inte uttala sig exakt om vilket beviskravet är, utan endast att det är högre än i vissa andra mål. Lindkvist bedömer att rättsläget är oklart, men att "sannolikt" borde gälla. Mattsson landar i ett högt beviskrav och avseende bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet i ett mycket högt beviskrav. Bramstång menar att ett mycket högt beviskrav gäller. De olika författarna baserar sina slutsatser på helt olika argument. En analys angående gällande rätt utifrån lag, förarbeten, prejudikat och doktrin medför därför att det kan konstateras att rättsläget är oklart angående vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Det finns därmed ingen gällande rätt som kan besvara denna fråga.

Vad gäller *rättstillämpningen i form av rättsfallstudien* identifieras fyra mönster. Det första mönstret är att det tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas. Detta mönster framgår i väldigt få fall. I de fallen framkommer problematik avseende motstridighet mellan beviskraven i domarna sinsemellan. Det framkommer även motstridigheter och oklarhet avseende uttrycks betydelse generellt.

I många fall framgår det istället inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Det andra mönstret är att det inte tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas, men att det däremot finns uttryck som kan tänkas utgöra ett beviskrav. Där finns många fall med problematiken att det är oklart om domstolen syftar på ett beviskrav. Om domstolen syftar på ett beviskrav så finns annan problematik. Denna problematik består till att börja med i att det är oklart om domstolens uttryck syftar på det beviskrav som krävs för att vård enligt LVU ska kunna ges. Alternativt speglar det vad bevisningen i det enskilda målet värderas till varför det beviskrav som ska vara uppfyllt kan vara antingen just det uttrycket eller ett lägre beviskrav. Ett annat problem är vad beviskravet betyder och dess plats i hierarkin av beviskrav. Dessutom kan det

anses oklart om uttrycket ska tillämpas som beviskrav både för bakgrundsfaktorn och vid prognosbedömningen eller endast för den ena. Det är även oklart om domstolen ens gör en prövning i två steg med två beviskrav.

Det tredje mönstret är att det inte tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas, men att det däremot finns uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas. Endast få fall innehåller detta mönster. Där framgår uttalanden som kan tänkas indikera ett högt beviskrav, men det är även då oklart exakt vilket beviskrav som avses. Det fjärde mönstret är att det inte framgår något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas. Det mönstret är vanligt förekommande. Frågan om vilket beviskrav som gäller i mål enligt 3 § LVU kan därmed inte heller utifrån rättstillämpningen i underrätter som rättsfallstudien ger uttryck för besvaras i och med ovannämnda oklarheter angående beviskravet.

Vad gäller *doktrin om förvaltningsmål generellt* diskuteras som ovan nämns vad beviskraven betyder. Till att börja med går det i den allmänna bevisteorin inte att fastställa beviskravs exakta innebörd trots att de kan placeras på en ungefärlig skala av sannolikhetsnivåer. Det finns i doktrin olika uppfattningar om hur många grupper av beviskrav man kan placera in i beviskraven i. Lindkvist gör en indelning i fler grupper än Diesen. Alla uttryck som förekommer kan enligt Diesen i stort placeras in i hans kategorier, medan Lindkvist menar att det även kan särskiljas en rangordning inom hans fem kategorier i flera fall.

Det är tydligt att det finns olika uppfattningar i doktrin om hur beviskraven ska delas in och mellan vilka beviskrav det finns faktiska skillnader. Jag bedömer att det inte alls är givet hur alla dessa olika beviskravs innebörd ska kunna förklaras. Dessutom kan de anses vara skilda beviskrav, men andra tolkningar är också möjliga. Vissa kan vara synonymer till varandra och uttrycket kan ibland inte utgöra beviskravet i sig utan också beakta andra förhållanden för att rättsföljden ska utgå. Det verkliga beviskravet kan även vara lägre än vissa uttryck som används eftersom bedömningen innefattar en prognosbedömning. Dessa tolkningar som Diesen radar upp belyser ytterligare den oklarhet som råder gällande beviskravens innebörd i förvaltningsmålen. Det finns så många olika begrepp och vad som avses med dem är inte givet utan de kan förstås på olika sätt. Detta bidrar ytterligare till osäkerheten avseende tillämpningen av beviskrav i förvaltningsmål i allmänhet och mål enligt 3 § LVU i synnerhet.

Samtliga dessa oklarheter som nämns bidrar till oklarheten avseende vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Utifrån analysen av rättskällorna och rättstillämpningen i underrätter är det därför oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i dessa mål.

5.1.2 Analys utifrån rättssäkerhetsfaktorer

5.1.2.1 Förutsebarhet motverkas till följd av oklarheten avseende vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas

Som ovan nämns handlar den formella rättssäkerhetsfaktorn förutsebarhet om rättens form vilket alltså handlar om att rättsläget ska vara tydligt. Något normalkrav för förvaltningsmål finns inte, utan istället bestäms beviskravet utifrån sakens beskaffenhet. Därmed bestäms inte beviskravet utifrån en tydlig utgångspunkt i form av ett normalkrav med undantag, utan utifrån ett väldigt abstrakt begrepp som inte ger mycket ledning i sig och som det finns

delade uppfattningar i doktrin om hur det ska förstås. Det finns alltså inget normalkrav som påverkar 3 § LVU utan beviskravet där ska bestämmas med hänsyn till det abstrakta begreppet sakens beskaffenhet som kan förstås olika. Även efter en analys av rättsläget utifrån en analys av rättskällorna och utifrån rättstillämpningen i underrätter angående beviskravet i 3 § LVU så är det oklart vilket beviskrav som tillämpas. Den form rätten uttrycks i är alltså att rättsläget är oklart varför rätten inte är tydlig.

I och med denna oklarhet om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU så har den enskilde svårt att förstå vilket beviskrav som ska tillämpas. Vilket det rättsliga beslutet blir beror på vilket beviskrav som tillämpas. Därmed har den enskilde också svårt att förutse vilket det rättsliga beslutet kommer att bli. Hade det funnits ett tydligt beviskrav för en viss typ av mål hade den enskilde kunnat förhålla sig till det och då hade det endast varit frågan om huruvida omständigheterna i fallet är sådana att beviskravet uppfylls som hade varit osäkert för den enskilde. Det hade därmed varit enklare att förutse vilket det rättsliga beslutet blir. I dagens rättsläge är det alltså inte bara osäkert hur omständigheterna i det enskilda fallet kommer anses uppfylla ett angivet beviskrav utan dessutom oklart vilket beviskrav som domstolen kommer att tillämpa i målet. Min bedömning är därmed att den enskildes möjlighet att förutse rättsliga beslut drabbas av dagens oklara rättsläge varför det är negativt för rättssäkerhetsfaktorn förutsebarhet.

5.1.2.2 En likvärdig behandling främjas genom att domaren skönsmässigt kan välja ett lämpligt beviskrav i det enskilda fallet

Som ovan nämns handlar den materiella delen av rättssäkerhet bland annat om krav på rättens innehåll vilket handlar om att beslutets innehåll ska vara rättvist. Att beslutets innehåll ska vara rättvist kan uppnås genom likvärdig behandling utifrån den enskildes intressen och behov. Frågan är om den bristande förutsebarheten kan föra med sig något gott för någon annan av de tre rättssäkerhetsfaktorerna. I och med att rättsläget är att det är oklart vilket beviskrav som ska tillämpas enligt 3 § LVU utifrån en analys av rättskällorna om beviskravet allmänt och beviskravet i 3 § LVU samt av rättstillämpningen angående 3 § LVU så finns det alltså inga tydliga utgångspunkter för domare att förhålla sig till. Att beviskravet ska bestämmas med hänsyn till sakens beskaffenhet är som ovan nämns väldigt abstrakt och det råder delade meningar om innebörden vilket inte ger domstolarna särskilt mycket ledning.

I stället kan domaren vara flexibel och skönsmässigt välja det lämpligaste beviskravet i det enskilda fallet. Då kan omständigheterna i det specifika fallet påverka beviskraven så att de skraddarsys utifrån vad som gäller i målet. Det gör att det inte allmänt tillämpas ett visst beviskrav utifrån typen av mål utan beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Genom möjligheten till att skönsmässigt avgöra beviskravet i det enskilda fallet kan alltså domaren i större mån beakta den enskildes intressen och behov än om domaren hade varit begränsad till att bestämma beviskrav utifrån typ av mål. Domaren är då inte begränsad till att behöva placera in målet i en viss typ av mål vilket i och för sig kan innebära att vissa behov och intressen beaktats i och med kategoriseringen i en viss typ av mål. I stället kan domaren mer fritt beakta den enskildes behov och intressen i det enskilda fallet utan begränsning till att endast vissa behov och intressen är relevanta vid bestämmandet av vilken typ av mål det handlar om. Domaren kan därmed nå en mer likvärdig behandling när

domaren bestämmer vilket beviskrav som ska tillämpas skönsmässigt än om domaren hade varit begränsad till att bestämma beviskrav utifrån vilken typ av mål det rör sig om som därmed skulle handla om att enbart vissa intressen och behov kunde beaktas. Därmed kan domare bidra till att en likvärdig behandling faktiskt nås och därmed möjliggöra att beslutet anses som rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak. Detta är alltså något som inte är möjligt på samma sätt om domstolen bara skulle säkerställa att liknande fall som utgör samma typ av mål behandlades lika rent formellt utan ett fritt beaktande av den enskildes behov och intressen i det enskilda fallet.

Jag menar dock som ovan nämns i avsnitt 2.1.3 att beviskravet utifrån en rad argument som lyfts i doktrin ska bestämmas utifrån typen av mål och inte utifrån specifika omständigheter i det enskilda fallet. Dessa argument handlar om materiellt felaktiga domar, domar som bygger på subjektiva antaganden och enhetlighet. Ett viktigt argument handlar också om att förutsebarheten kommer drabbas på ett betydande sätt annars för att uppnå flexibilitet. Att beviskravet ska bestämmas utifrån typ av mål och inte utifrån specifika omständigheter i det enskilda fallet riskerar att ej följas i och med dagens rättsläge eftersom det råder delade meningar om just detta.

5.1.2.3 Likabehandling motverkas genom att domaren kan tillämpa olika beviskrav i fall som liknar varandra

När jag talar om liknande fall så är det synonymt med vad som nämns i avsnitt 2.2.4 angående typ av mål och särskilt vad som nämns om typ av mål vad gäller 3 § LVU. Kortfattat kan konstateras att en lämplig innebörd av uttrycket "typ av mål" är att målen har väsentliga omständigheter gemensamma. Det kan därmed finnas olika typer av mål inom en och samma lag. Detta innebär att mål enligt 3 § LVU kan anses vara en övergripande typ av mål. Också inom denna övergripande typ av mål kan det finnas flera olika typer av mål som var och en har väsentliga omständigheter gemensamma. Exempel på vad som kan utgöra en typ av mål som jag kan tänka mig lyfts också i det nämnda avsnittet. Där nämns till exempel att mål som handlar om bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet kan vara som en sådan typ av mål utifrån vad som lyfts i viss doktrin. I avsnittet nämns också att ett särskilt starkt skyddsbehov kan tala för ett lägre beviskrav och att det rör sig om en typ av mål.

Det bör framhållas att oklarheten angående vilket beviskrav som ska tillämpas kan medföra att möjligheten att nå likabehandling i form av att lika fall ska behandlas lika oberoende av behov och intressen motverkas. I och med dagens rättsläge så har domare inte tydliga utgångspunkter att förhålla sig till angående vilket beviskrav som ska tillämpas i olika typer av mål. Istället kan domare välja ett i deras ögon lämpligt beviskrav i det enskilda fallet. De kan då beakta omständigheterna i det specifika fallet såsom den enskildes intressen och behov fritt och inte endast utgå från vilken typ av mål det handlar om. Detta medför att liknande fall, det vill säga samma typ av mål, riskerar att behandlas olika i och med att domare inte utifrån typ av mål kan avgöra vilket beviskrav som ska tillämpas. Istället är de fria att utifrån det enskilda fallet bestämma beviskravet. Det kan därmed leda till att domare tillämpar olika beviskrav i samma typ av mål. Lika fall riskerar alltså att inte behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov varför rättssäkerhetsfaktorn likabehandling drabbas av dagens rättsläge.

För att förankra denna risk för att liknande fall inte behandlas lika i verkliga situationer visas på några exempel ur rättsfallstudien. I de fallen bedöms det finnas en sådan risk utifrån det som framgår i domarnas motiveringar. Först identifieras fall som kan anses vara liknande, det vill säga att målen är av samma typ. Detta görs genom att det undersöks om fallen har väsentliga omständigheter gemensamma. Sedan identifieras om det finns en risk att dessa liknande fall kan ha behandlats olika, det vill säga genom att olika beviskrav tillämpas i fallen. De fall som nämns nedan utgör endast några få sådana fall för att illustrera problematiken. Därmed undersökts inte alla fall i studien på detta sätt, utan jag vill endast ge några enstaka exempel för att fördjupa förståelsen för problematiken.

Två fall²²¹ handlar om bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. De båda fallen har väsentliga omständigheter gemensamma eftersom fallen handlar om att den unge inte bara en gång har haft problem med substanser såsom alkohol eller droger och dessutom har varit våldsam. Båda fallen handlar alltså dessutom om bakgrundsfaktorn socialt nedbrytande beteende. Eftersom fallen har väsentliga omständigheter gemensamma så kan därmed konstateras att fallen är liknande. Båda fallen hör till det första mönstret där det tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas. I det ena fallet används beviskravet "sannolikt" och i det andra fallet används beviskravet "klarlagt". Som ovan nämns är "sannolikt" ett beviskrav som enligt Diesen är ett normalkrav och enligt Lindkvist ett medelhögt krav. Beviskravet "klarlagt" är däremot enligt Diesen ett förhöjt beviskrav och enligt Lindkvist ett högt beviskrav. Beviskraven "sannolikt" och "klarlagt" är alltså beviskrav hänförliga till olika kategorier. Eftersom beviskraven är på olika nivåer så tillämpas därmed olika beviskrav i liknande fall vilket är i strid med likabehandling. Därmed förankras risken för att liknande fall behandlas olika också i verkligheten.

Två andra fall²²² handlar om bakgrundsfaktorn missbruk av beroendeframkallande medel. Båda fallen har gemensamma väsentliga omständigheter eftersom fallen handlar om att den unge bland annat haft ett omfattande missbruk i förhållande till samma bakgrundsfaktor. Därmed kan konstateras att fallen är liknande. Båda fallen hör till det andra mönstret där det inte tydligt framgår vilket beviskrav som tillämpas, men det däremot finns uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav. I det ena fallet användes uttrycket "utrett", medan det i det andra fallet användes uttrycket "visar". Om domstolen åsyftar ett beviskrav med dessa uttryck kan problematik finnas. Som nämns ovan har Diesen lyft att "utrett" inte kan placeras in i hans kategorier eftersom han menar att det är svårt att förstå vad uttrycket faktiskt innebär. Lindkvist menar däremot att det är ett beviskrav som är på gränsen till ett högst ovanligt högt sådant. Avseende "visat" placerar Diesen uttrycket som ett förhöjt beviskrav. Lindkvist har placerat det som ett beviskrav som är högt. Beviskraven "utrett" och "visar" kan alltså anses vara beviskrav hänförliga till olika kategorier om "utrett" tar sikte på ett på gränsen till högst ovanligt högt sådant. Under förutsättning att domstolen åsyftar beviskrav med uttrycken så tillämpar domstolen alltså beviskrav som är på olika nivåer i liknande fall vilket är i strid med likabehandling. Därmed förankras risken för att liknande fall behandlas olika också i verkligheten.

Sammantaget kan konstateras att det dels finns exempel där liknande fall faktiskt behandlas olika och dels finns exempel där om domstolen faktiskt åsyftar beviskrav liknande fall

---

²²¹ Mål nr 5322-19, Mål nr 13579-19.

²²² Mål nr 14729-19, Mål nr 4856-19.

behandlas olika. Därmed förankras den risk jag framhåller. Därmed är min bedömning att rättsläget bekräftar hypotesen om att domare i fall som liknar varandra riskerar att tillämpa olika beviskrav till följd av oklarheten om vilket beviskrav som ska tillämpas.

5.1.3 Sammantagen bedömning

Sammantaget kan jag konstatera att såväl rättskällorna som rättstillämpningen i underrätter inte kan besvara frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Min bedömning är att eftersom dagens rättsläge är oklart avseende frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas så kan det rättsliga beslutet inte förutses varför den formella rättssäkerhetsfaktorn förutsebarhet motverkas. Detta är ett formellt rättssäkerhetsproblem.

Eftersom dagens rättsläge är oklart kan domare skönsmässigt och flexibelt bestämma vilket beviskrav som ska tillämpas och då beakta omständigheterna i det enskilda fallet såsom den enskildes intressen och behov fritt. Därmed främjas den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling eftersom domaren mer kan medverka till att beslutet blir rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak, genom att fritt beakta den enskildes behov och intressen för att nå en likvärdig behandling av personer. Domaren är alltså i dagens rättsläge inte låst till att lika fall, det vill säga samma typ av mål, ska behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov.

Det oklara rättsläget medför samtidigt risken att domare i fall som liknar varandra, det vill säga samma typ av mål, kan tillämpa olika beviskrav varför liknande fall inte behandlas lika oberoende av den enskildes behov och intressen. Därmed motverkas den formella rättssäkerhetsfaktorn likabehandling. Därmed bekräftas min hypotes bestående i att domare i fall som liknar varandra riskerar att tillämpa olika beviskrav till följd av oklarheten om vilket beviskrav som ska tillämpas utifrån rättsläget. Denna risk förankras också i verkligheten i ett par exempel på rättsfall. Det finns alltså brister avseende den formella rättssäkerheten i rådande rättsläge utifrån en analys av rättskällorna och rättstillämpningen i underrätter. Detta gäller trots att det avseende den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling samtidigt finns positiva aspekter.

Frågan blir då om det finns anledning att förändra rättsläget utifrån den ovan beskrivna rättssäkerhetsproblematiken. Jag bedömer att det finns ett behov av förändring eftersom bristerna är så omfattande avseende de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling trots att den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling främjas. Dock vore det lämpligaste att finna en lösning som bidrar till att motverka de formella rättssäkerhetsproblem som finns, men som inte innebär att den fördel som faktiskt finns med dagens rättsläge helt försvinner. Frågan är då vad som ska åstadkommas med lösningen.

5.2 Vad som ska åstadkommas med lösningen

Som ovan nämns anser jag det vara lämpligast att hitta en lösning som låter delar av fördelen vara kvar, men som kan förbättra rättssäkerheten avseende de två bristerna som ovan nämns. Till att börja med behöver bedömas vad som krävs för att fördelen åtminstone delvis ska vara kvar. Fördelen för rättssäkerheten består i att domstolarna kan vara flexibla

och välja ett beviskrav som är lämpligt i det enskilda fallet. Därmed kan det främja att nå en likvärdig behandling så att ett beslut anses rättvist. En viss flexibilitet krävs därmed för att kunna bestämma ett så lämpligt beviskrav att personer behandlas tillräckligt likvärdigt och att beslut anses tillräckligt rättvisa.

Sedan behöver bedömas vad som krävs av gällande rätt för att rättssäkerhetsbristerna ska lösas. Det behövs en gällande rätt som är så pass tydlig att den medför att enskilde kan förutse vilka beslut som ska fattas och att domare inte riskerar att tillämpa olika beviskrav i fall som liknar varandra.

HFD har som ovan redovisas satt ner foten genom att uttala något normalkrav inte finns. Utöver detta har HFD konstaterat att beviskravet istället varierar med hänsyn till sakens beskaffenhet. Detta är dock inte tillräckligt i och med att sakens beskaffenhet är ett väldigt abstrakt begrepp. Doktrin är till exempel inte överens om hur man ska förstå detta uttryck. I dagsläget finns inget tydligt svar alls på frågan vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Det medför givetvis flexibilitet för domstolarna, men det är också grunden till bristerna avseende förutsebarhet och likabehandling. Min bedömning är därmed att den flexibilitet som finns idag endast behöver behållas i den mån som krävs för att kunna välja ett lämpligt beviskrav i det enskilda fallet, men inte så mycket att det leder till att det inte överhuvudtaget går att svara på frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas. Flexibiliteten kan inte vara så omfattande att ett lämpligt beviskrav kan tas fram genom att fritt betrakta alla omständigheter i det enskilda fallet. Istället behöver flexibiliteten begränsas till att olika beviskrav gäller för olika typer av mål. Det krävs alltså något mer än det som är rättsläget idag eftersom vi nu inte kan besvara frågan om vilket beviskrav som faktiskt tillämpas i LVU-mål enligt 3 §.

Rättsläget behöver förändras så att en tydlig gällande rätt skapas avseende vilket beviskrav som ska tillämpas. Då finns något som domstolarna kan följa och därmed kan enskilda förutse vilket beviskrav som ska tillämpas vilket därmed främjar förutsebarheten för de enskilda. Detta innebär samtidigt att det finns något för domstolarna att följa som medverkar till en viss enhetlighet i hur domstolarna tillämpar beviskrav så att inte fall som liknar varandra behandlas olika. Det skulle genom att domstolarna då har något att faktiskt förhålla sig till gällande vilket beviskrav som ska tillämpas komma tillrätta med rättssäkerhetsbristerna. Frågan är vilka tänkbara lösningar som finns.

5.3 Tänkbbara lösningar och för- och nackdelar med dessa

Tänkbara lösningar är att antingen lagstiftaren genom lag eller förarbeten eller HFD genom prejudikat förtydligar vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Detta kan göras antingen genom förändringar som gäller alla typer av förvaltningsmål, LVU eller 3 § LVU.

En *första tänkbar lösning* är att normalkrav införs för förvaltningsmål generellt genom lagstiftning. Förslaget innebär en avvikelse mot nuvarande HFD-praxis om att inte använda sig av normalkrav. Lagstiftaren har dock frihet att stifta lag som är i strid med tidigare prejudikat. Utifrån det som ovan beskrivs skulle det dock vara problematiskt att hitta ett normalkrav som är lämpligt såväl för gynnande som för betungande beslut. Det vore därför

mera lämpligt att införa ett normalkrav för gynnande mål och ett för betungande mål. I det fallet skulle normalkravet för betungande mål ligga på en högre nivå än det för gynnande mål. Det finns dock som också ovan redovisas skäl för att betrakta det som att sakens beskaffenhet varierar mycket även inom kategorierna gynnande respektive betungande mål. Därmed skulle en lösning med att införa två normalkrav inte vara tillräckligt eftersom mer flexibilitet behövs. För att uppnå mer flexibilitet skulle ett flertal undantag införas från de två normalkraven så att hänsyn kan tas till vilken typ av mål som är aktuell. För att domare ska veta när de olika undantagen ska användas så skulle det också behöva klargöras i förarbeten.

Fördelen med denna lösning är ökad förutsebarhet och möjlighet till likabehandling i och med att domstolar har normalkraven, undantagen och förarbetena att förhålla sig till. En nackdel är däremot att möjligheten till en likvärdig behandling minskar i och med att domstolen har nyss nämnda att förhålla sig till, trots att undantagen i sig gör det till viss del flexibelt. En annan nackdel är att det blir svårt att bestämma vilka undantagen ska vara utifrån att det ska bestämmas för förvaltningsmålen generellt som innehåller en stor bredd varierande måltyper.

En *andra tänkbar lösning* är att göra ytterligare uttalanden i förarbeten eller prejudikat som behandlar utgångspunkter för olika typer av förvaltningsmål. Dessa utgångspunkter är inte normalkrav, utan endast uttalanden om vad som är vanligast förekommande. Med denna lösning är det fortfarande sakens beskaffenhet som avgör vilket beviskrav som ska tillämpas för en viss typ av mål.

En sådan lösning skulle medföra fördelen att bibehålla det nuvarande systemet där sakens beskaffenhet är mest central. Samtidigt skulle dessa uttalanden ändå kunna ge mer ledning än i nuläget om utgångspunkter för bedömning så att domstolen har något mer att förhålla sig till när de ska bestämma vilket beviskrav som ska tillämpas. Lösningen skulle inte strida mot HFD:s uttalande om sakens beskaffenhet. Förslaget skulle främja förutsebarheten och minska risken för att liknande fall bedöms på olika sätt och därmed främja likabehandlingen. Flexibiliteten skulle bibehållas i tillräcklig utsträckning eftersom det endast rör sig om utgångspunkter angående vad som är vanligast förekommande. Detta gör inte att vissa beviskrav alltid måste tillämpas, utan domstolen kan avgöra vad som är lämpligt och därmed bibehålla en möjlighet till i viss mån likvärdig behandling.

En nackdel med lösningen är att det kan ifrågasättas hur styrande allmänna principiella utgångspunkter faktiskt blir. Det finns till exempel i förarbeten ett uttalande om att "övertygande bevisning" ska vara en utgångspunkt, men detta verkar inte ha fått något omfattande genomslag varken i doktrin eller i vad som framgår av domar. Detta kan dock delvis bero på hur detta uttalaras i förarbetet i förhållande till att sätta sakens beskaffenhet i centrum. Domstolar skulle eftersom det inte handlar om normalkrav utan bara om utgångspunkter gällande vad som är vanligast förekommande egentligen inte behöva följa dessa som då kan bli helt effektlösa. En ytterligare nackdel är att det är tveksamt om det bästa sättet att få genomslag i mål enligt 3 § LVU är allmänna utgångspunkter på övergripande nivå. Utgångspunkter som är knutna till just LVU-mål skulle som jag bedömer det kunna få en starkare styrande verkan än allmänna övergripande utgångspunkter.

Allmänna riktlinjer kan inte diskutera specifika omständigheter i olika typer av mål enligt LVU. Till exempel har viss doktrin lyft att beviskravet ska vara högre när det gäller miljöfallen jämfört med beteendefallen (trots att det kan ifrågasättas). Därmed skulle olika utgångspunkter för miljöfallen och beteendefallen kunna vara aktuella. Ett ytterligare exempel är att beviskravet kan vara olika utifrån vilken bakgrundsfaktor ett mål handlar om. Som ovan nämns lyfts i viss doktrin att beviskravet för bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet ska vara väldigt högt, medan det gällande övriga bakgrundsfaktorer ska vara högt. Ännu ett exempel är att det i viss del av doktrin (trots att det finns motstridiga meningar om detta) lyfts att beviskraven i den bakåtblickande och framåtblickande prövningen vad gäller LVU-mål ska vara olika. Därmed skulle utgångspunkter också vara olika beroende på vilken del av prövningen det rör sig om. Dessa nämnda exempel visar på att utgångspunkter knutna till LVU-mål tar större hänsyn till faktorer som är avgörande i just LVU-mål i bevishänseende än allmänna utgångspunkter för förvaltningsmål. Detta är alltså en nackdel med övergripande utgångspunkter för förvaltningsmål.

En *tredje tänkbar lösning* är att förändra LVU genom lagstiftning. I lagen skulle då regleras att det ska göras en bedömning i två steg och om det ska vara samma eller olika beviskrav som ska gälla vid bedömningarna. Regleringen skulle också innehålla normalkrav med tillhörande undantag. Exempel på olika typer av mål nämns i avsnitt 2.2.4. Där nämns till exempel att i mål som handlar om bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet ska ett väldigt högt beviskrav tillämpas utifrån vad som lyfts i viss doktrin. Det lyfts även att det för övriga bakgrundsfaktorer dock ska gälla höga beviskrav. Jag kan tänka mig att det skulle medföra ett normalkrav som är högt. Ett undantag till detta kan då vara ett väldigt högt beviskrav för just bakgrundsfaktorn brottslig verksamhet. I avsnittet nämns också att ett starkare skyddsbehov kan tala för ett lägre beviskrav. Jag kan tänka mig att det skulle kunna innebära ett ytterligare undantag i form av ett lägre beviskrav vid särskilt starka skyddsbehov. Det skulle behövas detaljerade förarbetsuttalanden om när undantagen är tillämpliga som till exempel vid en viss bakgrundsfaktor. Förslaget innebär också en avvikelse mot nuvarande HFD-praxis om att inte använda sig av normalkrav vilket dock lagstiftaren har möjlighet att göra.

En fördel med detta förslag om tvåstegsprövning och normalkrav med tillhörande undantag är att domstolen har något att förhålla sig till när de bestämmer beviskravet. Detta skulle främja förutsebarheten samtidigt som risken för att liknande mål behandlas olika minskar. En ytterligare fördel är att genom undantagen så bibehålls också tillräcklig flexibilitet i systemet och därmed tillräcklig möjlighet till likvärdig behandling.

En nackdel kan vara att förslaget innebär en hel del ny reglering i LVU. LVU-lagstiftningen blir mer strikt reglerad. Flexibiliteten och därmed möjligheten till likvärdig behandling i lagstiftningen minskar även om det kommer att kvarstå viss flexibilitet. En nackdel är också att det är en svår avvägning angående vilka undantag som ska regleras. Det kan bli svårt att fånga upp alla situationer där undantag behövs i lagstiftningen, men jag bedömer ändå att det skulle förbättra tydligheten och systematiken i förhållande till nuläget.

En *fjärde tänkbar lösning* är att inte göra ändringar i lagstiftning, utan i stället få en lösning genom nya HFD-prejudikat. Prejudikaten skulle omfatta en lämplig metod för bevisvärderingen i LVU-mål som innefattar exempelvis hur en tvåstegsbedömning ska gå till.

Den skulle också genom ett flertal avgöranden i olika typer av mål enligt 3 § kunna ge utgångspunkter om vilka som är de vanligast förekommande beviskraven i mål enligt 3 § LVU. Det handlar alltså inte om normalkrav, utan sakens beskaffenhet är fortsatt avgörande för vilket beviskrav som ska tillämpas i olika typer av mål. Lösningen skulle också kunna innefatta riktlinjer om vad som kan avgöra sakens beskaffenhet i olika typer av LVU-mål.

Det är dock då viktigt att det inte finns för många olika alternativa utgångspunkter om olika beviskrav. Då uppkommer läget som idag att det är oöverblickbart många beviskrav som används vilket försvårar att förstå vad de betyder och även deras hierarki. En fördel skulle vara att lösningen inte vore i strid med HFD:s praxis om att ett normalkrav inte finns, utan att sakens beskaffenhet är avgörande. En fördel är också att lagstiftningen inte behöver förändras utan bibehåller nuvarande flexibla upplägg och därmed möjligheten till likvärdig behandling i och med att det endast handlar om utgångspunkter så att domstolarna kan avgöra om beviskravet faktiskt är lämpligt i det enskilda fallet. En ytterligare fördel är att det genom HFD-prejudikaten kan föras betydligt utförligare resonemang än vad som är möjligt i lagtext (även om det kan finnas ett utförligare resonemang i förarbeten till ny lagstiftning). Att domstolen kan förhålla sig till dessa prejudikat skulle kunna främja förutsebarheten och även likabehandlingen.

En nackdel är att det är svårare att nå en effekt genom en rad prejudikat än med lagstiftning. Förslaget förutsätter också att HFD faktiskt väljer att presentera sådana prejudikat. Då krävs att HFD skulle bedöma nuvarande osäkerhet utifrån rättskällorna och rättstillämpningen som alltför stor, vilket inte är säkert. En nackdel är också att HFD som utgångspunkt endast kan uttala sig om beviskravet i målet som de ska avgöra. Det innebär att domstolen alltså inte kan skriva någon abstrakt regelbok om en lämplig metod för bevisvärderingen i LVU-mål innefattande sådant som hur en tvåstegsbedömning ska gå till, utgångspunkter om vilka som är de vanligaste förekommande beviskraven i olika måltyper rörande mål enligt 3 § LVU och riktlinjer om sakens beskaffenhet. HFD kan endast steg för steg uttala sig om olika typer av mål enligt 3 § LVU allteftersom HFD får sådana mål att avgöra. För att denna lösning alltså ska kunna få någon vidare effekt förutsätter det att det också faktiskt prövas olika typer av mål så att HFD kan uttala sig specifikt om dessa typer av mål och därmed skapa ledning för just de typerna av mål. Det räcker därmed inte att någon eller några enstaka typer av mål prövas av HFD.

Frågan är då vilken lösning som är lämpligast.

5.4 Val av den lämpligaste lösningen

Alla de fyra skisserade förslagen är tänkbara lösningar för att lösa rättssäkerhetsproblemen. Jag anser att den tredje lösningen i form av att det genom lag läggs fast en tydlig bevisprövningsmodell, ett normalkrav för LVU-mål samt undantag som ska gälla i olika situationer är den lämpligaste lösningen. Det är en lösning som ger direkt genomslag på rättstillämpningen i och med att domstolarna får något att förhålla sig till. Samtidigt får lösningen inte konsekvenser för alla typer av förvaltningsmål, utan bara på LVU-målen vilket undviker alltför allmänt hållna regleringar som inte blir lämpliga för alla typer av mål. Genom att domstolen har detta att förhålla sig till så åtgärdas både problemet med förutsebarheten

och risken för att liknande mål inte behandlas lika. Samtidigt behålls delvis flexibiliteten och därmed till viss del möjligheten till likvärdig behandling genom undantagsbestämmelserna.

5.5 Sammanfattande kommentarer

Sammanfattningsvis finner jag fyra lösningar som bidrar till att lösa problemen med rättssäkerhetsbristerna avseende att rättsliga beslut ska vara förutsebara och avseende likabehandling. Dessa lösningar kan genomföras samtidigt som fördelen med rättsläget i dag i form av möjligheten till likvärdig behandling i och med domstolars möjlighet att vara flexibla i sin rättstillämpning blir kvar i tillräcklig utsträckning. Beviskravet kan bestämmas till det som är lämpligast i det specifika fallet i tillräcklig grad.

Den första lösningen består i att det lagstiftas om två normalkrav och undantag för förvaltningsmål. Dessutom klargörs när de olika undantagen ska användas i förarbeten. Den andra lösningen består i förarbeten eller prejudikat avseende förvaltningsmål som skapar tydliga utgångspunkter för olika typer av förvaltningsmål. Den tredje lösningen består i ändringar i LVU som lägger fast ett normalkrav för LVU-mål, undantag samt regler om en tvåstegsbedömning med två beviskrav i målen. Den fjärde lösningen består i prejudikat angående en tvåstegsbedömning, utgångspunkter om de vanligast förekommande beviskraven i LVU-mål samt riktlinjer om vad som kan avgöra sakens beskaffenhet i olika typer av LVU mål.

Min bedömning är att lösningen med en förändrad LVU-lagstiftning med regler angående normalkrav i LVU-mål, undantag och två steg i prövningen är den lämpligaste lösningen för rättssäkerhetsproblematiken. Lösningen medför tydlig ledning till domstolarna avseende vilka beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU samtidigt som tillräcklig flexibilitet finns kvar.

6. AVSLUTNING

Av det föregående kapitlet kan konstateras att det finns rättssäkerhetsproblematik som bör lösas. Lämpligast vore att hitta en lösning som inte sker helt på bekostnad av den fördel som finns med rättsläget idag. Den lösning som bedöms som lämpligast för att lösa rättssäkerhetsproblematik är genom lagstiftning som innefattar en tvåstegsbedömning, normalkrav för LVU-mål och undantag. Denna lösning medför att rättsläget blir mer förutsebart än idag och likabehandling främjas, samtidigt som det finns tillräcklig möjlighet till likvärdig behandling genom flexibilitet. I detta kapitel återkopplas till uppsatsens frågeställningar och syfte. Genom dessa delar återkopplas även till uppsatsens problemformulering.

Uppsatsens syfte är att undersöka hur rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet, likabehandling och likvärdig behandling påverkas av nämnda rättsläge angående beviskrav enligt 3 § LVU. Syftet innefattar även en diskussion om tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik.

Uppsatsens två *frågeställningar* tar sikte på att klarlägga rättsläget. Genom uppsatsen besvaras de två frågeställningarna. Nedan besvaras respektive frågeställning sammanfattat i punktform.

1. Hur förhåller sig lag, förarbeten, prejudikat och doktrin till beviskrav i 3 § LVU?

- Av rättskällorna framgår inte att det finns ett normalkrav för förvaltningsmål. Istället är det sakens beskaffenhet som avgör vilket beviskrav som tillämpas. Detta påverkar beviskravet i mål enligt 3 § LVU eftersom inte något normalkrav gäller där, utan istället sakens beskaffenhet avgör beviskravet även där.
- Varken av lag eller av förarbeten framgår vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.
- Inte heller av prejudikat framgår något tydligt om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Det finns dock flera prejudikat som kan tänkas indikera höga beviskrav trots att det inte framgår exakt hur höga.
- I doktrin finns en inriktning om att bevisprövningen sker i två steg. Tvåstegsprövningen innefattar att det finns två beviskrav som behöver uppfyllas.
- Vilket eller vilka beviskrav som ska tillämpas finns det väldigt skilda uppfattningar om i doktrin. Diesen förordar att "sannolika skäl" är beviskrav i båda stegen. Kaldal menar att "sannolikt" är beviskravet vid prognosbedömningen, men att det avseende bakgrundsfaktorer är "styrkt" som är beviskravet. von Essen anser att beviskravet bör hamna på en högre nivå än i såväl socialtjänstmål som socialförsäkringsmål men uttalar sig inte ytterligare om beviskravets nivå. Lindkvist menar att det råder ett oklart rättsläge när det gäller vilket beviskrav som ska användas i LVU-mål. Han menar att rättskällorna talar för ett högt beviskrav. Han anser dock att ett måttligt högt beviskrav som "sannolikt" skulle vara lämpligt. Mattsson landar i att ett högt eller i vissa fall mycket högt beviskrav gäller för 3 § LVU. Bramstång talar för ett beviskrav som åtminstone är högt och principiellt sett borde vara lika högt som i brottmål. Därmed finns inte någon samstämmig bedömning i doktrin angående vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Slutsatserna bygger dessutom på helt olika argument.

- Sammantaget är det utifrån rättskällorna oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU. Det finns ingen gällande rätt som besvarar denna fråga.

2. Hur behandlar förvaltningsrätters domskäl frågan om beviskrav i 3 § LVU-mål?

- Av rättsfallstudien av 60 fall kan konstateras att det endast i tre fall framgår tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Inte ens i dessa fall tillämpas samma beviskrav, utan beviskrav på olika nivåer tillämpas. Dessutom råder oklarhet om respektive beviskravs mer exakta innebörd.
- I 27 fall framgår det inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas utgöra beviskrav. Det finns en rad problem i dessa fall även om det skulle bedömas att uttrycken är beviskrav. Denna problematik består till att börja med i att det är oklart om domstolens uttryck syftar på det beviskrav som krävs för att LVU-vård ska kunna ges. Alternativt kan det spegla vad bevisningen i det enskilda målet värderas till varför det beviskrav som ska vara uppfyllt i LVU-mål kan vara antingen det uttrycket eller ett lägre beviskrav. Det är också i många fall osäkert vad beviskraven skulle innebära om de faktiskt är beviskrav. Dessutom kan det i många fall också anses oklart om beviskravet i så fall ska tillämpas för bakgrundsfaktorerna, prognosbedömningen eller båda leden. Det är också oklart om prövningen över huvud taget görs i ett eller två steg.
- I tre fall framgår inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas, men det finns däremot uttryck som kan tänkas antyda något om vilket beviskrav som tillämpas. Uttrycken kan tänkas antyda ett högt beviskrav i LVU-mål, men dock inte exakt hur högt.
- I 27 fall framgår inte något som kan kopplas till vilket beviskrav som tillämpas.
- Sammantaget visar rättsfallstudien på att domstolarna mycket sällan tydliggör vilket beviskrav som tillämpas. Även i de få fall domstolen gör det så finns det motstridigheter mellan beviskraven och oklarhet om vad uttrycken betyder. I nästan alla fall framgår istället inte tydligt vilket beviskrav som tillämpas. Jag bedömer därmed att det av förvaltningsrätters domskäl utifrån rättsfallstudien är oklart vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU.

Studien avseende rättsläget utifrån de två frågeformuleringarna har gett anledning att fundera över frågor om *förutsebarhet*, *likabehandling* och *likvärdig behandling*, vilket gett upphov till en diskussion om hur vissa rättssäkerhetsaspekter eventuellt kan förbättras genom *förändringar* i rättsläget avseende 3 § LVU. Nedan redogörs sammanfattat för detta.

Utifrån nuvarande rättsläge kan alltså frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas i mål enligt 3 § LVU inte besvaras. Vilket beviskrav som tillämpas i ett mål påverkar vilket avgörandet blir. Eftersom den enskilde inte kan veta vilket beviskrav som ska tillämpas i ett mål kan inte det rättsliga beslutet förutses. Därmed motverkas den formella rättssäkerhetsfaktorn förutsebarhet.

Eftersom det är oklart vilket beviskrav som ska tillämpas så kan domstolen göra en skönsmässig bedömning om vilket beviskrav som ska tillämpas. Domstolen kan alltså flexibelt bestämma beviskravet genom att fritt beakta den enskildes intressen och behov i det specifika fallet. Domstolen är inte begränsad till att ett visst beviskrav ska tillämpas i en viss typ av mål, utan den enskildes intressen och behov kan fritt beaktas för att ett så lämpligt beviskrav som möjligt ska kunna bestämmas. Därmed främjas att domstolen kan

välja ett beviskrav för att främja likvärdig behandling så att beslutet kan anses rättvist rent faktiskt, det vill säga i sak. Domaren är alltså i dagens rättsläge inte låst till att lika fall, alltså samma typ av mål, ska behandlas lika oberoende av den enskildes intressen och behov varför den likvärdiga behandlingen främjas ännu mer.

Det oklara rättsläget medför samtidigt risken att domare i fall som liknar varandra, det vill säga samma typ av mål, kan tillämpa olika beviskrav varför liknande fall inte behandlas lika oberoende av den enskildes behov och intressen. Detta beror på att domare inte har något att förhålla sig till gällande vilket beviskrav som ska tillämpas i samma typer av mål utan istället kan bestämma ett lämpligt beviskrav skönmässigt utifrån det enskilda fallet. Därmed motverkas den formella rättssäkerhetsfaktorn likabehandling. Min hypotes bestående i att domare i fall som liknar varandra riskerar att tillämpa olika beviskrav till följd av oklarheten om vilket beviskrav som ska tillämpas utifrån rättsläget bekräftas alltså. Det finns dessutom exempel ur rättsfallsstudien där liknande fall faktiskt behandlas olika. Det finns också fall som om beviskrav faktiskt åsyftats också innebär att liknande fall behandlas olika. Därmed förankras den risk jag framhåller i verkligheten.

Det finns omfattande brister avseende de formella rättssäkerhetsfaktorerna förutsebarhet och likabehandling, men däremot en fördel avseende den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling. Jag bedömer att en lösning på den formella rättssäkerhetsproblematiken behövs, som dock inte innebär att fördelen med den materiella rättssäkerhetsfaktorn likvärdig behandling helt försvinner.

Som nämns ovan innefattar syftet även en diskussion om tänkbara lösningar på eventuell rättssäkerhetsproblematik. Jag presenterar utifrån de två rättssäkerhetsproblem som konstaterats och den fördel jag också har uppmärksammat fyra lösningar. Dessa åtgärddar de två rättssäkerhetsproblemen, samtidigt som fördelen kan bibehållas i tillräcklig utsträckning.

En lösning är normalkrav och undantag för förvaltningsmål generellt. En andra lösning är förarbetsuttalanden och prejudikat som skapar tydliga utgångspunkter för olika typer av förvaltningsmål. En tredje lösning är ändringar i LVU som lägger fast ett normalkrav för LVU-mål, undantag samt regler angående två steg i bedömningen av beviskrav. En fjärde lösning är prejudikat med uttalanden om exempelvis en tvåstegsbedömning, vanligast förekommande beviskrav i LVU-mål samt riktlinjer om vad som kan avgöra sakens beskaffenhet i olika typer av LVU-mål.

Den tredje lösningen med ändringar i LVU innefattande ett normalkrav för LVU-mål, undantag samt regler angående två steg i bedömningen av beviskrav är lämpligast. Detta gäller eftersom den kan ge tydlig ledning till domstolarna avseende beviskravet i mål enligt 3 § LVU varför den ökar den formella rättssäkerheten i form av förutsebarhet och likabehandling. Samtidigt finns tillräcklig möjlighet till likvärdig behandling genom den flexibilitet som kvarstår genom undantagen.

KÄLLFÖRTECKNING

Offentligt tryck

Författningar

Förvaltningsprocesslag (1971:291)

Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Propositioner

Prop. 1989/90:28, *Om vård i vissa fall av barn och ungdomar*, Stockholm: Fritzes.

Prop. 1996/97:25, *Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv*, Stockholm: Fritzes.

Prop. 2009/10:31, *Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet*, Stockholm: Fritzes.

Statens offentliga utredningar

SOU 1964:27, *Lag om förvaltningsförfarandet*, Stockholm: Justitiedepartementet.

SOU 1991:106 Del A, *Domstolarna inför 2000-talet: Arbetsuppgifter och förfaranderegler*, Stockholm: Justitiedepartementet.

Avgöranden

Högsta förvaltningsdomstolen/Regeringsrätten

Angående gällande rätt om beviskravet i förvaltningsmål

RÅ 1989 ref 67.

RÅ 1990 ref 64.

RÅ 1990 ref 108.

RÅ 1993 ref 26

RÅ 1994 ref 88.

RÅ 1996 ref 15.

RÅ 1996 ref 83.

RÅ 1997 not 216.

RÅ 2006 ref 7.

RÅ 2010 ref 6.

HFD 2013 ref 61.

HFD 2019 ref 9.

Angående gällande rätt om beviskravet i mål om beredande av tvångsvård av unga enligt 3 § LVU

RÅ 84 2:31.

RÅ 2000 ref 33.

RegR dom 2010-03-03 Socialrätt i mål nr 8480-08.

RÅ 2010 ref 24.

HFD 2015 ref 7.

HFD 2015 ref 42.

HFD 3857-14.

HFD 5850-14.

Förvaltningsrätter

Första mönstret

Förvaltningsrätten i Härnösand dom 2019-12-20 i mål nr 5322-19.

Förvaltningsrätten i Malmö dom 2019-12-20 i mål nr 13579-19.

Förvaltningsrätten i Jönköping dom 2019-12-30 i mål nr 6227-19.

Andra mönstret

Förvaltningsrätten i Luleå dom 2019-09-02 i mål nr 1648-19.

Förvaltningsrätten i Växjö dom 2019-11-12 i mål nr 4391-19.

Förvaltningsrätten i Falun dom 2019-11-26 i mål nr 4856-19.

Förvaltningsrätten i Falun dom 2019-12-02 i mål nr 4905-19.

Förvaltningsrätten i Luleå dom 2019-12-06 i mål nr 2202-19.

Förvaltningsrätten i Linköping dom 2019-12-10 i mål nr 9126-19.

Förvaltningsrätten i Umeå dom 2019-12-13 i mål nr 2360-19.

Förvaltningsrätten i Umeå dom 2019-12-13 i mål nr 2395-19.

Förvaltningsrätten i Linköping dom 2019-12-17 i mål nr 9253-19.

Förvaltningsrätten i Växjö dom 2019-12-17 i mål nr 4964-19.

Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2019-12-17 i mål nr 6877-19.

Förvaltningsrätten i Härnösand dom 2019-12-18 i mål nr 5409-19.

Förvaltningsrätten i Karlstad dom 2019-12-18 i mål nr 6238-19.

Förvaltningsrätten i Linköping dom 2019-12-19 i mål nr 10018-19.

Förvaltningsrätten i Göteborg dom 2019-12-20 i mål nr 14443-19.

Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2019-12-20 i mål nr 25526-19.

Förvaltningsrätten i Göteborg dom 2019-12-20 i mål nr 14381-19.

Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2019-12-20 i mål nr 25218-19.

Förvaltningsrätten i Malmö dom 2019-12-23 i mål nr 13740-19.

Förvaltningsrätten i Malmö dom 2019-12-23 i mål nr 13393-19.

Förvaltningsrätten i Malmö dom 2019-12-23 i mål nr 12564-19.

Förvaltningsrätten i Göteborg dom 2019-12-23 i mål nr 14575-19.

Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2019-12-27 i mål nr 7510-19.

Förvaltningsrätten i Göteborg dom 2019-12-30 i mål nr 14729-19.

Förvaltningsrätten i Göteborg dom 2019-12-30 i mål nr 14504-19.

Förvaltningsrätten i Jönköping dom 2019-12-30 i mål nr 6263-19.
Förvaltningsrätten i Karlstad dom 2019-12-30 i mål nr 5987-19.

Tredje mönstret

Förvaltningsrätten i Luleå dom 2019-11-08 mål nr 2190-19.
Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2019-12-19 mål nr 25159-19.
Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2019-12-20 mål nr 25116-19.

Fjärde mönstret

Förvaltningsrätten i Luleå dom 2019-11-05 i mål nr 2006-19.
Förvaltningsrätten i Växjö dom 2019-11-12 i mål nr 4632-19.
Förvaltningsrätten i Karlstad dom 2019-11-27 i mål nr 5810-19.
Förvaltningsrätten i Umeå dom 2019-12-03 i mål nr 2301-19.
Förvaltningsrätten i Falun dom 2019-12-04 i mål nr 5375-19.
Förvaltningsrätten i Falun dom 2019-12-09 i mål 5665-19.
Förvaltningsrätten i Umeå dom 2019-12-10 i mål nr 2525-19.
Förvaltningsrätten i Härnösand dom 2019-12-10 i mål nr 5238-19.
Förvaltningsrätten i Växjö dom 2019-12-11 i mål nr 5125-19.
Förvaltningsrätten i Karlstad dom 2019-12-11 i mål nr 6012-19.
Förvaltningsrätten i Växjö dom 2019-12-12 i mål nr 3734-19.
Förvaltningsrätten i Jönköping dom 2019-12-16 i mål nr 6079-19.
Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2019-12-16 i mål nr 6779-19.
Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2019-12-17 i mål nr 6073-19.
Förvaltningsrätten i Härnösand dom 2019-12-17 i mål nr 5183-19.
Förvaltningsrätten i Linköping dom 2019-12-17 i mål nr 8458-19.
Förvaltningsrätten i Falun dom 2019-12-18 i mål nr 5412-19.
Förvaltningsrätten i Härnösand dom 2019-12-19 i mål nr 5246-19.
Förvaltningsrätten i Luleå dom 2019-12-19 i mål nr 2484-19.
Förvaltningsrätten i Jönköping dom 2019-12-20 i mål nr 5982-19.
Förvaltningsrätten i Umeå dom 2019-12-20, i mål nr 2439-19.
Förvaltningsrätten i Malmö dom 2019-12-20 i mål nr 13229-19.
Förvaltningsrätten i Linköping dom 2019-12-20 i mål nr 9383-19.
Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2019-12-20 i mål nr 25163-19.
Förvaltningsrätten i Karlstad dom 2019-12-23 i mål nr 6152-19.
Förvaltningsrätten i Jönköping dom 2019-12-27 i mål nr 6434-19.
Förvaltningsrätten i Uppsala dom 2019-12-30 i mål nr 6969-19.

Övrigt

Lagkommentarer

Se Borgström, Rättegångsbalk (1942:740), 35 kap. 1 §, Karnov (JUNO) (besökt 2020-09-17).

Se Clevesköld, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52), kommentar 8 under rubriken Beredande av vård, Karnov (JUNO) (besökt 2020-09-23).

Se Lönnheim, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) 1 §, avsnitt 2.3 Processlagstiftning med barnets bästa som mål, Lexino 2020-08-30 (JUNO).

Se von Essen, Förvaltningsprocesslagen, (version 7B, JUNO), kommentaren till 4 §, under rubriken Andra stycket.

Se von Essen, Förvaltningsprocesslagen, (version 7B, JUNO), kommentaren till 8 § under rubriken Målets materiella karaktär.

Litteratur

Böcker

Alexius, Katarina och Hollander, Anna, 2017, *Kan rättssäkerhet upprätthållas när barn skyddas mot omsorgsbrister enligt 2 § LVU?*. I Leviner, Pernilla och Lundström, Tommy (red.). *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB, 199-217.

Bolding, *Bevisbördan och den juridiska tekniken*, Uppsala: Appelbergs Boktryckeri AB, 1951.

Bramstång, Gunnar, *Missbruk och hemfallenhet: En studie av de allmänna förutsättningarna för ingripande enligt nykterhetsvårdslagen*, Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB, 1975.

Bramstång, Gunnar, *Sociallagstiftningen: En kommentar till socialtjänstlagen, lagen om vård av unga samt lagen om vård av missbrukare*, Stockholm: PA Norstedt & Söners förlag, 1985.

Diesen, Christian, Lagerqvist Veloz Roca, Annika, Lindholm Billing, Karolina, Seidlitz, Madelaine och Wilton Wahren, Alexandra, *Prövning av migrationsärenden*, 2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2012.

Diesen, Christian och Lagerqvist Veloz Roca, Annika, *Bevisprövning i förvaltningsmål*, Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2003.

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik och Heuman, Lars, *Rättegång: Fjärde häftet*, 7. Uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2009.

Frändberg, Åke, 1997, *Begreppet rättsstat*, I Sterzel, Fredrik (red.). *Rättsstaten – rätt, politik och moral*, 2 uppl., Uppsala: Iustus förlag AB, s.21-41.

Gustafsson, Håkan, *Rättens polyvalens: En rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet*, Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet, 2002.

Kaldal, Anna, *Parallella processer – en rättsvetenskaplig studie av riskbedömningar i vårdnads- och LVU-mål*, Stockholm: Jure förlag AB, 2010.

Kullberg, Mikael, *Bevisbörda och beviskrav*, Stockholm: Karnov Group Sweden AB, 2018.

Lindell, Bengt, *Sakfrågor och rättsfrågor*, Uppsala: IUSTUS FÖRSLAG, 1987.

Lindkvist, Gustav, *Bevisfrågor i förvaltningsprocessen: En översikt*, Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2019.

Lindkvist, Gustaf, *Utredningsskyldighet, bevisbörda och beviskrav i förvaltningsprocessen*, Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018.

Lunds domarakademi, *Rättssäkerheten i brottmål -ifrågasatt av Justitiekanslern*, Lund: Lunds domarakademi, 2007.

Mattsson, Titti, *Barnet och rättsprocessen: Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, Lund: Juristförlaget i Lund, 2002.

Mattsson, Titti, 2017, *Barnrättsperspektivet i tvångsvården för barn och unga*. I Leviner, Pernilla och Lundström, Tommy (red.). *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB, 104-125.

Mägi, Erik och Zimmerman, Lina-lea, *Stjärnfamiljejuridik: Svensk familjelagstiftning ur ett normkritiskt perspektiv*, Malmö: Gleerups Utbildning AB, 2015.

Nääv, Maria och Zamboni, Mauro, *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*, 4 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2018.

Schelin, Johan, *Kritiska perspektiv på rätten*, Stockholm: Poseidon Förlag AB, 2018.

Sveriges advokatsamfund, *Rättssäkerhetsprogram*, Stockholm: Sveriges advokatsamfund, 1988.

von Essen, Ulrik, *Processramen i förvaltningsmål: Ändring av talan och anslutande frågor*, 2. uppl., Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB, 2016.

Wennergren, Bertil, *Förvaltningsprocesslagen m.m.: En kommentar*, 5 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2005.

Artiklar

Jareborg, Nils, "Rättsdogmatik som vetenskap", SvJt, <https://svjt.se/svjt/2004/1>, hämtad 1 september 2020. s.4.

Norlin, Marcus, "Uppsalaskolans inflytande på svensk rättsvetenskap och rättstillämpning – en betraktelse", Juridisk Publikation, 2011, http://juridiskpublikation.se/wp-content/uploads/2014/10/22011_Marcus-

[Norlin.pdf?fbclid=IwAR1Pjm03khTcoIKfefM5S0kN-IIs1BQ3L3ENylo9pEIEaLLVfA5t50vVUYg](#), hämtad 4 september 2020, s. 283-284.

Peczenik, Aleksander, "Rätt och moral", SvJT, 1982, <https://svjt.se/svjt/1982/609>, hämtad 3 september 2020, s.609 ff

Sandgren, Claes, "Om empiri och rättsvetenskap (Del 1)", Juridisk tidskrift nr. 3 1995/96 s. 728 & 732, s.736-746.

Zila, Josef, "Om rättssäkerhet", SvJT, <https://svjt.se/svjt/1990/284>, hämtad 4 september 2020, s.284-305.

Elektroniska källor

Carling, George, *Beviskravet i mål om tvångsvård enligt 2 § LVU*, <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8999874&fileId=9003675>, hämtad 15 september 2020.

Jansson, Johan, *Beviskrav i förvaltningsmål*, http://www.juridicum.su.se/juruppsatser/2009/ht_2009_Johan_Jansson.pdf, hämtad 5 september 2020.

Sveriges domstolar, *Förvaltningsdomstolar*, 2019-09-16, <https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/sa-fungerar-domstolarna/forvaltningsdomstolar/>, hämtad 9 september 2020.

Sveriges domstolar, *Juridisk ordlista*, 2020-02-12, <https://www.domstol.se/om-sveriges-domstolar/for-professionella-aktorer/juridisk-ordlista/>, hämtad 5 december 2020.

Sveriges domstolar, *Anmälan till uppdrag som offentligt biträde*, 2020-09-22, <https://www.domstol.se/forvaltningsratten-i-stockholm/om-forvaltningsratten/anmalan-till-uppdrag-som-offentligt-bitrade/>, hämtad 5 december 2020.

Skånberg, Elin, *Beviskrav i förvaltningsprocessen*, <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=8888227&fileId=8890107>, hämtad 15 september 2020.

Jag, Lena Jiretorn, registrerades på kursen första gången höstterminen 2020. Jag har inte omregistrerats och har inte heller deltagit vid något tidigare examinationstillfälle.